KNIHY OFF-LINE

POSLEDNÍ PRINC

Jan B. Hurych

SEZNAM KAPITOL

Předmluva
1. SPRING GARDENS
2. MAURICE
3. LINEC
4. EDGEHILL
5. MARSTON MOOR
6. CESTOU K BRISTOLU
7. KRÁLUV PIRÁT

8. V KARIBSKÉM MOŘI.
9. RESTAURACE KRÁLOVSTVÍ
10. PALATINOVÉ
11. POSLEDNÍ PRINC

Příběh českého prince Ruprechta Falckého - vojáka, piráta, umělce a vědce. S použitím rytin Václava Hollara.

KNIHY OFF-LINE

BOL-37-135 **Copyright Jan B. Hurych. Kopírování tohoto materiálu není dovoleno. Pro přetisk, publikování nebo jinou reprodukci, ať už vcelku nebo jen zčásti, je třeba nejdříve získat svolení autora.**

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - PŘEDMLUVA.

Když jsem před více než čtyřiceti lety odešel do exilu do Kanady, setkal jsem se tam mnohokrát se jménem prince Ruperta. Třetina celé Kanady se dokonce kdysi jmenovala *Země Prince Ruperta*, jedno město v Britské Kolumbii nese přímo jeho jméno a velká obchodní společnosost *Hudson Bay* (nyní jen Bay) se pyšní tím, že byl jejím zakladatelem.

Začal jsem se o něj zajímat a zjistil jsem fakta, která mě překvapila: narodil se v Praze, když už jeho otec, Fridrich Falcký byl králem - byl tedy vlastně legitimní český princ a defakto i syn posledního českého krále, který byl Čechy svobodně zvolen. Při jeho narození dokonce český sněm navrhl, aby byl prohlášen Fridrichovým následníkem na český trůn; nakonec to ale nechali na jeho nejstaršího syna. Nic to ovšem nebylo platné: Palatinové byli z Čech vypuzeni císařem Ferdinandem II a už se tam nikdy nevrátili. Navíc byl Ruprecht i jedním z prvních českých exulantů, to když ho - ještě mu nebylo ani rok - odváželi rodiče na útěku z Prahy.

V Čechách nás o něm ve škole neučili a tak jsem to musel prostudovat sám. Bylo to nejen zajímavé, ale i nekonečné - trvalo mi to deset let, než jsem se konečně odhodlal tuto knihu napsat. V knize jsme mu nechal jeho originální jméno *Ruprecht* a přestože měl velmi zajímavý život, nechtěl jsem psát jen životopisnou knihu jako jiní, ale spíše nahlédnout i do jeho myšlení, do toho, co si o tom všem myslel. To je také jedinou fikcí v této knize - historická fakta jeho života sem ponechal beze změny.

Jeho život byl plný protikladů, se kterými se ostatně lidé v sedmnáctém století běžně setkávali. Byla to nejen doba agresivní reformace i kontra- reformace, krutých válek a utrpení obyvatel, ale už i doba před-osvícenská, doba počátků moderní vědy. Brzo po útěku z Prahy přišli Palatinové o všecko, i o svou Falc. Z prince, který šel jako chlapec dobývat zpět okupovanou Falc, se najednou stal císařův vězeň - tři roky strávil na lineckém hradě. Později odchází ke svému strýci, králi Karlovi do Anglie, aby mu pomohl ve válce proti parlamentu. Jeho úspěchy jako odvážného velitele královské kavalérie ale dráždí dvorní kamarilu a král se mu nakonec odmění tím, že ho pošle do vyhnanství. Za tento omyl - a řadu jiných - pak král zaplatí svou hlavou.

Ruprecht ale boj nevzdává a jako admirál královské flotily a privatýr (rozuměj "královský pirát") pomáhá synovi popraveného krále. Nejprve v Atlantiku a Středozemním moři, později dokonce až v Karibiku.

V Anglii za nějakou dobu umírá diktátor Cromwell, republika se rozpadá a mladý král Karel II se vrací zpět z ciziny a s ním i Ruprecht. Nový král se poučil z osudu svého otce: vyhlásí všeobecnou amnestii a podporuje řemesla, obchod, vědu i umění. Po několika letech se ale Ruprecht odtrhne od anglického dvora a tráví samotu na windsorském zámku, kde se věnuje chemii, technologii, mechanice a inženýrství, za což dostává i řadu patentů. Stává se vynálezcem "mezzotintu", nové techniky mědirytiny, kterou pak používá i ve svých obrazech. Spoluzakládá *Královskou Společnost Nauk* a obchodní společnost *Hudson Bay* , která existuje dodnes.

Ruprecht tak konečně nachází sám sebe a svůj pravý talent. Z dob vojákování si nepřinesl nic než těžká zranění, která jej pronásledují po celý zbytek života. Není divu, že o svém předešlém životě prohlásil "Život vojáka je plný slávy, ale pes aby ho žil" . . .

Poznámka: Po Ruprechtově smrti prošla Anglie řadou změn, ale království si už uchovala. Ruprechtova sestra Sofie, která se stala manželkou kurfiřta z Hanoveru, mu v roce 1660 porodila syna Georga, který se stal v roce 1714 anglickým králem Jiřím Prvním. Toho už se ale princ nedočkal.

Jan B, Hurych

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - kapitola 1., SPRING GARDENS.

Noc, konečně noc! Ne, že by to bylo lepší než ve dne, ale ráno vždy William na chvíli vyvětrá a pak zase musí hned zatáhnout těžké, brokátové záclony. Světlo Ruprechtovi nedělá dobře, už do té doby, co měl to zranění na hlavě, Zdá se, jakoby se světlem bolesti ještě zvyšovaly, jako by se přes oči světlo dobývalo dovnitř, přímo do mozku. Nebývalo tomu tak, je to asi stářím. Věda to zřejmě ještě vysvětlit neumí, natož ti felčaři tady. Ale škoda mluvit!

SPRING GARDENS.

Ještě sice vidí, ale už ne tak jako dříve. Už předtím, než se přestěhoval sem, do svého domu v londýnských *Spring Gardens*. Nechal si tehdy udělat brýle na čtení až v Norimberku, i když Angličané mají dávno povolení od krále dělat ty samé. Jenže ani ty německé mu v tom mnoho nepomohly a on sám z praxe dobře ví, že ne všecko se dá vylepšit nějakými sklíčky. Čte se mu sice lépe, ale ta přecitlivělost na světlo mu zůstala. Ostatně ani víc nečekal, má už svoje skeptické zkušenosti s doktory . . .

William už u něj slouží jako chamberlain přes deset let. Netituluje ho ovšem "princi“ - Ruprect sám to nemá rád - ale nedá si vzít, aby mu alespoň neříkal "Výsosti“, tak jak se na člena královského rodu sluší. Princ si ovšem potrpí na tituly, ale jen ty, co si opravdu vysloužil, jako je třeba vévoda z Cumberlanu či Earl z Holdernessu. William je duše oddaná, a aby to ocenil, říká mu Ruprecht důvěrně "Williame“ a tyká mu. A stařec to bere tak, jak je to míněno: jako poctu, jako určitý druh přátelství. Neví, že Ruprecht může oslovovat důvěrně jménem "Will“ jen jednoho člověka, *Willyho Legge*, opravdového přítele, který s ním prodělal několik bitev.

Will pocházel z Irska a sloužili spolu pár let v anglické občanské válce, a to na straně krále Karla I, ano, Ruprechtova strýce. Hned na začátku války sice puritáni Willa zajali, ale podařilo se mu utéct a pak se přidal k Ruprechtovi a válka je sblížila. Byl o deset let starší než Ruprecht, kterému bylo tehdy jen něco přes dvacet a od něj se také právě ještě leccos z toho vojákování naučil. Díky své odvaze byl Will několikrát i pak zajat, ale vždy se z toho nějak dostal. Co se týká zranění, měl jich dokonce možná víc, než Ruprecht, ale jen lehká.

Jenže Will už je deset - či dvanáct ? - let mrtev a i hodně ostatních z té války také odešlo do nenávratna. A je jedno, zda to byli katolíci, luteráni nebo puritáni. Prostě všichni tam jednou musíme. Smrt sama nikdy moc Ruprechta nezajímala: jako voják ji viděl často a hodně zblízka. To jen ke stáří, jak se člověk

stává víc a víc osamocený, musí teď o ní přemýšlet častěji. Proč asi? Ani sám neví: není to radostné pomyšlení a rozhodně se není nač těšit. Myslí ovšem ten samotný odchod, co bude dál to sám ani přesně neví. Bude to nebeo jen peklo? Nemůže se tedy zatím na nic těšit.
Snad jen na potkání s těmi, co už opustili tento svět? Jistě, ale budou tam? On sám nebyl nikdy moc nábožný, i když na naléhání matky zůstal až do smrti u kalvínské víry. Ta víra ovšem pro něj byla příliš přísná na to, aby se jí mohl ve všem řídit. Byl ostatně více vědec, osvícenec a s přáteli v Královské vědecké společnosti si v tom dobře rozuměli.

Také ta jejich, falcká, palatinská rodina, se časem podstatně zmenšila: nejprve odešel otec, pak i matka, "zimní“ královna Alžběta, která si nadosmrti nechala říkat "česká královna“ - tak byla na ten dávno ztracený titul hrdá! Sama byla dcera anglického krále Jakuba Stuartovce, ale co je princezna proti královně! Sama kdysi řekla před odjezdem do Čech, že bude raději jíst suchý chléb jako královna než dorty jako princezna!

Jemu samotnému ale nikdo neříkal "český princ“, i když se opravdu v Praze v prosinci 1619 narodil, ano, to když tam byl jeho otec králem. Vždy byl ale pro Angličany jen Ruprecht Rýnský, hrabě falcký a vévoda bavorský, pro Angličany teda "prince Rupert“ nebo "Rupert of Rhine“, později ještě "vévoda z Cumberlandu“, první toho jména. Českým princem byl asi jen pro Čechy a to hned už jak se narodil - chtěli dokonce, plni nadšení, aby byl hned jmenován Fridrichovým následníkem. Nakonec to ale přiklepli i s Falcí nejstaršímu synovi, Frederikovi Henrymu, který se toho ovšem ani nedožil. Nejen proto, že rodina utekla do exilu, ale protože zemřel mladý, sotva deset let potom.

Největší bolesti přicházejí v noci. Na ty fyzické je zvyklý už dávno: kulka, která se zasekla do jeho lebky, když sloužil ve Francii a kvůli které už měl dvě trepanace, ta se ho natrápila až až – a pak malárie, kterou chytil v Africe, té se vlastně nikdy nezbavil. To nejhorší je jeho staré zranění na noze, které se ne a ne zavřít. Žádal sice doktory, aby ránu zašili, ale oni ne, prý se musí čistit. Nu a teď ještě tahle nemoc na plicích . . .

I jeho sestra Sofie je tentokrát na straně doktorů. Teď si s ní, když už je starý – a hodně, je o jedenáct let starší než ona - teď si s ní asi rozumějí nejlépe. Má ostatně už jen dvě sestry naživu: ji a Louisu Hollandinu. Z třinácti sourozenců se jich pět ani nedožilo dvacet pěti let. Z bratrů už nežije žádný a Ruprecht je teď také nejstarší z rodiny. Měl by sestrám dělat kázání, ale ku podivu právě on, ve válce tvrdý komandant, nedovede být přísný na svou rodinu. Ostatně Stuartovny si nikdy nenechaly poroučet.

Tituly – co z toho? Nic se nevyrovná radosti z tvoření: vždy ho vábila více věda a umění, než nějaké hodnosti či sláva. Pravda, velkou část života i válčil, ale to bylo spíše boření než tvoření. Když skončily války, začal se věnovat něčemu jinému: nejvíc ho těšilo malovat, dělat pokusy ve své laboratoři a vynalézat. Byl ostatně během života vším možným: nejprve vojákem - neobyčejně statečným, jak přiznávali i jeho nepřátelé - generálem královské jízdy, pak královým privatýrem – tedy jakýmsi pirátem se svolením krále a později zase admirálem. V míru se pak věnoval i malování – dělal hlavně rytiny, ale vyznal se dobře i v inženýrských pracích a stal se jedním ze zakladatelů Královské Společnosti Věd a nakoneci založil obchodní společnost *Companie of Adventurer's* v Severní Americe, s poněkud romantickým jménem, takže jí později prostě říkali jen "Hudson Bay“.

Ne, o slávu mu nešlo, ale něco ho hnalo, snad jsem byl opravdu převážně dobrodruhem, říká si. Co také může chtít ten, který se narodil až jako třetí syn a navíc syn krále, který se za rok už ocitl ve vyhnanství? Zbývalo studovat – a na staroslavnou univerzitu v holanském Leydenu nastoupil už když mu bylo deset

let. Akademický titul z Oxfordu pak získal v 17 letech, ale to byla spíše jen pocta od strýce. Brzo potom hned začal vojákovat a v roce 1637 šel osvobodit jejich Falc – kterou mezitím jeho otec ztratil - od Habsburků. nebyla to zkušenost k zahození, však i filozof Descartes sloužil nějaký čas ve vojsku - asi věděl proč. Později byl ale Ruprecht zajat a strávil tři roky jako císařův vězeň v rakouském Linci.

Ženy? Každý ví, že třetí syn málokdy založí nějakou dynastii, že je tu víceméně jen jako rezerva, kdyby první i druhý následník zemřel. Ostatně se celkem žen ostýchal, nedovedl se chovat přehnaně galantně, vymýšlet lichotky, případně i lhát. Na ženění nepomýšlel, na takové věci nemají vojáci čas. Neměl ho patrně ani nikdy potom: o tom svědčí jeho nelegitimní syn Dudley a dcera Ruperta - každé dítě dokonce od jiné matky.

Už jak se odstěhoval z windsorského zámku. kde byl guvernérem, věděl, že už je konec s jeho kdysi tak železným zdravím, ale ještě se neodvážil přiznat si, že se pomalu ale jistě blíží stáří. Doposavad se mu smrt vyhýbala a i tu celou řadu zranění přežil, i když si jejich následky pořád ještě nese s sebou. Možná ta některá zranění nebyla z hrdinství, ale spíše následek jeho bravury.

Tak například ta kulka v lebce – na rozdíl od jiných vojevůdců Ruprecht odmítal nosit přílbu, byla to pro něho jen zbytečnost, jak tvrdil. Nosil jen svůj širák a jeho mladí kavaleristé, většinou šlechtici, jakbysmet. Jen si na ně vždy před bitvou přidělali stuhu, aby se navzájem poznali, jako to ostatně dělali i mušketýři a pěchota.
Cromewellovi jezdci - *New Model Army*, jak si říkali - naopak nosili přílby švédského typu a navíc s ocelovými pláty na skráních. Ruprecht také žertovně podle toho jednou nazval Cromwella *"starým Ironsidem“*, což sice mohlo připomínat chrabrého anglického krále Edmunda Ironsida z jedenáctého století, ale byl to vlastně jen pouhý vtip, narážka právě na ty pláty na jeho přílbě. Přezdívka se chytila a vojákům parlamentu se začalo hned říkat "ironsides“; nejen kavalérii, ale všem.

Pravda, už moc jeho vrstevníků nežije, nejvíce z nich ovšem byli vojáci. Ti opravdu slavní byli mnohem starší než on: Valdštejn, Gustav Adolf, Tilly . A pak ti z občanské války: Moncton, Fairfax a Leslie nebo z admirálů pak jeho úspěšný protivník *Blake*, ale ti všichni bojovali na opačné straně. Ještě jiní byli zase popraveni, jako třeba *Montrose* nebo ten Skot *John Hurry*, kterého poznal ještě za bojů v Německu . Byl to mercenář, "voják štěstěny“, ale takových bylo během třicetileté války v Evropě plno, někteří na katolické, jiní na opačné straně. Pak se většinou vrátili do Anglie, kde uplatňovali své vojenské umění. A bylo je co učit, tyhle jejich krajany!

Někteří vojevůdci byli dokonce popraveni za to, že plánovali královraždu neboli regicidu. Skoro všichni, co podepsali ortel smrti pro krále Karla I - to bylo ale až když došlo k restauraci království, v roce 1661. Ano, někteří byli potrestáni dokonce až po smrti, teda Cromwell a jeho zeť *Ireton*. Nebyli to ale vojáci srdcem: například v Irsku se zachovali jako opravdoví hrdlořezové - pro ty bylo vojáctví jen stupínkem k získání politické moci. Cromwell dokonce chtěl, aby po jeho smrti vládl jeho syn, ale ten už nebyl ani voják a dokonce ani ne politik a tak ho generálové přinutili odstoupit a vládla jen armáda. To bylo ovšem ještě horší a tak se nakonec celý ten slavný protektorát zhroutil.

I teď chtějí doktoři otevřít Ruprechtovu hruď a vysát vodu, která se tam nahromadila. Prý pleuritida, zánět pohrudnice - proto má ty vysoké horečky a špatně se mu dýchá. Ale Ruprecht, který se už od mlada bál pouštění žilou, odmítá dát doktorům svolení a bez toho by to ani neudělali, je totiž pokrevní bratranec současného krále a nechtějí brát na sebe odpovědnost. Odpovědnost za život dvaašedesátiletého muže, který už tak má těch nemoci dost. Takové komplikace, to je zlá věc a právě v

době moru před sedmnácti lety se angličtí lékaři moc nevyznamenali.

Už prožil horší věci, na některé si i zvykl. Koneckonců jeho oblíbený filozof. Seneca řekl, že život je jako kniha: nezáleží na tom, kolik stránek má, ale jak je dobrá. Ruprecht to dovede ocenit: jeho knihovna ve Windsoru byla jedna z nejlepších. I několik světových jazyků zná, dokonce i pár slov v češtině - stále se zajímá o zem, kde se narodil.

Pár měsíců po tom, co odjel z Windsoru, mu bolesti v noze už zcela zabraňovaly v chůzi. Jistě, mohl použít obyčejný invalidní vozík, jako jiní, ale on ne; musel si navrhnout ten svůj, prostě vynálezce vždy a všude. Už předtím mu museli doktoři - s jeho svolením, pochopitelně - dávat nějaká narkotika. Aby si na ně ale nezvykl, směl je brát jen občas a to většinou na noc. To se mu teď, když má ještě potíže s plícemi, opravdu hodí: uklidní to bolesti a po nějaké době se mu podaří i usnout. Je to ale spánek nebo jenom opojení, způsobené drogami? Ostatně co na tom záleží?

Přichází William; servíruje mu večeři, ale Ruprecht toho moc nepojí: nemá chuť, jídlo mu těžkne v ústech. Zato se napije vína, jeho rýnského vína, pro které si poslal přímo do Porýní, svou vlastní loď. To aby měl pořád dostatečnou zásobu. Nikdy si nezvykl na to, co pijí Angličané – kdo jednou pil rýnské, ví, že není nad to. Nu a teď do toho vína ještě pár kapek toho lékařského lektvaru . . .

Nepřátelé? Ne, voják nemá nepřátele - tedy správný voják; ten má jen protivníky. Nenávist nemá u správného velitele místo. Může se v bitvě rozzuřit, ale ne nenávidět. Aby zvítězil, potřebuje totiž vojevůdce chladnou hlavu. Někdy totiž bitvu rozhodne správná taktika, jindy jen chyba protivníka, často ovšem i moment překvapení a odvaha. A té jsem měl bohudíky dost.. A náhoda: nikdy předem nevíte, kdy přijde ten okamžik, kdy se všichni zvednou a utíkají poděšeně zpět, jen aby si zachránili život. Je to až v takové situaci, kdy vojákům nezáleží na tom, zda je zabije nepřítel nebo jejich vlastní velitel, pro zbabělost. Často vojákům postačí vidět, jak začíná utíkat sám jejich velitel . . .

Štěstí ale rozhoduje ještě víc o celé válce a míru, protože tam už také nastupuje politika. A já politikem nikdy nebyl, myslí si Ruprecht. Vím, byla to moje chyba, byl jsem moc přímočarý, někdy i netaktní a vždycky jsem bohužel říkal, co jsem si myslel. Proto mě neměli rádi, tihle Angličani, i když jsem tu jejich zemi považoval jako svůj druhý domov. Ještě mi nebylo ani rok, když mě vyhnal císařští z Čech, ze země, kde jsem se narodil. A Holandsko, kde jsme se pak usadili, mi zase nějak nesedělo.

Ne. neměli mě v Anglii rádi - nebyl jsem prostě jejich: můj otec Fridrich byl napůl německé, napůl holandské krve, naše matka Alžběta byla napůl Skotka a napůl Dánka. Její babičkou byla ona nešťastná *Marie Stuartovna* a Alžběta byla hrdá právě po ní. I já tu nesmyslnou hrdost asi mám po mé prabábě. Matčin bratr, Karel I, nakonec také zahynul popravní sekerou. Po otci jsem byl ovšem skoro typický Germán a to nejen svým přímočarým, často až drsným chováním, ale i vrozenou vojenskou disciplinou.

Ano, Angličané mě neměli moc rádi. Moje němectví jim tak nevadilo - horší byla ta moje prostořekost a nedostatek talentu pro dvorní intriky. To hlavně: ukažte mi Angličana, který nemá rád intriky! Ano, tak je to: neměl jsem k tomu talent. Byl jsem od malička jen voják a ten nemá na intriky čas. Člověk je v boji příliš blízko smrti, aby ztrácel čas tím, jak někoho srazit jinak než mečem. Ale takový byl tehdy celý anglický dvůr - není divu, že se národ proti tomu postavil.

Ne, nemyslím si ale, že jsem bojoval na špatné straně, říká si Ruprecht: Ta druhá nebyla o nic lepší. Jejich nový "protektor" Cromwell - ve skutečnosti jen diktátor - se nakonec ukázal horší než král. ten byl

koneckonců můj strýc, potřeboval mě a na jeho straně jsem stál hned od té doby, kdy jsem se z Evropy vrátil do Anglie. To on mě dostla z vězení v Linci a to, že se mi pak špatně odměnil, to se už dávno odkutálelo z mé paměti, stejně jako jeho uťatá hlava od popravčího špalku.

Ruprecht se obrací na lůžku, víno s drogami ještě nepracuje. Nu nic, říká si, přežil jsem horší věci, přežiji i tohle. My Stuartové máme tvrdý kořínek, pokud nám teda neuseknou hlavu, že ano. Zasměje se u vtipu, ale to mu přivodí náhlý kašel, který ne a ne zastavit. Konečně se uklidní. Proč se mu tak špatně dýchá? Snad se jen vážně nastydl či co. Jistě, bude to asi jen horší nachlazení . . ..

Najednou, zničeho nic, přichází úleva. Dech se zpomalí, horečka už mu najednou tolik nevadí. Pokoj se pomalu roztáčí, svícen začíná obíhat kolem lůžka, těžké záclony v oknech se zachvějí. V pozadí, jakoby vystoupila z obrazu na stěně, se objeví jakási rozmazaná postava a přibližuje se.

"Kdo jsi?" ptá se Ruprecht. "Pojď blíž, už moc dobře nevidím . Ani do tvé tváře. Kdo jsi, proč jsi sem přišel?"
"Je to už pár let, co jsme se neviděli," odpoví neznámý a Ruprecht jej najednou poznává po hlase. Nedočkavostí roztáhne ruce k objetí, ale postava zůstane stát.

"Přišel jsem si popovídat, bratře," řekne jen.
"To je dobře, pořád jsem doufal - celá ta léta - že se vrátíš. Nikdy jsem nevěřil, že jsi zemřel, žádný svědek tu nakonec nebyl, aby to potvrdil. Nechal jsem tě hledat, ale marně! To je dobře, že žiješ, těšil jsem se na to setkání tolik let! Proč jsi nepřišel dříve?
"Byl jsem pryč. Daleko, bratře," odpoví host a usedne na židli.

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - kapitola 2., MAURICE.

Ruprecht se zvedá na posteli. Ano, teď už poznává neznámého docela dobře. Hodně se změnil, ale ví, že je to on. Snad je to to bratrské pouto, ta sounáležitost, která mezi nimi vždy byla, snad i to, čemu se říká "hlas krve". Přesto však má v sobě nějaké pochyby . . .

MAURICE.

"Jsi to opravdu ty, Maurici? Jak dlouho jsme se neviděli – už je to hodně - "

" - skoro přesně třicet let," přeruší ho host.

"Ale ty vypadáš zcela jinak, ta tvář a vlasy – a ruku jsi ztratil v boji?" ptá se nemocný.

"Ano, vypadám zcela jinak; stárneme všichni, bratře. Ani já bych tě nepoznal. Tehdy, v Karibiku . . ."

"Ano, když mi donesli zprávu, že se tvá loď *Defiance* potopila, to bylo – počkej - ano, v roce 1652, nemohl jsem věřit, že jsi utonul s ní. Ani později, nikdy jsem tomu vlastně nemohl uvěřit. Později jsme také dostali zprávu, že jsi byl zajat a sloužil si jako otrok na turecké galéře. Oba, já i matka, jsme se snažili tě od Turků vykoupit, ale nešlo to. Nu a celá ta věc vypadala víc jako podvod - někdo na tom asi chtěl vydělat – a pak přišel očitý svědek, který tě prý viděl. Poslal jsem zvláštní loď, aby tě našla a přivezla, ale všechno hledání bylo marné . . ."

"To už jsem tam nebyl, bratře. Opravdu jsem se z potápějící Defiance zachránil, ale neměl jsem kam jít. Nakonec jsem se dal k pirátům, nakonec už my dva jsme jimi dávno byli také -"

"Počkej, my jsme přece nebyli piráti, ale *privatýři*, s požehnáním krále!" opravuje ho Ruprecht.

"Čerta požehnání, nebyli jsme tehdy přece ve válce se Španělskem a přece jsme přepadali jejich lodi. A přepadali jsme i Cromwellovy lodi a král Karel II ještě ani nebyl anglickým králem. A lodi jsme vyloupili a když bylo potřeba, i potopili," směje se Maurice.

"Však francouzští privatýři měli také povolení, už za krále Františka. A my to dělali pro dobro mladého krále, neměl přece ve vyhnanství žádné peníze," vysvětluje Ruprecht, který zase ulehl, jak byl zesláblý

bolestí.

"Nu moc jsme mu toho nedali, sám jsi mu dal vyúčtování a to, co jsme získali, sotva převyšovalo náklady. Když jsme vyplatili posádku, na nás samotné už nezbylo nic. To u pirátů jsem se měl líp. Ale máš pravdu, dělali jsme i užitečnější akce, tak například jak jsi vykoupil od toho francouzského guvernéra na *Hispaniole* řadu královských oficírů, které tehdy prodal – i když to byli váleční zajatci a ne kriminálníci - Oliver Cromwell jemu do otroctví."

"To je pravda, vzpomínám si. Ostatně do Západní Indie jsme odjeli jen proto, že na výlety kolem Evropy byl na nás Cromwellův admirál *Blake* moc silný. V Karibiku to bylo n adějnější: mělo se to tam hemžit španělskými loděmi s náklady zlata z Mexika. A také jsme se tam mezi opravdovými piráty měli ztratit," zašklebil se Ruprecht. "To až ta hrozná bouře, ten hurikán, naše lodi rozehnal a tu tvou už nikdo nikdy nespatřil."

"Ano, celá naše flotila byla zničena, jen tvoje *Swallow* to vydržela a s ní jsi se prý hned nato vrátil do Evropy. Ale jak říkám, z naší lodi jsme se zachránili jen tři a přidali jsme se k pirátům - co nám zbývalo. Vedl je tehdy sám *William Jackson*, co s tisícem bukanýrů z *Barbados* deset let předtím zplundroval *Maracaibo* ve Venezuele a *Santiago de la Vega* na Jamaice. Tehdy už se v *Port Royalu* shromažďovala různá sebranka a to nejen Frantíků. ale i Holanďanů i Angličanů - tam se ztratil každý. Pochopitelně jsem jim nedal své pravé jméno, takže ses opravdu nemohl o mně nic dozvědět, tehdy ani později. Ještě by mě zavřeli jako rukojmího a vydali jen za výkupné, které byste stejně nemohli zaplatit. Později se věnoval chytání španělských lodí už skoro každý, a ještě víc, když v roce 1662 dostal *Henry Morgan* od tvého krále privatýrské povolení. Však ho znáš, před dvěma roky se stal guvernérem Jamaiky. Španělské lodi se ale tehdy začaly víc ozbrojovat a bránit. Na jedné z těch pirátských lodí, co byla Španěly dobita, jsem byl i já a Španělé mě pak prodali na tureckou galéru jako otroka."

"Tak to přece jen byla pravda?" podivil se Ruprecht. " A tu ruku, tu jsi ztratil u těch Turků?"

"Ale ne, tureckou galéru zase přepadli po čase nějací korzáři ve Středozemím moři a vysvobodili nás. Vrátil jsem se do Západní Indie, mezi piráty, kde jsem měl své přátele, ale pak mě jednou v boji přesekl při dobývání jedné lodi jakýsi Španěl ruku a bylo po legraci. Piráti mi pak podle ceníku vyplatili sumu za ztrátu ruky ve zlatě. Odešel jsem, usadil se na ostrovech a zařídil si tam malou plantáž. Přepadení jsem se nemusel bát, díky mým přátelům bukanýrům."

"A teď?" otázal se Ruprecht, překvapený tím, co vše slyšel.

"Teď jsem tady,"odpověděl vyhýbavě Maurice. "A co ty? Vidím, že tě opustilo tvoje příslovečné štěstí. Vlastně jsem vždycky stonal jen já, ty jsi si spíše potrpěl na častá zranění."

"Však jsi byl o rok mladší - ty už jsi se narodil v exilu."

"A dodej, že vlastně nejsem ani princ, protože náš otec už tehdy nebyl král, byl zase jen kurfiřt, " zasmál se Maurice.

"Ale byl král, ale byl král v exilu. Tehdy ještě pořád věřil, že se vrátíme do Čech. Byl tam svobodně zvolen králem a ten titul by mu mohli přece vzít zase jen Češi, ne nějaký Habsburk. jenže otec v roce 1632 zemřel a náš bratr Karel Ludvík, se už třicetileté války moc nezúčastnil."

"Ty si pochopitelně na Prahu nepamatuješ, ne?" zeptal se Maurice.

"Jak bych mohl? Nebyl mi ani rok, když všichni ujížděli pryč. Dokonce beze mě: nebýt barona Dohny, který si všiml malého křičícího uzlíku, co v komnatě nechala chůva, byli by mě tam snad i v Praze zapomněli," zasmál se Ruprecht.

"A neměl bys tu slávu, že jsi se stal vlastně posledním českým princem a jedním z prvních českých exulantů," zasmál se jeho bratr.

"Pravda, proto mě také v Holandsku nechali učit kromě jiných jazyků i češtinu. V deseti mě dali na studie v *Leydenu*, ale už rok poté jsem se připojil k vojsku a ve dvanácti jsem byl dokonce už plukovníkem, hlavně díky tomu, že jsem byl princem. Já totiž chtěl vysvobodit Falc, kterou už tehdy okupovala imperátorská vojska. Sebrali jsme tehdy asi tisíc vojáků, celkem tři pluky. Prvnímu jsem velel já, druhému baron *Craven* a třetímu *Koenigsmark*, ten, co pak ve čtyřicátém osmém obléhal se švédským vojskem Prahu - skoro tři měsíce, ale nikdy ji nedobyl - Pražané se uměli bránit. Nakonec se v té době podepsal westfálský mír, ale na Čechy už vítězové jaksi zapomněli. Tehdy se také náš bratr *Ludvík Karel* – otec už byl 16 let mrtvý – stal westfálským kurfiřtem a Habsburci mu milostivě vrátili naši Falc, ale jen půlku, tu Dolní. Tu horní, v Bavorsku a i celé české království si Ferdinand mohl nechat a nikdo mu nebránil."

"Ale ještě jako hocha, jak jsi dobýval tu Falc, tehdy tě dokonce jeho vojáci zajali!" vzpomněl si Maurice.

"Ano, jakýsi plukovník císařských, jménem *Devereux* - a ještě se divil, jakého mladého plukovníka zajal! Byl to ten samý Devereux, co pak zabil Valdštýna, tuším. Odvezli mě do rakouského *Lince*, kde mě věznili tři roky na hradě *Kufštejně*.
Matka se tehdy zasazovala, aby mě, ještě nezletilého, propustili na svobodu, a když to nešlo, tak mi alespoň dávala na srdce, abych hlavně nepřestoupil ke katolíkům," zasmál se Ruprecht a rozkašlal se. "Byla to kovaná kalvinistka, dej jí pánbůh věčnou slávu. Některé Čechy si hned po příjezdu naštvala, když nařídila odstranit sochy z Karlova mostu, prý to byly modloslužebné předměty. To všecko ji ale navedl ten bláznivý kněz *Scultétus*, kterého si vzala s sebou z Heidelberku do Prahy, to byl přímo fanatik. Dokonce sebral i obrazy z chrámu svatého Víta, ale ty musel vrátit, to už bylo pro Pražany moc. A ty sochy si na most zase přestěhovali hned po tom, kdy Praha padla a my už jsme byli v Bavorsku. To hlavně ten kněz a naše matka přesvědčovali otce, aby se stal českým králem. Prý budou hlásat protestantskou víru. Ale komu, když skoro všichni Češi už tehdy byli protestanty?"

"Ty jsi byl vůbec její miláček," vzpomněl si Maurice. "Byl jsi z nás nejhezčí, nejvyšší a milovala tě nejvíc. Vlastně to ani úplně jistě nevím - ani tobě moc lásky neprojevovala, víc se věnovala hostům, jezdila na hony a kolem sebe měla pořád ty svoje psíky a opičku -pro nás chtěla hlavně zaručit dobré vzdělání. Jinak ale byla mezi lidmi oblíbená, hlavně v Anglii. Svou krásu zdědila po její babičce, Marii Skotské a lidé ji litovali ji pro její smutný osud. Říkali jí *Královna srdcí* - to jen někteří jízlivci jí nazývali *Zimní královnou*. Obzvláště ji obdivoval lord Craven - ten jí miloval až do její smrti. "

"Ano, je to můj přítel - on totiž pořád ještě žije," upřesnil ho Ruprecht. "Celou tu dobu jí a nám dětem finančně pomáhal. To on vždy musel vyplácet onen nádherný perlový náhrdelník, dar od Čechů, který vždy dávala do zástavy, když nám došly peníze. Vždycky si ho ale vykoupila zpět - tolik si ho vážila. A víš , kde je ten náhrdelník teď? Mám ho u sebe, tady ve skleněné skříni. Vykoupil jsem ho, když zemřela – ona si to tak přála. Vždycky, když ho zastavovala věřitelům, asi tajně plakala, jako kdyby se s ním loučila navždy, jako by bez něj už nebyla královnou. Určitě to nevím, nikdy jsem u ní neviděl jedinou slzu. Že má opravdu srdce jsem ale poznal, až tehdy, když se starala, aby tě dostala z tureckého

otroctví. Přes francouzského velvyslance požádala přímo sultána, aby pomohl. Kde by na to sehnala peníze, to ji asi nenapadlo, ale určitě by ráda dala vše, co měla. Takže jak vidíš, mýlil jsi se – tebe měla nejradši."

"Nu nevím, celá rodina viděla všude jen tebe. Asi proto, že jsi se vždy dokázal sám uživit a prosadit svou vůli. A náš slavný bratr Ludvík Karel, palatinský kurfiřt, jak ten je na tom?" zeptal se ještě Maurice.

"Už je také dva roky na pravdě boží. Navštívil jsem ho kdysi, to už byl zpět vládcem v Heidelberku, ostatně šlo jen o to, aby mi vyplatil můj podíl na dědictví, když nám Falc zase vrátili. Nedal mi tehdy nic – nechtěl jsem peníze, ty ani neměl, ale jen nějaké to panství a zámek. Ale ne, nedal."

"Já vím - když jsme my tehdy bojovali na straně strýce Karla, on se připojil ke Cromwelovým puritánům - asi myslel, že udělají králem jeho. Jenže oni se na něj vykašlali a to ho tak vzalo, že prý se ani nešel podívat na strýcovu popravu," ušklíbl se Maurice. "Takže ty už jsi jediný mužský potomek našeho *wittelsbašského* rodu, ne?"

"Jen té palatinské větve. Ale počkej, ještě jsi tu přece ty!" namítl Ruprecht.

"Ne, nejsem, bratře. Ale to tě nemusí zarmucovat. Raději mi řekni, co děvčata? Myslím naše sestry. Co dělají?"

"Žijí už jen dvě: *Louisa Hollandina*, ta přešla ke katolíkům a žije ve Francii – je abatyší cisterciánského kláštera v Maubuisson a pak Sofie, ta si vzala za muže hannoverského kurfiřta *Ernesta Augusta*. Má dvouletého syna, *Jiřího Ludvíka* a občas mi i napíše. Zemře-li současný anglický král i jeho bratr, je možné, že po mé smrti bude mít malý Jiřík dokonce nárok na anglický trůn . . ."

"To všecko je ale ještě hodně daleko. A co ty, *Ruppie*? Pamatuješ ještě, jak jsme si jako kluci říkali? Ty mě *Maury* a Alžběta tě dokonce nazývala *Robert Ďábel*, podle té staré legendy. A přitom jsem byl ale ten největší darebák já. Ale ona to myslela žertovně, měla tě ráda a obdivovala tvoje znalosti. Byl jsi z nás všech nejchytřejší. A pak hned Alžběta, v rodině jsme jí říkali *La Greca*, protože znala dobře i řečtinu." dodal Maurice.

"Ano, Alžběta. Trochu to jméno ale připomínalo toho známého malíře. Byla učená a psala si i s *Descartesem*, sedm let, až do jeho smrti. Bavili se hlavně o matematice a filozofii. Dokonce jí věnoval jednu svou knihu, *Principia*, o základech filozofie. Nikdy se nevdala, nabízeli jí polského krále, ale ten byl katolík, to bylo ještě před koncem třicetileté války. Nakonec se stala abatyší protestantského kláštera v *Herfordu*, v Sasku. Už je také dva roky v nebi – teda doufám - kdo jiný by se tam dostal, když ne ona?

Dekárta později zaměstnala švédská královna Kristína, která jistě na Alžbětu žárlila. Jenže jemu nepřála ta severská zima a brzo tam umřel. Byl to slavný člověk, stejně jako náš Newton. A představ si, že v době bitvy na Bílé hoře byl s vojskem v Praze. Kristínin zájem o Prahu byl ovšem čistě praktický: nařídila tehdy ve čtyřicátém osmém roce generálu *Koenigsberkovi* – ano, tomu, co jsem s ním jako hoch šel osvobodit Falc – aby v Praze vyraboval všechny kulturní poklady císaře Rudolfa. A to udělali, když už bylo pár dní po skončení války!"

"Vidím bratře, že teď mluvíš víc jako vědec než jako voják: válečná kořist je přece normální věc, každá armáda to dělá. Je to zlodějna, ale požehnaná králem. Stejně jako u pirátů, pardon, privatýrů!" zasmál se Maurice.

"Nu ano, my to brali Španělům, kteří to zase ukradli Inkům," usmál se Ruprecht. Náhle ho chytla bolest na prsou. Nemohl dýchat. Maurice počkal, až se mu trochu ulevilo a zeptal se: "Takže jedna zlodějna anuluje druhou?"

"Poslyš, Maurici, býval jsi vždycky ten lehkomyslnější z nás dvou, ale tohle je poprvé, kdy mluvíš jako moralista," namítl princ.

"Ne, jsem jen realista. Čím se liší nájemní *kondotiéři*, teda mercenáři, od španělských *konquistadorů*?" zeptal se Maurice.

"Kondotiéři jsou pořád ještě hlavně vojáci, jim stačí porazit nepřítele a dostat zaplaceno, zatímco konquistadoři se ještě navíc snaží vyhubit pokořené obyvatelstvo mečem a ohněm. Španělé to dokonce dělali pro větší slávu boží. Pravda, bylo to heslo Jezuitů, ale byly to právě oni, co provázeli *Hernana Cortéze* nebo *Francisca Pizzara*."

Maurice to uznal. "Asi máš pravdu. Tak daleko jsme my nešli. Vzpomínáš, jak se strýc Karel rozzlobil, když jsi jednomu anglickému městu nařídil, aby složili výkupné, jinak že necháš město vydrancovat a spálit? V Evropě to tehdy už bylo normální, ale Angličani v té době ještě tak daleko nedospěli," zachechtal se.

"Neříkal jsem, že dám město spálit, ale že ho dám na pospas našim vojákům. Víš dobře, že jsme se vždy snažil udělat podmínky pro vzdání pokud možno snesitelné. Měl jsem riskovat vzpouru? Stejně ty peníze nakonec dostali naši vojáci, protože bychom jinak neměli čím zaplatit žold. Odpovědnost za krutost války nepadá na vojáky, ale na ty, co tu válku vedou. Náš strýc měl sice své gentlemanství, ale už ne peníze na válku, kterou sám vyhlásil parlamentu," vysvětluje Ruprecht. Znova se ho zmocní bolesti a tak požádá bratra, aby mu nalil do vína trochu toho opojného lektvaru.

A Maurice se zase chopí slova: "Máš pravdu – ani ty ani já jsme to nedělali pro žold, ale pro toho starého královského ňoumu. Já už tehdy to vojákování pomalu nenáviděl a ty, jak jsem slyšel, prý později také. Asi tě u toho víc držela ta sláva, to vědomí, že bojuješ na straně práva, že si tě lidé váží. Měli pravdu: byl jsi dobrý stratég a moje úspěchy – nebylo jich ostatně moc - ve tvém stínu zanikly. Dokonce tě ti druzí, co tě nenáviděli, prohlásili za arciďábla či čarodějníka. I tvého pudla, který tě doprovázel do boje, počkej, ano, Boy se jmenoval, obvinili ze spolku s čertem. Tehdy jsi ještě své vojáctví bral vážně, ne?"

"Ale já si, Maurici, pořád si ještě myslím, že jsem tehdy opravdu bojoval za dobrou věc. Bral jsem to jako obranu mé druhé vlasti proti rozvratníkům. Nakonec jsme měli svým způsobem pravdu: z těch samozvaných "osvoboditelů" národa od kralovlády se pak stali jen obyčejní diktátoři. Jenže sláva nesláva, hodně jsme při tom i zkusili. Život vojáka je plný cti, ale pes aby ho žil!"

Maurice přitakal: "Ano, byl jsi statečný a to se lidem líbilo. Ovšem ty jsi to vyžadoval i od druhých. Vzpomínám - to už jsme byli na lodích – jak se ti vzbouřila posádka a ty jsi vůdce vzpoury popadl za krk, přehnul ho přes zábradlí a hrozil jsi mu, že ho hodíš do moře. Všichni se pak dali na tvou stranu; to na ně udělalo opravdový dojem."

"To je ta mentalita davu. Ale myslím si, že jsem byl jinak opravdu spravedlivý. Mnohokrát jsem se zastal lidí, kterým činili bezpráví. Však to uznal i nám nepřátelský parlament, když nás strýc zapudil a to jen proto, že jsem vydal město Bristol nepříteli, když už jsme neměli dost prostředků k jeho obraně.

Zabránil jsem tím zbytečnému krveprolití Parlament nám pak dal oběma glejt, abychom mohli svobodně odejít za hranice," řekl Ruprecht.

"Ano, ale ne proto, že bys býval zradil. Připisovali t, to, jenže já vím, že jsi neměl ani dost lidí ani zásob a že jsi vlastně jen dohodl výhodnou a čestnou prohru a zachránil tak město před masakrem - město, které jsi ostatně předtím sám hrdinsky dobil."

"Vím to, Maurici, tehdy jsi se postavil na mou stranu, to jsem nikdy nezapomněl. Dohnal jsem pak hned celý případ k vojenskému soudu, který mě osvobodil od falešného nařčení ze zrady. Jenže sama královna to na radu toho darebáka generála Digbyho, který tě nenáviděl, šířila dál a král jí věřil."

"Ano, byla to od krále špinavost: Když jsme mu tehdy na začátku války přišli na pomoc, neměl ani pořádnou kavalérii ani dělostřelectvo, žádné generály, jen pár veteránů z třicetileté války. A ty jsi mu to vše vybudoval a ještě mu vydobyl několik skvělých vítězství. Jenže ten pletichář Digby si získal královské ucho. Když jsme odešli, odešli králi jeho nejvěrnější a tím přišel i začátek konce. Král se vzdal raději Skotům než puritánům, ale začal zase svoje intriky a když nepřijal jejich podmínky, Skoti ho prostě předali anglickému parlamentu. Cromwell se mu pořád ještě snažil domluvit, aby se vzdal koruny, prostě abdikoval a emigroval. Král to ale nechtěl udělat a pochopitelně, tím na sebe vlastně uvalil ten ortel: pokud totiž žil, byl pro ně stále velkým nebezpečím."

Maurice se zasmál: "Digby už se teď pět let smaží v pekle, doufám. Po našem odchodu se stal velitelem královské armády, byl poražen, utekl do Francie a pak se zase vlichocoval v Holandsku princi Karlovi, ale ten prý ho, když se vrátil do Anglie a stal se králem, sám zapudil ode dvora."

"Ano, náš bratranec Karel je vůbec daleko moudřejší než jeho otec," přitakal Ruprecht. "Ví, co změnit může a co ne. Umí dělat kompromisy, vyzná se v politice, usmiřuje různá náboženství a prostě ví, jak na to. Proto si ho také zavolali zpět, proto došlo k restauraci království a proto mu teď všichni říkají "dobrý král Karel". Ale na mravy moc nedá - svou manželku zanedbává, ale milenek má dost. Slyšel jsem dokonce, že když se lidé ptají, která že je to ta královská děvka, lidé odpovídají otázkou: A kterou myslíte? Tu anglickou nebo tu francouzskou?
Ale dobře dělá. Za jeho vlády prosperuje obchod, řemesla i umění. Dokonce když Londýn hořel, vyhrnul si rukávy a šel hasit. Nic lidského mu prostě není cizí. Jistě, má svoje slabiny, ale už pár století tu nebyl král, který by byl nejen úspěšný, ale také i milovaný národem," potvrdil Ruprecht a odmlčel se - po tak dlouhé řeči mu docházel dech.

"To je asi tak," promluvil Maurice, "že po hrůzách občanské války jsou lidé vděčni už jen za ten mír. Tou parádou u dvora a milenkami prý sice Karel napodobuje francouzského Krále Slunce Ludvíka, ale nemá tu jeho nadutost. A Francouz Karlovi ještě platí - za slib, že Anglie nenapadne Francii. Za co jsme to tehdy my dva vlastně bojovali? Kdyby byl tehdy starší a nastoupil na místo jeho otce, nemusela být ani ta občanská válka."

Ruprecht si vzal slovo: "Poslyš, ještě jsi mi toho o sobě mnoho neřekl, kde žiješ, co děláš . . ."

"Až příště bratře," vymluvil se Maurice, "teď už musíš spát. Brzo bude svítat a musíš si odpočinout. Já ještě přijdu."

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - kapitola 3., LINEC

Noc, opět dlouhá noc. Kolik jich takových už v životě prožil, v bolesti a očekávání spánku, který ne a ne přijít. Převaluje se na posteli, snaží se odlehčit svým těžkým plícím, dýchat méně a pomalu. Ale pak už to nevydrží, sáhne po lahvičce s elixírem a zanedlouho pomalu usíná . . .

LINEC.

Zpoza těžkých záclon se vynoří známá postava. "Pojď, Maurici, už jsem na tebe čekal," vítá ho Ruprecht. "Jsem tak rád, že jsi zase přišel, musíme si spolu moc porozprávět . . . "

"Máš pravdu, ale nejprve mám otázku," odpoví host.

"Jen se ptej, jistě jich máš za těch třicet let dost. Jsem hrozně rád, že jsi se vrátil, že jsme zase spolu."

"Posledně jsi říkal, že život vojenský je sice plný cti a slávy, ale pes aby ho žil," promluví Maurice.

"Ano, to tvrdím pořád a chci, aby mi to dali na náhrobek. Už proto, že si vojáků nikdo neumí dost vážit - "
" - ale na druhé straně se mi zdá, že jsi na svou vojenskou kariéru docela hrdý, " pokračuje Maurice. "Není to ale paradox?"

"Myslím, že není - chyba přece nebyla na mně,"
"Ale ty jsi si ten život zvolil, nemůžeš za to dávat vinu někomu jinému."

"Já nikoho neviním. A ano, zvolil jsem si vojenské povolání jako mladý chlapec, neměl jsem pojem, jak to vypadá vojákovat celý život," vysvětluje Ruprecht.
"Ale proč? Nešlo ti přece o slávu, ani vést život hrdiny, který, jak říkáš, je stejně pod psa, " namítá Maurice.

"Ne, bylo to složitější. Byli jsme vyhnanci, ztratili jsme české království i obojí Falc, nikdo nás nechtěl a žili jsme v Holandsku jen z milosti stadtholdera. A už moje jméno mě zavazovalo, dali mi je po Ruprechtovi III, římském císaři. A jeden z mých předků byl i Jan Lucemburský, český král a otec císaře Karla IV.

Náš otec Fridrich byl vzdělaný, osvícený a i pohledný člověk, ale voják rozhodně nebyl. Jeho nešťastná role českého krále ho i celou naši rodinu připravila o vše. Nejen že ho ta válka vyčerpala finančně, ale i morálně. Hlavně jeho útěk z Prahy, který byl tak rychlý, že snad ani neměl čas sebrat svůj praporec s

nápisem 'Diverti nescio' - 'Obracet neumím'. Dlouho se to citovalo jako hloupý vtip. Zapomněli vzít také i královské klenoty, kterých se pak zmocnil Habsburk a jak víš, dokonce málem zapomněli i mne.

Přitom ta válka nebyla ztracena, sám jeho český pobočník Habervešl z Haberfeldu mu po bitvě na Bílé Hoře radil, aby zůstal a bojoval dál. Však o tom i píše ve své knize 'De Bellum Bohemum', co vyšla v Holandsku. Ale otec raději poslechl zrádného generála Anhalta a utekl. Ostatně co mu zbývalo - jak by býval mohl pokračovat v boji? Peníze už neměl, utratil je všechny na válku a spojence také neměl. I jeho tchán, anglický král Jakub, mu nepomohl; jen pár anglických dobrovolníků přišlo tehdy bojovat. Chtěl jsem napravit náš obraz v očích světa, ano, ukázat, že v naší rodině jsou také lidé, kteří se nebojí bojovat a dobýt nám alespoň tu Falc zpět."

"Máš pravdu, i já se stal proto vojákem. Ty jsi ale odešel z univerzity v Leydenu, což byla škoda, ne? Měl jsi nadání, už ve třinácti letech jsi přece uměl dobře mluvit anglicky, francouzsky, španělsky a trochu i česky. Na filozofii jsi moc nebyl, ale zato mechanika a fyzika ti šla dobře. Tehdy jsi se věnoval geometrii a vědám vojenským, teda střelbě, dělostřelectvu, kavalérii a dobývání pevností. Studoval jsi taktiku i strategii. V osmi letech jsi už zvládl i vojenský dril, cviky s píkou i mušketou. Ostatně naučil jsi se i dobře střílet: byl jsi pak po celé Evropě znám jako skvělý střelec z pistole a zdatný šermíř."
"Ano," přitakal Ruprecht, "ale když v roce 1629 zemřel náš ochránce prince Maurice Oranžský – po němž jsi byl zase pojmenován ty – změnila se naše pozice k horšímu. Téhož roku se náš otec vracel s prvorozeným synem Frederikem Henrym na malé bárce z Haagu a narazila na ně jakási velká loď. Náš bratr se utopil, přímo před očima našeho otce, který ho nemohl zachránit. Otec pak zemřel brzo na to, v roce 1632, a následníkem se stal druhý syn, Karel Ludvík, který převzal i povinnost získat naši Falc zpět."

"Pravda," pokračoval zase Maurice, "a zatímco on vyjednával o pomoci se švédským generálem Banérem, ty jsi zatím spěchal obléhat město Bredu v Holandsku. Tam jsme se zase potkali a když Breda padla, bylo ti teprve osmnáct. Už tehdy jsi se ale proslavil svou nebojácností a skvělou taktikou. Zatím jsi také připravoval útok na Falc, a já, ač jsem chtěl s tebou, jsem byl poslán zpátky na studie do Francie. Tehdy jsi poprvé dostal pro sebe celý regiment jízdy, druhému velel lord Craven, a ještě další, švédský, vedl později proslulý generál Koeningsmark. Nový císař Ferdinand III, totiž daroval *Horní Falc* Maxmiliánovi Bavorskému. Dolní, kterou pro císaře obsadili Španělé, byla blíž a nabízela se k dobytí. Celou akci - to bylo v roce 1638 - vymyslel náš Karel Ludvík, také žádný velký válečník, to měl ostatně asi po našem otci. Měli jste jen 1500 pěšáků a 2500 dragounů, tedy nic moc. Ale ty jsi byl ve svém živlu, co?"
"Máš pravdu, myslel jsem, že vyhrajeme a že vstoupíme do Heidelberku jako osvoboditelé."

"Vím, slyšel jsem, že se ti tehdy povedl nádherný nový typ útoku s jízdou, který jsi později ještě mnohokrát opakoval. Ano, a navíc vždy v čele svých kavaléristů a s odvahou, kterou ti mnozí záviděli. Jenže později vás napadl císařský generál Hatzfeldt. Karel Ludvík chtěl ustoupit směrem na Vlotho, tam ale padl na císařskou přesilu osmi regimentů kyrysníků a jednoho regimentu irských dragounů, který vedl plukovník Devereux. Císařští zaútočili a Karel Ludvík i s Koenigsmarkem se dali na úprk, přičemž se málem utopili v řece. Ty jsi ale nepřítele odrazil a dokonce ses dostal mezi jeho vojáky. nejprve si tě nevšimli, protože měli čirou náhodou stejnou barvu stužek jako bylo bílé péro na tvém širáku."

"Jenže dlouho mi to nepomohlo," zasmál se Ruprecht. "Jakmile jsem přispěl na pomoc kornetovi, co nesl naši standartu, poznali svůj omyl a vrhli se na mě. A také na Cravena, který nás následoval a získal během bitvy hned dvě zranění. Nakonec přesila rozhodla a museli jsme se vzdát, císařskému plukovníku Lippemu. Když jsem mu řekl, že jsem plukovník, zvedl mi hledí na přílbici a řekl: 'A sakra, ten je nějak

mladý!' No vidíš a zatím náš bratr i Koenigsmark z toho vyšli bez úhony."

"Nevyšli, utekli! Protože ty jsi bojoval za ně a kryl jejich ústup," zachechtal se Maurice. "A pak tě, už jako zajatce, předali plukovníkovi Waltrovi Deverouxovi, kterému jsi podle zvyku nabízel nějaké peníze, jako výkupné. Ten proradný šibal – byl to anglický důstojník - by to byl býval za peníze udělal, stejně jako se čtyři roky předtím propůjčil zabít Valdštejna. Jenže nějaký voják tě poznal a generál Hatzfeldt pochopil, jakou cenu má pro něj syn císařova úhlavního nepřítele jakožto jeho zajatec. A hned tě poslal se stráží na dlouhou cestu do Rakouska.
Nejprve jsme mysleli, že jsi byl zabit a matka prohlásila, že by to bylo lepší, než být zajatcem císařských. Byl jsi ovšem naživu, ale zatímco ostatním zajatcům, včetně lorda Cravena, dovolili, aby se vykoupili, ty jsi měl pro ně větší cenu jako zajatec a tak tě uvěznili na hradě v Linci."

"Však to bylo poprvé a naposled, co jsem kdy byl vězněm. A starý hrabě Kuffstein se ke mně choval slušně. I u něj to bylo poprvé a asi také naposled, kdy měl nějakého vězně z královského rodu," zasmál se Ruprecht.
"Nevedlo se mi tam špatně: věnoval jsem se kreslení - ještě jsem si totiž pamatoval něco z toho, co měl kdysi učil veliký van Honthorst. A také jsem studoval vojenství: měli tam bohatou knihovnu a hodně knih v němčině. To bylo dobře, latina mi nikdy moc neseděla. Tam jsem taképrávě vylepšil Dürerův přístroj na kreslení perspektivy, který jsem o mnoho let později také předvedl anglické Královské společnosti nauk.
Císař měl se mnou ale jiné plány: chtěl, aby mě překonvertovali, teda abych se stal katolíkem. Ne ovšem, že by nám pak hned vrátili české království, ale byl by to pro ně velký triumf."

"A je to pravda, že guvernér Kuffstein - bývalý luterán, která konvertoval ke katolíkům - to dostal od císaře jako rozkaz a do toho přesvědčování pak zapojil i svou dceru?" zeptal se Maurice.
"To nevím, já vždy věřil, že Zuzana Marie se zamilovala do mě samotného – to bylo tehdy, když jsem maloval její portrét. Bylo jí teprve šestnáct, ale byla už to dospělá, krásná žena."
"Vím, řekl jsi jednou, že to byla 'nejdokonalejší z krásek své doby, vynikající nejen krásou těla, ale i ducha'. A slyšel jsem, že se v pozdějším životě třikrát za sebou vdala," nadhodil s úsměvem Maurice.

"To nevím, pro mě ale vždy zůstane mou první láskou, i když nebyla tou úplně jedinou," usmál se Rupert. "O svatbě ovšem nemohlo být ani řeči, jednak byla katolička a jednak moje matka pro mě měla jiné plány a sice s francouzskou princeznou Margueritou de Rohan. Však i Tobě jí nabízeli, když jsem jí odmítl."
"Ano," zasmál se Maurice. "A se stejným výsledkem. Ale že by byla Zuzanka tvoje první láska? To ti prostě nevěřím, děvčata se kolem tebe motala už při tvé návštěvě u strýce v Londýně - byl jsi ostatně z naší rodiny nejhezčí muž," odporoval Maurice,

"Mysli si co chceš, ale bylo to opravdu poprvé, kdy jsem poznal ženu, míním milostně a tělesně. A Zuzana má pořád v mém srdci nesmazatelné místo: byla krásná, milá a vždy ji budu obdivovat."
"Vím, k mužům jsi byl často arogantní, ale k ženám jsi se vždy choval jako gentleman. Ale máš přece i jiné hezké vzpomínky na Linec. Dostal jsi tehdy darem od lorda Arundela, anglického velvyslance ve Vídni, malého pudla, který tě pak provázel celou dobu, co jsme válčili v Anglii. Do každé bitvy šel s tebou. Dal jsi mu jméno "Boye", byl bílý, malý, ale statečný, jako jeho pán," zasmál se Maurice.
"Ano, ten pes byl můj věrný společník," vzpomínal Ruprecht, "A máš pravdu, byly to v Linci někdy i příjemné chvíle, na které rád vzpomínám. To vše se ale později změnilo: když se nepodařilo švédsko-francouzské armádě dobít Linec, nezbývalo než vyjednávat o mém propuštění mírovou cestou. Nejprve se snažila naše matka a pak i anglický král, strýc Karel přes svého vyslance lorda Thomase Roe. Francouzi nepomohli - kardinál Richelieu z politických důvodů zajal našeho bratra Karla Ludvíka a držel ho s tebou a ostatními bratry v izolaci. Byli jste tehdy vlastně vězni jako já.
Uvažovalo se, že bych mohl být vyměněn za polského prince Kazimíra, kterého zajali Francouzi, ale tak

daleko to Richelieu nechtěl nechat dojít. Později ovšem viděl, že mu můžete vy i já být víc užiteční na svobodě, jakožto nepřátelé císaře. A tak když ti dovolil, aby ses vrátil do Haagu, ty jsi se hned dal ke Švédům, protože byli blízko Lince. Začali jsme hned tajně plánovat můj útěk. Kuffstein se to ale nějak dozvěděl nebo to jen tušil a hned mě dal pod stráž. Hlídalo mě osobně dvanáct mušketýrů a dva strážní s halapartnami," zasmál se Ruprecht. "A to nepočítám posádku hradu, kterou už dávno zvýšili, pro případ, kdyby se Švédi pokusili hrad dobýt a osvobodit mě."

"To jsme také plánovali, ale nedošlo k tomu. Tehdy jsi se také potkal s arcivévodu Leopoldem, který se později stal císařem a je zajímavé, že ač jste oba byli jiného vyznání, byli jste si hned sympatičtí."
"Ano, byl to jemný a laskavý muž. Ač byl velitelem císařské armády, válka mu byla celkem lhostejná. Byl to on, který přemlouval svého bratra, císaře Ferdinanda III, aby mě propustil. Když se tehdy Jezuitům nepodařilo udělat ze mě konvertitu, chtěl císař, abych alespoň uznal suverenitu katolické církve. Ani s tím jsem pochopitelně nesouhlasil, tak alespoň požadovali, že musím pořádat o pardon za to, že jsem zaútočil na jeho, Ferdinandovu říši."

"Proč tovlastně chtěl, je celkem jasné," dodal Maurice. "Měl už jsi už reputaci jako skvělý válečník a navrhli ti dokonce jako kompenzaci vést císařskou armádu proti Francouzům a Švédům – kteří byli tak blízko Lince! Ač se takové změny loyality tehdy dělaly běžně, ty jsi to bral jako normální zradu: Gustav Adolf býval spojenec našeho otce a po něm i kancléř Oxenstierna. Jedině oni by nám tehdy mohli vrátit, co jsme ztratili. A já jsem tehdy zrovna sloužil v té švédské armádě a kdyby se nám bývalo podařilo tě osvobodit – byl jsi koneckonců válečný zajatec - jistě by ses k nám přidal a toho se nejvíc báli.
Z těch císařových nabídek se ovšem dělalo špatně hlavně Maxmiliánovi Bavorskému, ale z jiných důvodů: dostal naši Horní Falc od císaře do svého léna a bál se, že bys ji za případné vojenské zásluhy na straně císaře mohl dostal zase časem zpátky. Proto dělal vše možné, aby císaře přemluvil proti tobě. Jeho manželka si dokonce klekla před císaře a se sepjatýma rukama ho prosila, aby tě nepouštěl.
Tehdy se ale právě do toho vložil Leopold: v roce 1640 táhl se svou armádou k Ratisbonu a zastavil se v Linci. Když tě poznal, hned se za tebe u císaře přimluvil. Ty jsi jim ale pořád dělal potíže s tou omluvou a tak konečně vymysleli jediné řešení z té prekérní situace. Pustili by tě, ale musel jsi souhlasit už s jedinou podmínkou: slíbit, že už nikdy nepozdvihneš meč proti císaři. Asi se tě hodně báli, když jim hlavně tohle leželo na mysli."

"Ale hlavně chtěli už to nesmyslné věznění nějak ukončit, však jim to celá Evropa vyčítala," zasmál se Ruprecht. "Ovšem ten slib, že nebudu bojovat proti císaři, to už se slíbit dalo, válka se stejně pomalu blížila ke konci. Napsal jsem o tom slibu ještě strýci do Anglie a ten mi to dokonce dal víceméně jako rozkaz, situace v Anglii se totiž zhoršovala. Na podzim roku 1641 mě tedy, po téměř třech letech, konečně propustili. Zbývalo jen ještě poděkovat císaři a políbit mu ruku, na tom trval - koneckonců byl pořád i můj císař.
I to se vhodně narafičilo: na jednom z podzimních lovů jsem prostě zabil kance a daroval jej přítomnému císaři jako dar. Když pak pokynul, políbil jsem mu teda ruku, jen jakoby ze společenské slušnosti. Zavezl mě do Vídně, kde mě přijali s úctou a respektem, císař se mnou dokonce hrál tenis. Ještě se znovu snažili mě získat na jejich stranu, ale já spěchal do Holandska a pak do Anglie."

"Byla to hlavně zásluha lorda Roe a toho, že ho strýc hodně pobízel. Však víš, proč. Moc tě potřeboval: občanská válka v Anglii byla na spadnutí a on neměl žádnou kavalérii, natož schopného velitele pro ni," zachechtal se Maurice.
"Jiistě. Lord Craven, který nám už tolikrát pomohl finančně, mi poslal peníze na cestu. Stavil jsem se ještě v Praze, v městě, kde jsem se – to bylo tehdy před dvaadvaceti lety – narodil a které jsem, ještě ani ne rok starý, zase nuceně opustil. Ale to byla už jiná Praha, zkatolizovaná a morálně zdecimovaná.

Svoboda, ať už náboženská či jiná, tam prostě neexistovala: všude vládli cizinci a Jezuiti. Lepší část národa už dávno odešla do exilu, teda pokud mohla - pouštěli jen šlechtu a měšťany."

"Byla to částečně naše vina, otec je přece opustil právě v době nejtěžší," prohodil Maurice.
"Nemůžeš ale dávat vinu jeho synům, stejně jako já nedávám nikomu vinu za svoje uvěznění," odporoval Ruprecht.

"Když jsi dorazil do Haagu, zdál jsi se všem pohublý a nějak víc dospělý," řekl Maurice. "A tvoje sláva tě už předešla, oslavovali tě tam jako hrdinu. A vidíš, dnes tvrdíš, že vojenský život je vhodný jen pro psa. Vím, hodně jsi zkusil, i těch zranění máš víc než by jeden spočítal . . ."
"Ale tys mě nepochopil: měl jsem na mysli něco jiného. Mě šlo o to, jak se ke mně daleko později - po tom všem, co jsem pro ně udělal - někteří zachovali. Nasazoval jsem za ně život, a i když jsem jim přinesl mnohá vítězství, bylo jim to málo. Po vojácích totiž vždy přijdou politici a podvodně jim seberou vděčnost těch, pro které oni bojovali. Strýc Karel, ten mě dokonce obvinil ze zrady - jen proto, že jsem v Bristolu zabránil zbytečnému krveprolití, když už byla válka stejně prohrána."

"Jistě: někdo vyhraje válku, ale jiný vyhraje mír. Takže ty uznáváš, že i sama válka je vlastně zlo, ne?" zeptal se Maurice.
"To jsem neřekl: je válka útočná, ale je i válka obranná. Spravedlivá a nespravedlivá. Zabíjení nepřátel, kteří tě ohrožují zbraní nebo naopak hnusné vraždění nevinných civilistů. Válku by měli mezi sebou vést jen profesionální vojáci - ti ví, že jdou na smrt, že musí zabít nebo být zabiti. Tam to má účel."

"Morituri te salutant", prohodil Maurice. " 'My, jdoucí na smrt, tě zdravíme' – tak zdravili před bojem gladiátoři římského císaře. My jsme vlastně byli také jen takoví gladiátoři. Nasazovali jsme životy a většinou jen pro zábavu jiných."
"Něco takového," přitakal Ruprecht. "Vím, napsali toho o mě v té Anglii v pamfletech hromadu špatného, ale tak to nebylo. Snažil jsem se být přísný, ale spravedlivý. Ne jako Cromwell, který se mstil i na obyvatelstvu. Ale vidím, že možná se mnou nesouhlasíš . . ".

"Do jisté míry nesouhlasím. Víš, to, že jsem byl několik let otrokem, to mě hodně změnilo. Četl jsi Cervantesa? Ten byl otrokem pět let a přesto se z něho stal - "
" - vím, *humanista*," přerušil ho Ruprecht. "Tak se jim přece říká, ne? Ano, četl jsem jeho Dona Quichota. Ale on tam Cervantes naopak ukazuje, jak svět odměňuje dobro zlem, on se Quichotovi i místy posmívá . . ."

"Myslím že ne, bratře - on se posmívá jen nám, naší době. On viděl dál, než my, on věřil, že se svět změní. Ano, svět se opravdu mění, to jen my zůstáváme stejní."
"Ano, svět se mění, ale časem se změníme i my. Ovšem zda je to vše k lepšímu, to bych ani neřekl," odporoval Ruprecht.

"Snad máš pravdu," odpověděl mu Maurice a najednou vidí, že jeho bratr usnul. A tak zase zmizí, jak přišel. Tiše a nenápadně. . .

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - kapitola 4., EDGEHILL

Opět jeden spánek beze snu. Ruprecht otevřel oči, aby se přesvědčil, zda už není ráno. Nebylo. A zároveň spatřil Maurice, jak seděl na židli u postele.
"Ty jsi mě pozoroval, jak spím?" zeptal se.
"Jen chvilku, ale brzo jsi se vzbudil, jako kdybys věděl, že už tu jsem," řekl Maurice.

EDGEHILL.

"O čem jsme se to posledně bavili?" zeptá se Ruprecht, jako by si to nepamatoval.
"No přece o tom, jak jsi se nikdy neoženil, protože jsi pořád miloval jen tu Zuzanu," zkouší ho Maurice.
"Ale to není pravda, to jsem nikdy neřekl," vzpouzí se nemocný. "Však víš sám, jak to je, když jsi druhý nebo třetí princ v řadě. Ale hlavně to bylo proto, že jsem na to nějak neměl čas."
"Tehdy teda určitě ne. Šli jsme do války a do té nejhorší, co se jí říká občanská, jakoby zrovna ten název měl být její omluvou. Ale to jsme tehdy ještě nevěděli. Každý jsme si myslel, že to bude tak jedna nebo dvě bitvy a bude konec. Já to měl snadné, šel jsem, protože jsem chtěl být s tebou, ale ty - jaké byly vlastně tvoje důvody? "

"Těch bylo víc. Především jsem chtěl pomoci strýci, protože nebýt jeho, tak jsem byl pořád ještě zavřený na lineckém hradě. Druhý důvod byl, že jeho armáda byla směšná hrstka amatérů, zatímco na druhé straně byla řada veteránů z třicetileté války- prostě potřeboval mě a také mi to řekl. A třetí důvod byl, že jsem něco dělat musel a vojna byla to jediné, co jsem pořádně uměl," odpověděl po pravdě Ruprecht.

"Ale jeden důvod jsi zapomněl, ten hlavní," zasmál se Maurice. "Válka byla tvůj život. Tři roky jsi musel být bez ní a moc ti chyběla, však jsi dlouho po návratu do Holandska u naší rodiny ani nepobyl. Odjel jsi do Anglie a strýc tě hned poslal doprovodit královnu Henriettu na kontinent, aby sháněla králi příznivce a hlavně zbraně a peníze. Ty získala nejprve prodejem šperků, teprve pak se mezi Angličany začalo dobrovolně vybírat na královo vojsko a jedni z prvních byli studenti z Oxfordu.
Ano, situace v Anglii se zhoršila, tak jsi se hned vrátil, ale to už jsem se k tobě připojil. Kapitán lodi Lyon, na které jsme vezli zbraně a vojenský materiál, byl na straně parlamentu a odmítl náš náklad dovézt do Anglie. Vrátili jsme se, naložili jsme to teda na jinou loď a protože anglické přístavy už byly v rukou puritánů, přistáli jsme v jednom z těch menších, vyložili náklad a spěchali za králem. Tvůj kůň tehdy spadl a vykloubil sis rameno, pamatuješ?"

"Ano, situace tam už byla kritická," přitakal Ruprecht. "Dávno se totiž dalo tušit, že hrdým Angličanům se nebude líbit těch jedenáct let, kdy strýc vládl bez parlamentu, jen aby si mohl uzákoňovat ty nové daně sám, když mu to nechtěli schválit. Ani to, že pak parlament přece jen svolal, mu moc nepomohlo. Jako vždy, šlo hlavně o peníze: kdysi je potřeboval na jeho zamýšlený plán na osvobození Falce, s kterého ale stejně sešlo. Teď šlo přímo o Anglii: bylo třeba potlačit povstání v Irsku a navíc hrozila válka se Skotskem. Na ty vysoké daně potřeboval ovšem přímý souhlas parlamentu. Ten ale nedostal a došlo to tak daleko, že chtěl zatknout a uvěznit pět členů parlamentu, kteří mu nejvíc odporovali. To mu navrhl samozvaný rádce George Digby, Earl z Bristolu. Jako obvykle, také tento jeho nápad nevyšel: parlament těch pět ochránil a odmítl je vydat. Král vlastně porušil imunitu parlamentu a tím vyvolal občanskou válku - díky právě tomu hlupákovi Digbymu. Obě strany začaly shromažďovat armády a my se přidali ke králi. Královna Henrietta mě také ještě v Holandsku jmenovala na radu krále generálem královské kavalérie."

"Mnoho lidí v Anglii ale nechápalo," namítl Maurice, "že zrovna ty jsi se dal na strýcovu stranu: vždyť Stuarti nás vlastně zradili, ani strýc Karel ani náš děda Jakub našemu otci v Čechách nijak nepomohli. Náš bratr Karel Ludvík také zareagoval negativně: jako falcký kurfiřt, i když bez Falce, dokonce napsal parlamentu dopis, kde tě oba, on - a psal to i za naši matku - odsuzovali. Důvod byl jasný: jejich penze vyplácel právě anglický parlament, ne král. Bratr si tím svou penzi podržel, ale naše matka v nějakém soukromém dopise prozradila své pravé sympatie ke svému bratrovi a dokonce napsala, že je hrdá na to, že tam sloužíš. A tak jí penzi zarazili."

"Pravda, bylo mi tehdy dvacet tři let a byl jsem plný elánu," přitakal Ruprecht. "Nic mi nezáleželo na tom, co si kdo o tom myslí. Nevěděl jsem ještě tehdy, jak se ke mně špatně později náš strýc zachová, v té době byl velmi přátelský. Druhý den po našem příjezdu nechal nastoupit v Nottinghamu celou svou armádu a vztyčil před palácem svou královskou standartu, jako oficiální vypovězení války parlamentu. Bylo to 22ho srpna 1642 - to datum se nedá zapomenout – a když ji v noci porazil vítr, brali to mnozí jako špatné znamení.

Byl jsem tehdy bez nadsázky vlastně jediný generál, který zažil osobně onu tvrdou válku v Evropě. Teprve později se připojili jiní veteráni, ale i tak jsme měli málo lidí i materiálu: nebylo dost koní, kanonů a dokonce ani mušket. Vojáci i šlechtici byli všichni dobrovolníci a obě strany používali i nováčky v tak zvaných "trénovaných jednotkách" občanské milice. Ti ovšem nestáli za mnoho, stejně jako narychlo vytrénovaní mušketýři. Byla to bída: naše kavalérie se skládala jen z osmi set jezdců, většinou mladí šlechtici, dobří jezdci, ale naprosto nezkušení, co se týkalo války. Musel jsme je vše učit vlastně tak nějak 'za pochodu', jak se říká."

"A hlavně shánět další kavaléristy. I to jsi udělal dobře: za pár měsíců jsi už jich měl tři tisíce. Byla to hlavně válka dvou různých světů," podotkl Maurice. "Parlamentní strana - říkali jim puritáni či "roundhaeds" podle střihu jejich vlasů - měla mezi sebou velmi málo vyšších šlechticů jako byl Essex, Hampden či Fairfax - velitelé byli většinou jen majetní měšťané nebo venkovští baroni jako byl Oliver Cromwell. Většina šlechty bojovala za krále, který měl udržet současný systém vlády a šlechtická privilegia. A hlavně ta jeho, královská, pochopitelně, o ta mu šlo nejvíce. Věřil totiž ještě, že je králem z boží vůle, zapomněl, že on není Jindřich osmý ani jeho dcera Alžběta, Virgin Queen. Nejen, že se změnila doba, ale už ani neměl tu jejich silnou vůli něco z Anglie udělat. On byl jenom umíněný vladař a až moc poslušný manžel," zachechtal se Maurice. "Královna Henrietta byla katolička, ta ho také hodně ovlivnila."

"Ale byl králem a o to šlo především," řekl Ruprecht. "Nechci ho obhajovat, ale kam by to došlo, kdyby si obyčejní lidé dělal zákony? Když to nešlo dohodou, zkusil to prostě po zlém, musel se nějak bránit."

" Jenže ani to moc dobře neuměl. A nepochopil, že se svět pořád měnit bude, že to nezastaví," namítl Maurice, "To jsme tehdy ani my dobře nepochopili. Ustavičný boj šlechty s králem jen oslaboval Anglii. Tehdy se už, podobně jako v Evropě, dostávala ke slovu města a řemesla. Šlechtě ovšem nezbývalo, než podporovat krále, v zoufalé snaze, aby hlavně neztratili svou už beztak oslabenou moc. Jako šlechta jsme asi stejně odsouzeni k vyhubení anebo k směšné roli palácových přikyvovačů. Vsadil bych se, že přijde doba a nebude už žádná šlechta. Lidstvo se prostě vyvíjí jiným směrem.
Víš, vím to, poznal jsem otroctví a nenávist, kterou mají otroci ke svým pánům. A nemusí to být zrovna otroci: to, že si i svobodní měšťané troufali na svého krále, ukazuje, jak se časy mění. A říkám ti, nebylo to asi naposled, co královi setnuli hlavu, jen aby dokázali, že už nejsou jeho poddaní - "

" - a stali se otroky někoho jiného," vpadl mu do řeči Ruprecht. "Podívej se do historii: vždy, když se lidé snažili svrhnout krále, dopadlo to ještě hůř. Stačí připomenout Cromwella."

"Ano, to byla jen výměna despoty za tyrana. Ale vezmi si třeba staré Řecko, kde byla opravdová demokracie," namítl Maurice.
"Chyba, pane bratře! Měl jsi víc dávat pozor ve škole: jaká to byla demokracie, když měli i otroky?"
"Nevím, ale radši bych byl stokrát otrokem v Athénách než jednou u Turků," zachechtal se Maurice, který narážel na léta, strávené na galéře. "Ale asi máš pravdu, opravdová demokracie jeasi jen utopie. Povídejme si radši o té válce. Ty jsi tehdy sháněl proviant a zbraně všude v okolí, kde jsi po evropském způsobu obléhal města a žádal výkupné. Doneslo se to ke králi, který byl najednou samá morálka a hned tě veřejně pokáral. Ale peníze si nechal, ten starý pokrytec."

"Však právě, peníze jsme potřebovali, dobrovolně nikdo přispět nechtěl. To přece už říkal Valdštejn, že válka se musí sama uživit. Parlament si ovšem hned klidně uzákonil zvláštní daně pro svou válku a ty daně byly větší, než chtěl původně král - puritáni uměli obracet velice rychle. A kdo nezaplatil, toho hned zavřeli. Lidé nechtěli platit oběma stranám a tak jsme na tom byli špatně: neměli jsme za co koupit zbraně, hlavně ty z ciziny. Ani pořádné kanóny jsme neměli. Král tehdy poslal tehdy ještě holobrádka Digbyho, aby mu sehnal bombardu na rozbíjení městských bran a ten hlupák ani nevěděl, co to je. Musel jsem mu to vysvětlit a pak mu ještě improvizovat jakous-takous náhradu ze dvou hmoždířů," zachechtal se Ruprecht.

"A asi ses mu hned vysmál do očí, protože se pak stal tvým úhlavním nepřítelem. Ale přiznej se, že jsi ho neměl rád hlavně proto, že byl větší fešák než ty!" dráždil ho jeho bratr.

"Hezký byl, to přiznám a i s ženami to uměl dobře. Rozhodně znal lépe mluvit než já, nejen anglicky, byl opravdu dobrý řečník. A intrikán byl ohromný, všechna čest stranou. Mně ale opravdu vadila hlavně ta jeho ignorance a drzost, se kterou prosazoval ty svoje nesmyslné plány. A pak to, že mě vyloženě pomlouval všude, kde mohl. A král, sám nevoják, mu ty nesmysly věřil."

"Ano," přitakal Maurice, "ale byla to velká chyba, udělat si právě z něj nepřítele. Ze začátku ovšem dal strýc na každé tvé slovo. Byl jsi znalec válečných umění a ač mlád, už jsi už veterán z evropských bojišť. A hrdina."

"Nesmysl," přerušil ho Ruprecht, " hrdinou dokáže být každý idiot. Či si snad myslíš, že bych

vystavoval svou kůži jen tak pro nic za nic? To byla taktika, bratře. Bitvu nevyhraješ tím, že pobiješ nepříteli víc vojáků než on tobě. Ne, bitvu vyhraješ, když zaženeš nepřítele k ústupu nebo ještě lépe k útěku. A to právě dobře pochopil Gustav Veliký. Staré čtverce o straně až padesáti pěšáků, se kterými se nedalo manévrovat, ty roztáhl do řad o hloubce pouhých pěti mužů. Mělo to i jinou výhodu: víš jak bylo těžké pro pěšáka s kopím šestnáct stop dlouhým udělat v tom velkém čtverci obrat nebo čelem vzad? I své mušketýry rozházel Gustav mezi pěšáky, aby se navzájem lépe ochránili. A to, že dokázali střílet třikrát rychleji a daleko přesněji než Rakušáci, to byla právě jeho zásluha.

Královnou všeho vojska ovšem byla a vždy bude právě kavalérie: může se pohybovat rychle jako vítr, postřílet a hlavně porubat mušketýry, pěšáky i kanonýry. I tam udělal velký Švéd velké změny: vezmi si tu starou španělskou *karakolu*, kde jezdci vyjeli k nepříteli na dostřel, vystřelili z obou pistolí do prvních řad protivníka a rychle se zase obloukem vraceli zpět. Moc škody tím nenadělali, většinou ani moc nemířili, už jen proto, aby byli zase rychle pryč, z dosahu střel nepřítele. Na zpáteční cestě po nich totiž už pálili nepřátelští mušketýři a to hned salvou a daleko přesněji. Karakola byla zkázou hlavně pro útočníka. Gustav Adolf naopak trénoval kavalérii tak, aby prorazila do předních řad nepřítele a teprve tam začali pálit a rubat. Tím se podařilo rozrazit nepřátelské formace a způsobit strach a paniku. Na čelní útok na pěchotu, která se ježila jejich dlouhými kopími si ovšem nemohla kavalérie troufat, tam bylo lepší na ně jít z boku."

" Ano, pokud vojáci nestačili utvořit z kopí kolem dokola pro nás neproniknutelného 'ježka'. Ale ten nebyl tak tak lehký na sestavit, právě díky těm dlouhým kopím," přiznal Maurice.

"To je pravda, museli jsme proto vždy rychle hledat mezeru, kde mezi ně ještě můžeš vniknout. Na boj zblízka jsou kopí nepoužitelná. Nejlepší bylo zaútočit na mušketýry, ti kopí nemají a když se dostaneš mezi ně, nemají ani čas nabíjet. Tak raději obrátí mušketu pažbou naboru a snaží se s ní mlátit jako kyjem. Na naše ostré meče to bylo dost nemotorné a meče mušketýrů byly daleko kratší. Když se přibližuješ, mohou sice střílet salvou, ale ani ta není moc úspěšná, ženeš-li se na ně ze strany a tryskem. Já to ještě vylepšil tím, že jsem nechal hochy prorazit nepřátelské formace skrz naskrz a obchvatem pak vytvořit moment překvapení. Obklíčení vojáci se vždy snaží uprchnout a tím zpanikaří i ostatní ."

"Nu ty jsi měl na překvapení opravdu nadání," zasmál se Maurice. "Vzpomínám na tu naši první bitku, u *Powicku*. Leželi jsme tam zrovna v trávě u mostu a odpočívali, Bylo nás jen hrstka, asi 200. Vyjeli jsme jen na rekognoskaci; neměli jsme ani prsní krunýře a většina ani ne pistole. Vtom se přiblížila Essexova kavalérie, jeli v útvaru a asi dostali stejný nápad, odpočinout si u mostu. Jak ho překročili, najednou nás spatřili a zaútočili. Ty jsi tehdy popadl meč, vyskočil na koně a zařval 'Za mnou!' Vypálil jsi jako když tě vystřelí, úplně sám, aniž bys věděl, zda se přidáme. Tehdy jsme tě všichni obdivovali, byl jsi nám příkladem. "

"Samozřejmě že jsem musel skočit na koně a hned zaútočit. Nebyl čas se nějak zformovat, nebo začít rozdělovat rozkazy, to by nás zatím pobili," vysvětloval Ruprecht. "Ovšem naštěstí všichni důstojníci vyrazili hned za mnou, a jak jsem doufal, připojila se i celá jednotka. Navíc nám pomohlo, že jsme měli slunce za zády. Jejich koně se při našem nárazu splašili a otáčeli; netrénovaná puritánská kavalérie je nemohla udržet.
To víš, správný kavalerista musí rozumět i koním," zasmál se Ruprecht. "Ostatně jak víš, vycvičit dobrého koně trvá déle než výcvik kavalristy: kůň se nesmí bát výstřelů, nejen z mušket, ale ani těch z kanónů. Dobrý kůň si také sám najde mezeru mezi druhými koňmi a ty se můžeš soustředit na boj. Koně také mají víc ztrát než my a vždy mi bylo líto těch nevinných zvířat - my jsme si válku vybrali, ale oni ne."

"Tehdy to byla hlavně tvoje genialita a schopnost nepokládat žádnou situaci za ztracenou. My měli jen naše kavaleristické meče, kterými se dalo bodat i sekat. Oni měli navíc karabiny a pistole. A bylo jich dvakrát tolik než nás a nevzdali se nijak lehce. Já sám mám ještě odtamtud tuhle hlubokou jizvu na hlavě, zatímco ty jsi měl štěstí, jako vždy. Asi jsi si myslel, že jsi nezranitelný, co?""

"Ale ne," usmál se Ruprecht. "Měl jsem prostě štěstí. Máš-li správnou taktiku, štěstí přijde samo. Jiní by se jim v takové situaci vzdali - a oni sami určitě takový předem nepřipravený protiútok nečekali. Navíc jim při boji zblízka ani jejich pistole moc nepomohly. Ujížděli pak zmateně po cestě zpět, asi čtyři míle, až do vesnice, kde byla Essexova osobní stráž a i tu pobláznili k útěku. Byla to vlastně jen malá šarvátka – "
"- ale proslavila tě navždy. Byla to velká ostuda pro Essexe, teda když nepočítáme tu jeho aféru s rozvodem," zachechtal se Maurice.

"To si nějak nepamatuji," snažil se rozpomenout Ruprecht.
"Ani nemůžeš," vysvětloval Maurice, "nebyli jsme tehdy ještě ani na světě. Vzal si za ženu Frances Howardovou, dceru vévody z Norfolku - jí bylo 14 a jemu 13. Po pěti letech se zamilovala do jiného a požádala o rozvod. Jako důkaz uvedla manželovu impotenci, což ho přimělo k tomu, že mezi přáteli pak ukazoval jako důkaz její lži svoji mohutnou erekci. Frances ale tvrdila, že je dosud panna, což kupodivu potvrdila inspekce přivolaných starých a vážených dam. Je ale zajímavé, že tehdy měla Frances přes obličej roušku, takže to ani nemusela být ona," zachechtal se..
"Soud je rozvedl a hned druhý den si Frances vzala za muže hraběte Somerseta. Pak ale vypukl skandál: přítel rodiny, Sir Thomas Ovebury, radil Somersetovi proti tomu sňatku. Byl proto během rozvodového řízení na žádost Howardů uvězněn, ale těsně před rozvodem ještě stačil umřít ve vězení na otravu. U soudu se zjistilo, že ho otrávila její služebná a Frances s manželem byli uvězněni v londýnském Toweru, odkud je až po devíti letech dal propustil náš děda, král Jakub."

"Vidím, že si ještě pořád potrpíš na drby," zasmál se Ruprecht. "Je ale pravda, že ani v armádě se náš Essex moc neproslavil: v roce 1620 neubránil Falc, v roce 1624 se mu nepodařilo osvobodit Bredu a v roce 1625 vedl neúspěšnou expedici do Cadizu. V roce 1639 mu ani nesvěřili vedení v druhé válce se Skotskem. Později se jeho štěstí obrátilo, hlavně u krále: stal se velitelem královy jižní armády a pak i jeho kancléřem. A opět později ho ale král požádal o rezignaci a to stačilo, aby se Essex stal jeho nepřítelem na život a na smrt.
To on prozradil puritánům, že král jde zajmout oněch pět "rebelů" do parlamentu. A ještě později, když ho král vyzval, aby se k němu v Nottinghamu připojil, odmítl. Místo toho přijal místo hlavního velitele armády puritánů a tak zradil podruhé. Pak hned vytáhl s armádou k Nottinghamu, aby "zatkl a přivedl krále a jeho syny", jak zněl rozkaz. A tím zradil potřetí. Však to měli u nich v rodině: jeho otce přece dala královna Alžběta popravit, a právě za zradu."

"Takže ty jsi přece jen ty anglické dějiny studoval," podivil se Maurice, "A to mnozí říkali, že se o ně nezajímáš a že teda nemůžeš pochopit příčiny ani cíle té občanské války. Ty, kalvinista, jsi se přece měl připojit k armádě parlamentu."

"Ano, nikdy jsem například nepochopil, proč má jeden Angličan zabíjet jiného Angličana," ušklíbl se Ruprecht. "Sama příčina té jejich vzájemné nenávisti mě také unikla - nakonec víš sám, jak ta válka dopadla. A když se vášně vybily - a s nimi i tisíce Angličanů - ještě rádi po Cromwellově smrti povolali z exilu našeho bratrance Karla, Karla II. Ten naopak Angličanům rozumí velmi dobře. Ne zbytečně mu říkají "dobrý král Karel", byl to asi nejlepší ze všech anglických králů a neproslavil se vůbec válkami,

ale zato trvalým mírem. Ví, co dělá Angličana Angličanem: obchod i řemeslo vzkvétají a dokonce má rád i vědu a umění."

"Ano," přitakal Maurice, "vzduch se vyčistil a snad i ty oběti stály za to."
"Vidíš, teď mluvíš jako demagog. Kdyby byli lidé rozumní, mohlo to jít i bez těch obětí. Všechny ty masakry byly zcela zbytečné: když parlament chtěl mír, král to hloupě odmítl. Když pak zase on nabízel mír, parlament už nechtěl. Ale po bitvě je každý generálem, jak se říká."

"Máš pravdu; válka trvala několik let a nejprve vyhrával král. Ale už naše první velké vítězství nebylo nijak moc vítězné. Ještě ten samý rok, co strýc v Nottinghamu vyhlásil válku svému lidu, radil jsi mu, aby táhl na Londýn, ještě než se to město – díky dostatku peněz a zabraným válečným arzenálům - vyzbrojí natolik, že už ho nebude možno porazit. Král jako obvykle váhal a ztrácel čas. Konečně se v polovici října rozhodl. Oklamali jsme Essexe a dostali se mezi jeho armádu a Londýn. On pak rychle spěchal, aby nás zastavil, jenže jsme nevěděli, kde zrovna je."

"Ale," doplnil ho Ruprecht "pak jsem na jeho vojáky při jedné rekognoskaci narazil, bylo to blízko Kinetonu. nedaleko Stratfordu. Poslal jsem hned zprávu králi, tam ji ale nepřijali, že prý spí. Bylo to od něj nezodpovědné, tak jsem tam sám osobně dojel a přesvědčil strýce, že se musíme postavit a svést bitvu, jinak nám Essex bude v patách a sevře nás u Londýna do kleští. Druhý den ráno bylo teda naše vojsko připraveno na kopcích u *Edgehillu* k bitvě.

"Ještě před bitvou ale došlo k neshodě," namítl Maurice, "Ty jsi se pohádal s Lordem Lindseyem, vrchním velitelem armády. On chtěl útočit v holanské formaci, v osmi řadách, zatímco ty a Lord Ruthven jste chtěli tu švédskou, v šachovnicovém složení. Lindsey, který kdysi sloužil pod Essexem na kontinentě, si asi myslel, že ho zná lépe a okamžitě rezignoval. Trucovitě se pak postavil do čela své pěchoty. Král udělal velitelem Ruthvena, také veterána z evropských válek. S tím jste se už dost znali a také jste si lépe rozuměli. Předávat velení před bitvou je ale vždycky riskantní, nemluvě už o změně taktiky v poslední chvíli. Jinak ale byly síly vyrovnané: obě strany asi 14 tisíc, z toho deset tisíc pěchoty a zbytek kavalérie s pojízdnou pěchotou, teda s dragouny.

Bitva ale nakonec začala až odpoledne. Puritáni pořád čekali na posily, takže jsme se museli zbavit svého dobrého postavení a sestoupit s kopců dolů na rovinu, aby naše koně zaútočili v klusu. Nejprve jsi vyrazil ty na pravém křídle a snadno jsi zahnal jejich levé křídlo – kavalérii, mušketýry i kanonýry – na útěk. A jak by to udělal veliký Švéd Augustus , dal jsi svým hochům rozkaz nestřílet, dokud neprolomí nepřátelskou formaci. Na levém křídle našeho postavení byla druhá kavalérie, Lorda Wilmota a Digbyho, kteří tě - navíc bez výslovného rozkazu – chtěli napodobit.
Vyrazili, ale měli smůlu: když se dostali ke keřům, za kterými byli schováni mušketýři Lorda Ramsaye, ti jich pak zblízka hodně postříleli. Přesto i toto křídlo protivníka se zhroutilo a oni je pronásledovali dál. Zastavili se až u zásobovacích vagonů nepřítele, aby je zplundrovali. Naše kavalérie tak zahnala tu nepřátelskou na obou křídlech a zdálo by se, že je bitva rozhodnuta. Bohužel tím, že zaháněli nepřítele daleko zpět, zůstala naše pěchota sama bez ochrany naší jízdy. Nepřítel měl ještě záložní kavalérii se Skotem Balfourem a ta spolu s Essexovou osobní gardou projela mezeremi mezi jejich pěchotou a napadla náš střed, kde byl i král. Podařilo se jim ukořistit vlajku a málem i krále. Vlajku jsme dobili zpět, ale měli jsme namále. Za to vše se hodně dávala vina tobě, že jsi svou kavalérii nezastavil a nevrátil se včas."

"A co Wilmot?" namítl Ruprecht. "On se tím kočkováním s puritánskými mušketýry zdržel a jak proháněl nepřítele dál a dál, vrátil s dokonce později než my. A ochrana krále? On sám dovolil své osobní gardě, aby zaútočila s námi a záložní kavalérii neměl. Ale i kdyby měli ti kritici částečně pravdu,

porazit protivníkovu kavalérii je pro nás vždy to nejdůležitější - v tom je jejich síla a tím zbavíme naši pěchotu jejího nejnebezpečnějšího nepřítele. Jen tak může pěchota vyhrát bitvu. A museli jsme jejich jízdu zahnat dost daleko, aby už nemohla zasáhnout do bitvy. Proto jsme se ale nemohli všichni tak rychle vrátit.

Rychtoval jsem ovšem mé hochy hned dohromady, k návratu. Tři jednotky jsem dal jakž takž sehnal, ale když jsme se vrátili, naše koně už byli unaveni. Nakonec ani jezdci neprojevovali moc ochoty: byli to mladí šlechtici, neradi poslouchali rozkaz k návratu. Byli mnou trénovaní hlavně pro útok, ne na to, aby se organizovaně vraceli, na to jsem už v tréninku neměl čas. Wilmot a Digby naopak měli čekat na rozkaz, ale ne, oni vyrazili sami a místo toho vjeli do hnízda mušketýrů. Oni měli čekat na rozkaz a když bylo potřeba, ochránit krále. K obraně by bývaly také pomohly kanóny, ale nebyl čas je svést s kopců na rovinu a protože stály v úhlu na svahu, daleko nedostřelily.

"Vím, Wilmota jsi nikdy neměl rád," přiznal Maurice, "znal jsi ho už z Holandska. Ale to, že jste se dost rychle nevraceli, to ti vyčítali i často později, když jsme začínali víc a víc prohrávat. Vím, bylo to potřeba na někoho svést. Ale řekni: proč se tobě nedařilo rychle vrátit tu kavalérii zpět a Cromwellovi ano? "

"Ale zapomínáš, že k Edgehillu už přišel pozdě. To vracení naučil své kavaleristy až později. Ta jeho kavalérie, co tam byla, ještě za nic nestála. On se z toho ale náramně poučil, hlavně z toho, že jsme je tehdy zahnali hned při prvním útoku. Jak už jsem říkal, moji hoši byli plni elánu a nebylo je možno lehce vrátit. K návratu bylo třeba je nejprve vytvořit formace, protože se při prohánění nepřítele rozutekli široko daleko. Rozhodně to tehdy nešlo bez pořádného výcviku a na to prostě nebyl čas: ve volném čase jsme museli armádě shánět proviant a zbraně, prostě vše, co měla dělat pěchota a ne kavalérie. Když jsme se konečně vrátili do bitvy, rozhodli jsme ji vlastně zase jen my: Essex, když nás uviděl, raději přerušil boj, protože na naši kavalérii si přece jen netroufal.

Ostatně nevím, co by na mě ještě chtěli: porazit nepřítele na křídle a pak se vrátit a dobojovat to ještě za pěchotu? Je mi líto, že lord Lindsey v té bitvě padl, ale nikomu vůbec nepomohlo to, že odstoupil – však mi to také nikdo nedával za vinu. Urazil se hlavně proto, že jsem byl mladší a že mi král naslouchal. Je pravda, že jsme mohli celou bitvu vyhrát stejně dobře jako prohrát, i kdyby zůstal hlavním velitelem. I tak to vlastně dopadlo nerozhodně. U Edgehillu ze třiceti tisíc vojáků padlo celé dva tisíce a zraněných bylo přes čtyři tisíce, něco více na straně parlamentu. Ale už jen to, že Essex se hned druhý den po bitvě stáhl daleko zpět, znamenalo, že cesta na Londýn byla volná. Bitva nám ukázala, že válka nebude tak krátká, jak se zdálo. Bylo jasné, že král potřebuje jedno opravdové vítězství, ale - jako obvykle - když jsem mu žekl, že musí hned vyrazit na Londýn, zase jen váhal. Nakonec poslechl své opatrnické rádce a z útoku na Londýn sešlo. Zimu jsme pak strávili celou v Oxfordu . . ."

Ruprecht se rozkašlal. Únava ho přemohla a už nemohl ani mluvit. Pak to najednou přišlo - byl to spánek nebo bezvědomí? Nakonec ani nevěděl, kdy Maurice potichu odešel. Jeho poslední myšlenka byla na tu noc po bitvě. Byla to mrazivá říjnová noc, kterou přečkali v narychlo postavených stanech, zatímco král se choulil v kožešinách ve svém kočáře. Ráno přišla sice puritánům posila, tři tisíce mužů, ale naštěstí už pozdě. . .

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - kapitola 5.,MARSTON MOOR

Tu noc Maurice nějak dlouho nepřicházel. Ruprecht se zmítal na lůžku: bolest byla nesnesitelná. Na prsou slyšel podivné zvuky a ostrý, řezavý kašel ho dusil bodavou bolestí při každém zakašlání. Napil se tedy lektvaru - už se ani nestaral, že mu lékaři říkali, že ho smí brát jen dvakrát denně.
Když se konečně Maurice objevil, Ruprecht ho vítal celkem nevrle: "Kde jsi byl, čekal jsem na tebe celou tu dobu a dělal jsem si starosti. Nesmíš mě takhle zanedbávat!"
"Ale vždyť tě nezanedbávám, bratře, ale mám také ještě jiné věci na starosti."

"A jaké, prosím tě?" zeptal se nechápavě princ.
"Tomu bys nerozuměl. Ale nevyčítej, nevyčítej. Kolik let jsi se o mě nezajímal ty? Třicet?" zeptal se Maurice, ale hned dodal: "Ale nebudeme se přece hádat, to jsme přece dělali, když jsme byli kluci . . ."

MARSTON MOOR.

"Máš pravdu," řekl Ruprecht, "my dva jsme si z rodiny asi vždy rozuměli nejlépe," přitaká Ruprecht.
"Hlavně proto, že ty jsi byl můj vzor," zasměje se Maurice, "stejně jako jsi byl ve válce pro naše kavalíry.
"A teď už nejsem?" zeptá se nejistě Ruprecht.
"Ale jsi, to jen v něčem si nerozumíme, teda myslím tak, jako jsme si rozuměli tehdy. Ty jsi zůstal pořád tím rytířem Galahadem, ale já jsem už dvůr krále Artuše opustil. Vraťme se radši k našim vzpomínkám. Roky 1643 a 44 byly asi vrcholem tvého úspěchu. V červnu dostali nářez puritáni u Roundway Down -"

"- ale tam jsem ani nebyl," brání se Ruprecht a rozkašle se. Chvíli se dusí, ale pak se uklidní a pokračuje: "Ale ještě předtím jsi ty vytáhl na pomoc z Oxfordu. Tehdy jsi velel jedné části kavalérie a Hoptonova a Hertfordova armáda se s tebou spojila. Stáli jste proti západní alianci parlamentu, vedené generálem Wallerem. On ten rok neměl moc štěstí a měl ho mít ještě méně. Byl poražen od tebe u Ripple Fieldu a tím jsi mu zabránil dobýt Worcester - radši se stáhl. U Chewtonu jsi rozehnal polovinu puritánů, ale pak jste byli napadeni a ty sám jsi byl zraněn a zajat. Naštěstí tě večer Carnarvornova kavalérie - to byl ten,

co se mnou dobyl Cirencester a pak sloužil pod tebou - po několika neúspěšných akcích osvobodila. "

"Ano, Earl Carnarvon, zemřel ale už v první bitvě u Newbury," přitakal Maurice. "Byl to statečný voják. Waller se stáhl také při srážce u Landsdownu, ale ztratili jsme tam Sira Grenvilla, co velel cornwalské pěchotě: jeho vojáci hned na místě posadili na koně jeho patnáctiletého syna a prohlásili ho velitelem. Také Lord Hopton tam byl vážně zraněn, když vybuchl zásobovací vůz s prachem a dočasně ho oslepil. Waller sebral pět tisíc vojáků z Bristolu a pronásledoval nás. Pak připravoval další bitvu, u Roundway Down, kde jsme mu to ale pěkně natřeli. To bylo jedno z našich nejlepších vítězství: my měli o polovinu slabší kavalérii a prakticky žádnou pěchotu. Já jsem tehdy ujel za noc 45 majlí do Oxfordu, jen abych sehnal posily. Sehnal jsem jen 300 lidí a první konvoj se zásobami sice nepřítel ukořistil, ale Wilmot nám poslal Lorda Byrona s 1500 jezdci na pomoc.

"Slyšel jsem o tom, " přisvědčil Ruprecht, "byla to hlavně tvoje zásluha. Zastavil jsi tehdy statečně nepřítele, aby se naše pěchota dostala bezpečně do města. Ti pak zabarikádovali v Devizu ulice a do křoví a lesíků nastražili mušketýry. Wilmot se stáhl, chtěl vás nalákat z města ven. Když bitva začala, rozprášili jste jeho levé i pravé křídlo, jen jeho početná pěchota se bránila útokům naší kavalérie. Až když se na obzoru objevila posila v podobě naší pěchoty, která hned zaútočila kanóny, nastal zmatek. Zabavili jste tehdy Wallerovi dělostřelectvo, veškerou munici i zásoby. Puritánská západní fronta byla zničena.

" Poslyš," změnil téma Maurice, kterému se ta chvála najednou nějak zdála nemístnou, "pamatuješ, jak jsi královi jednou ukázal své střelecké umění? Strefil jsi se tehdy pistolí do větrného kohouta na věži kostela a on se smál, že prý to je jen náhoda. Strefil jsi tedy kohouta i druhou ranou. Na střelbu z pistole to byl opravdu skvělý kousek!"

"To víš, strýce si člověk nemůže vybírat," prohodil Ruprecht a ani se nezachechtal, to aby se znovu nerozkašlal. "Já spíše vzpomínám, jak jsem se převlékl za prodavače jablek a šel je prodávat do nepřátelského tábora, kde jsem nenápadně vyzvěděl vše, co jsem chtěl vědět. Poslal jsem jim pak vzkaz, že doufám, že jim jablka od prince chutnala dobře. "

"Vím, ty jsi je vůbec hodně provokoval: jednou jsi dokonce nepřátelského generála Essexe vyzval na osobní souboj, jenže on výzvu nepřijal. Pěkně jsi jim podráždil jejich ješitnost, jen co je pravda. Jejich pisálkové pamfletů, aby tu ostudu zakryli, z tebe pak najednou dělali 'krvavého prince' - až jsi musel vydat prohlášení, ve kterém jsi ty jejich pomluvy popřel. Pokud vím, pomstil jsi se jen v Nantwichi, to když parlament nechal dvanáct tvých irských vojáků pověsit - dal jsi tehdy na oplátku pověsit dvanáct zajatých puritánů a třináctého poslal zpět se vzkazem, že to příště to budou dva za jednoho. Okamžitě s tím přestali; bylo to ostatně proti všem pravidlům války. Ty jsi byl vždycky voják - gentleman. Jednou jste oblehli jedno puritánské panství, kde se bránila manželka člena parlamentu, paní Purefoyová, s osmi sluhy. Sama jim nabíjela muškety a hned při prvním útoku ti zastřelili tři oficíry a hodně vojáků. Teprve později se ta statečná žena vzdala a ty jsi ji i její sluhy nejen propustil, ale ještě jsi nařídil, aby její panství vojáci neplundrovali a nikomu se nemstili. Jindy jsi zase sám mečem ztloukl vojáky, kteří navzdory tvému rozkazu rabovali v dobitém městě. Nepřátelští vojevůdci na rozdíl od pamfletistů dobře znali tuhle pravdu - proto nám ostatně po pádu Bristolu umožnili beztrestný odchod do ciziny - ale to předbíhám . . ."
"Ano, to bylo daleko později," namítl Ruprecht. "Ale nejen pisálkové pamfletů, ale ani naši mi nepřáli, někteří mě i nenáviděli. Ze závisti, z ješitnosti, co já vím.

"Víš, kdo byl tvým největším nepřítelem mezi našinci?" zeptal se Maurice. "Královna Henrietta Maria. Byla to její žárlivost. Ještě když jsi jako hoch navštívil Anglii, snažila se tě převést na katolicizmus.

Později, to už bylo za války - když jsi ji doprovázel přes moře, když vezla stříbro královi - jsi nebyl asi příliš podbízivý, jako byl třeba Digby. To uráželo její ješitnost,
Digby byl ostatně i oblíbencem krále. Teta Henrietta asi nejvíc nenáviděla právě ten tvůj vliv na strýce. Předtím ji poslouchal na slovo a najednou, teda jen ve vojenství, dával za pravdu tobě. A ona mu přitom sháněla potřebné peníze a zbraně! Určitě si říkala, že málokterá královna by tohle dokázala. Musela opět získat svůj vliv a tak s e obklopila jinak neschopnými lichotníky a ovládala tak i velkou část vojenské rady. Ti všichni pak blokovali jakékoliv tvoje návrhy. A výsledek se dostavil . . ."

"Věděl jsem tohle vše, ale nemohl jsem nic dělat. Bylo jich mnoho a já neměl čas utíkat za ní do Oxfordu a pořád se jí dvořit. Měl jsem jiné starosti," podotkl Ruprecht.

"Máš pravdu. Ale ještě předtím přišly tvé slavné okamžiky. Král se rozhodl k zajištění spojení mezi západní Anglií, kde měl silnou armádu a Oxfordem, který se stal dočasně jeho sídlem. A zatímco Lord Hertford a já jsme zabrali Bath, ty jsi vytáhl od Oxfordu jiným směrem. Ještě než jsme odehnali puritány od Gainsborough - Cromwell tehdy kryl jejich ústup - už 23 července jsi zaútočil na Bristol, druhé největší město v Anglii a pro nás velmi důležitý přístav. Teda hlavně proto, že námořnictvo ztratil král už na začátku války a to prakticky bez boje. A Bristol i ostatní přístavy ovládali puritáni. Město dobyl rok předtím Essex a v únoru se pak stal guvernérem plukovník Fiennes, který se snažil město opevnit. Měl sice 100 těžkých děl, ale zato jen 2000 vojáků.

Já jsem se pak s tebou spojil od jihu. Ty jsi měl jen osm děl a navíc příliš malé ráže na nějaké obléhání. Hned druhý den po příchodu jsi parádoval celou svou armádu před hradbami města a drze jsi vyzval Fiennese, aby se vzdal, což on pochopitelně musel odmítnout. Za dva dny nato jsi zaútočil, ale příkop byl hluboký, bylo třeba jej zaházet a se žebříky pak slézat hradby. Jenže tam nás hned uvítala střelba. Na velké podminování nebyl čas a ani severní bránu se nepodařilo petardou vyhodit do vzduchu. Tehdy dokonce zastřelili pod tebou tvého koně - ty jsi musel být pořád všude, pamatuješ?"

"Naštěstí se ale našlo místo u Brandon Hillu, které nebylo kryto střelbou, já to objevil a hned jsme tam zasáhli. Ty jsi běhal od jedné jednotky ke druhé a lhal jsi jim, že už jsem ve městě," zasmál se Ruprecht. "Teprve později jsme se skutečně dostali mezi první a druhou hradbu, vylámali otvory v té první a už se naše vojsko hrnulo do města, s druhou polovinou tvých cornwalských pěšáků, nichž tam také hodně padlo. Brzo nato už opravdu Fiennes žádal o klid zbraní - docházela mu munice a nálada mezi obyvateli Bristolu byla pro kapitulaci. S tím jsem souhlasil, dokonce jsem je nechal v klidu odejít z města i s prapory , ovšem beze zbraní, bez munice a děl. Fiennes byl pak v Londýně zatčen a odsouzen pro neschopnost k smrti, Essex ho ale omilostnil - věděl, že se nedalo nic dělat. Jak jinak se zachoval později král ke mně, když jsem za podobné situace zase Brusel vzdal!"

"Ano Bristol tehdy bylo opravdu jedno z nejdůležitějších vítězství pro královu stranu, jakési naše rodinné vítězství," zachechtal se Maurice. "Také jsme se s tím před ostatními netajili. Bristol byl už tehdy jeden z největších přístavů Anglie a navíc měl i malou flotilu lodí a jeho muniční manufaktůry pak pro nás vyráběly tři sta mušket týdně. Ty jsi se stal guvernérem Bristolu; sice dost malá odměna, ale zato ti o to víc znepřátelila mnohé závistivce. Už předtím jsi byl králem jmenován vévodou z Cumberlandu a Earlem z Holdernessu a pak na začátku roku 1644 tě jmenoval ještě i velitelem celého Walesu. Nejvíc se po Bristolu naštval markýz Hertford, který si na to místo guvernéra dělal zuby - i když se sám o nic nezasloužil. Místo toho ho jen povolali zpět ke dvoru a udělali kancléřem oxfordské univerzity. odtamtud ti pak soustavně škodil. Ano, to byl ten, co si vzal Essexovu sestru Frances, ale sám stál na straně krále.
V tom směru mu byl věrný až do smrti - teda do královy smrti: postavil se za krále v době soudu a žádal jeho svobodu. Jaká ironie: namísto toho mu jen dali zařizování králova pohřbu! Já jsem se v té době po

Hertfordovi stal hlavním velitelem západní armády, kam mě hned poslali dobýt Dorset a Devon. Ty jsi pak s králem a Patrickem Ruthvenem, tehdy už lordem Forthem, vytáhli na Gloucester, poslední překážku mezi Bristolem a námi. Ruthven byl skotským veterán, co sloužil už jako generál pod Gustavem Adolfem a u Edgehillu převzal to místo vrchního velitele po odstoupivším Lindsey."

"Já jsem ovšem tehdy navrhoval hned zaútočit," vzal si slovo Ruprecht. "Věděl jsem, že město mělo málo munice i vojáků, ale kdepak, strýc dal přednost dlouhému obléhání, kde jsme jen ztráceli vojáky, hlavně díky kanonádě puritánů a jejich nočním útokům. Zatím se jim připravovala pomoc z Londýna a když přišla, král dal rozkaz ke stáhnutí - jako obvykle. Králův guvernér v Irsku, markýz z Ormondu, zatím vyjednal mír s irskými povstalci a už v listopadu nám poslal na pomoc tisíce Irů, které jsem naverboval pro svou severní kampaň. Tu jsem plánoval na pomoc markýzovi z Newcastlu, kterého zatím začali obtěžovat Skotové, s nimiž mezitím parlament uzavřel dohodu. Od jihu jsme ale puritány zastavili, takže severní Wales byl náš."

"Já měl Iry rád," odbočil Maurice, " ty jejich veselé pijácké a námořnické písně, ale tebe bych typoval spíš na skotské melodie, ne? Takové ty jejich smutné balady - "
"- co měly krásné melodie, až to srdce rvalo," zavzpomínal Ruprecht.
"Máš pravdu, my Němci jsme hodně sentimentální. Já měl radši irský humor, někdy až dětský, ale vždy s dobrou náladou, stejně jakou dává irská whiskey. Ty bys ale dával přednost té skotské, ta není tak jemná, co?" zažertoval jeho bratr.
"Nevím," přiznal Ruprecht, "ale nic se nedá srovnat s rýnským vínem."
"V tom s tebou souhlasím, i když jsem si později, v Karibiku, oblíbil i jamaiský rum," zachechtal se Maurice. "Od Gloucestru jste se stáhli. Essex ho sice zabral, ale pak se musel se zbytkem armády vrátit do Londýna a kdyby se ho tehdy cestou podařilo porazit, bylo by hlavní město bez obrany. Essex nás tehdy oklamal - postavil sice most přes řeku Severn, ale vyrazil jinudy, přes Newbury. Zpomalilo ho ovšem stěhování jeho těžké artilerie a tak, když se zdržel přechodem jiné řeky, Kenneth, ty jsi zatím obsadil město Newbury sám. Essexovi nezbylo než přijmout bitvu, to byla ta první. Druhá, u stejného města, byla až za rok."

"Tam jsme se snažili celý den rozbít puritánskou pozici, ale marně, " přidal se Ruprecht. "Ani vzájemná kanonáda, snad nejsilnější z celé války, nic nezměnila. Druhý den jsem chtěl sice pokračovat, ale nezbylo už moc munice a král opět nařídil se stáhnout. To mu šlo vždycky nejlíp," zasmál se princ a opět se rozkašlal.

"A puritáni se zatím stáhli a nerušeně pokračovali zpět do Londýna," vzpomínal jeho bratr. "Ty jsi je sice pronásledoval, ale k bitvě už nedošlo. A tehdy jejich lord Stapleton vyjel až k tobě, zamířil ti do tváře a zmáčkl spoušť, ale pistole selhala. Ta jeho zbabělost ti tehdy nestála ani za posměch, natož abys ho zastřelil. Jindy tě podobný blázen střelil zblízka, ale jen do krunýře - hned vedle místa, kam zbrojíř střílí zkušební ránu, aby potvrdil dobrou kvalitu pancíře. Vůbec jsi měl vždy štěstí, rozhodně víc než já." postěžoval si Maurice.

"Máš pravdu, měl jsem asi nějakého strážného anděla, ale musíš uznat, že se uměl náramně činit," usmál se jeho bratr. "Rozhodně takového asi neměl onen puritánský mušketýr, kterému se vzňaly všechny nábojnice na jeho bandalíru - pamatuješ, říkalo se jim 'dvanáct apoštolů'. Než ho stačili uhasit, bylo po něm - nikdo se k tomu ohňostroji nechtěl přiblížit.
Ztratili jsme tehdy dost dobrých oficírů, u Bristolu i Newbury. Na severu zatím náš Cavendish dobyl Newark a parlament na něj poslal generála Ballarda s šesti tisíci vojáky. Newark nedobyli a Lord Cavendish - od roku 1643 jmenovaný markýzem z Newcastelu - zatím odtamtud vyrazil a dobyl

puritánský Gratham. To už se parlament obával, že Newcastlova armáda potáhne dál na jih a spojí se s králem - a poslal proti Newarku Lorda Willougbyho. Královští ale vyrazili k protiútoku a jen Cromwellova kavalérie zabránila debaklu. Willougby odtáhl a a Newark pak zůstal v rukou royalistů po celou dobu války."

"Ano, ale Willoughy pořád dál napadal Newcastlovy spojovací linie," upřesnil to Maurice. " Pak dobyl Gainsborough a v bitvě s Newcastlem, který jej napadl, rozehnal jeho kavalérii. Když to vypadalo, že naši prohrají, Newcastle poslal do boje svoje rezervy, aby napadly puritány zezadu. Cromwell to ale tušil, nechal je přejet kolem a pak je sám napadl, také zezadu. Už tehdy se ukázaly Cromwellovy zhoubné taktiky.
Willoughby se stáhl zpět do Bostonu, kam mu parlament poslal jako posilu Lorda Manchestra. S tím se pak spojil Thomas Fairfax se svou armádou. Pod ním sloužil i Cromwell a začalo to vypadat pro Newcastla zle. A když po bitvě u Winceby ztratil velkou část své armády, stáhl se do Yorku, severního centra royalistů. Brzo tam byl ale obklíčen: ze severu a jihu Skoty, z východu Fairfaxem. Kolem Yorku se shromáždilo kolem 25 tisíc puritánů. Také se už tehdy začalo veřejně mluvit o sesazení krále.

Lord Newcastle mu posílal zoufalé vzkazy a pak ti král nařídil, abys mu vytáhl na pomoc. A tak začala tvoje slavná 'Severní kampaň', řada vítězství, jaká neměla v té valce obdoby - tedy rozhodne ne na naší straně," zasmál se Maurice. "Já jsem byl ponechán hájit západní frontu, takže jsem neměl to štěstí být s tebou a ty jsi už v polovici května 1644 spěchal na sever. Začal jsi se třemi regimenty a za týden se k tobě přidal Byron se čtyřmi a za dva dny jste dobyli Stockport. Další byl na řadě Bolton, středisko neúprosných puritánů se čtyřmi tisíci vojáky. Byl dobyt už na druhý útok, přičemž zahynulo tisíc fanatiků, nejen vojáků, ale i měšťanů, kteří se chopili zbraně. Tvoje vojáky ale nemohlo nic zastavit: naštvalo je, že nepřítel pověsil na hradbách irského zajatce. Ve Winganu ti naopak házeli květy na cestu a později se k tobě připojili Goring a Lucas se svou kavalérií v počtu pěti tisíc."

"Ano, patřil nám pak celý Lancashire," přitakal Ruprecht, "kromě Manchesteru a Liverpoolu. Manchesteru jsme se vyhnuli už před Boltonem, ale Liverpool se zdál lehčím cílem a také by to byl další přístav, tentokrát vhodný pro vylodění vojáků z Irska. Velitel města sice odmítl mou nabídku vzdát se, ale v šeru noci tajně evakuoval z města část posádky po moři. Druhý den ráno jsme Liverpool lehce dobyli. Následoval Lathom, Preston, Skipton, Denton Hall, Knaresborough."

"Lathom house!" vykřikl Ruprecht. "Tam se přece bránila naše Charlotta de la Tremoille, hraběnka z Derby, jen se třemi sty obránců proti přesile plukovníka Rigbyho. Vzdorovala celých 18 měsíců. Hrad měl vodní příkop a byl tak vysoko, že obsluha nepřátelských děl byla zcela vystavena střelbě z mušket. Nakonec Rigby dal přitáhnout hmoždíř a začal pomalu prolamovat hradby. Hraběnka přesto odmítla jeho ultimatum, s tím, že raději hrad zapálí a zemře se svými dětmi. Přišel jsi dva dny nato, právě včas: Rigby utekl a když jsi ho dohonil, pobil jsi ho tak dokonale, že jsi ukořistil 32 jeho praporů a pak jsi je v kleče prezentoval jako dar statečné hraběnce."

"Na kolenou?" divil se Ruprecht. "To si už nepamatuji. Vím jen, že v Dentonu jsme obsadili dům, který patřil našemu nepříteli, generálu Fairfaxovi. Na stěně tam měli fotografie dvou Fairfaxů, Williama a Johna, kteří padli při hájení naší Falce proti císařským. Měl jsem smíšené pocity, to mi věř. Dům jsem pochopitelně ušetřil - a jeho obyvatelé pak generálovi Fairfaxovi potvrdili naše ohleduplné jednání.
Ale čekal nás ještě cíl naší cesty, York. Bylo nás už sice patnáct tisíc, ale nepřítel měl pořád ještě daleko více vojáků. Čtrnáct mil od Yorku jsem několika úhybnými manévry oklamal nepřítele a velkým obchvatem, 22 mil dlouhým, překročil dvě řeky a u té třetí, Ouse, jsme pobili strážní jednotku dragounů, hlídající tam stojící most. Tím jsem si zajistil jedinou nezablokovanou cestu do Yorku. Překvapení nepřátelé zrušili obléhání města a Manchester, Fairfax i Leven pak soustředili svá vojska kolem Marston

Mooru.
Newcastle mi honem poslal děkovný dopis, na který jsem mu odpověděl, aby byl ráno s jeho posádkou připraven k bitvě. To se mu nelíbilo, znělo to jako rozkaz, asi se urazil. Váhal, navíc s výmluvou, že bychom měli počkat na pomoc od krále. Já jsem ale věděl, že nám žádnou pomoc poslat nemůže, sám by ji potřeboval. Král mi o tom totiž napsal ve svém dopise, že je v zoufalé situaci a dával mi zároveň rozkaz zaútočit za každou cenu. Potřebovali jsme ještě jedno velké, rozhodující vítězství na severu. Mám dojem, že ho k tomu, aby na mě tlačil, navedli jeho rádci, možná sama královna."

"O tom dopise se pochybovalo a pokud vím, ten dopis jsi ale nikomu nikdy neukázal, jen mně. Proč ne, prosím tě?" zeptal se jeho bratr.
"Nechtěl jsem, aby ho vinili za tu prohru, vzal jsem to na sebe, chápeš?"

"Moc ne. Udělal bys to i nyní, kdy víš, jak se ti později zle odplatil?"
"Nevím, ale to je celkem jedno. Kdyby k bitvě nedošlo, spojené puritánské armády by zcela jistě porazily Newcastla, dál táhly na krále a to by byl stejně konec. Už je to pryč, jen ten dopis mám zde schovaný - spatří světlo světa až po mé smrti. A pak přišla ta bitva."

"No ano, Marston Moor!" vykřikl Maurice. "Bylo to 2 července 1644. Puritáni nejprve mysleli, že chceš táhnout na jih, ale brzo narazili na tvůj předvoj a rozhodli se raději bojovat, než aby byli tebou napadeni, cestou do Londýna, zezadu. To už bylo jasné, že k bitvě musí dojít tak jako tak. Newcastle přišel ale až před polednem, a jeho generál James King - jinak teď už Lord Eythin - dokonce přitáhl s pěchotou až ve čtyři odpoledne. Prý jim nejprve musel zaplatit žold.
Puritáni se zatím stačili regrupovat. Jejich hlavní velitel, Skot Alexander Leslie, jinak též lord Leven, obsadil jejich levé křídlo kavalérií Olivera Cromwella, tehdy už generála. Spolu se Levenovými Skoty jich bylo čtyři tisíce. V centru měli přes deset tisíc pěšáků, napravo pak byl Fairfax s 5000 kavaleristy. Proti Cromvellovi jsme postavili Byrona a jeho salbých dva a půl tisíce kavaleristů, a to i s Johnem Hurry, který tehdy ještě bojoval na naší straně," zasmál se Maurice. "A v centru už ani nevím kolik bylo našich vojáků a mušketýrů, rozhodně daleko méně než deset tisíc, co měl nepřítel. Zčásti to byli nově naverbovaní, zbytek byla Kingova opožděná pěchota a na levém křídle 2000 kavaleristů a mušketýrů pod Goringem.
Ty jsi byl hlavním velitelem a hned jsi se ptal, zda je mezi nepřáteli i Cromwell. Už tehdy jsi chápal, kdo je z nich nejnebezpečnější. Pak došlo k neshodě: ty jsi byl naštvaný na Newcastla, že chtěl odklad a pak hlavně na Kinga, že přišel pozdě a zkazil ti tvoji strategii překvapení. King navíc otevřeně kritizoval tvůj plán - ano, ten samý veterán King, který tě zbaběle opustil tehdy ve Falci a císařští tě pak zajali a zavřeli v Linci. Vůbec lze o jeho věrnosti silně pochybovat, dříve totiž sloužil pod Levenem a teď měl bojovat, sám Skot, proti jeho Skotům.

Tím se ztratil další čas a bitva byla z naší strany odložena. Ne tak nepřítel - Leven zahájil překvapivý útok. To už bylo půl osmé večer a náš Byron, ač neměl opouštět svou pozici, hnal své vojáky do protiútoku, na který hned reagoval Cromwell. Královští se navíc dostali do rány vlastním mušketýrům, kteří je tím pádem nemohli ochránit. Navíc se spustil prudký déšť a uhasil mnohým našim mušketýrům zápalnice. Ne tak cromwellovcům, vzpomeň na jeho známý výrok: "Věřte v Boha, ale držte si prach v suchu".
Obě strany poslaly na pomoc rezervy. Cromwell byl lehce zraněn, ale za ním jedoucí Leslie obrátil naše pravé křídlo na útěk. Ty jsi vyjel našim na pomoc, ale zastřelili pod tebou koně. Tím jsi byl oddělen od své gardy i od bitvy. Byl jsi najednou jen pěší a musel ses schovat v poli. To ti pak dlouho vyčítali. . ."

"Nebudu se obhajovat," vyrazil ze sebe Ruprecht. "Měl jsem se nechat zajmout nebo se probojovat sám těmi stovkami vojáků ke svým? Vždyť i jejich Thomas Fairfax si raději strhl distinkce, aby nebyl poznán. A to nebyl odloučen od svých," zachechtal se bezhlesně princ . Byl rozhovorem víc a víc unaven, ale přestat nechtěl: ty vzpomínky mu oživovalo to, s čím se nikdy nesmířil. Ano, udělal tam pár chyb, dnes už to ví. Velkých chyb, jako že se nechal přemluvit k odkladu. Napil se lektvaru a povzbudil bratra k hovoru.

"Ano, Fairfax byl obklopen svými," potvrdil Maurice. "Byl jen pod nátlakem Goringovy kavalérie a ještě se mu podařilo i s Levenem utéct. Na druhém křídle se nám ze začátku vedlo lépe, Fairfaxovu kavalérii i Skoty jsme tam zahnali. I Manchester musel ustoupit a to už si všichni mysleli, že prohráli. V centru ale zaútočila Levenova pěchota a ukořistila naše kanóny, zatímco jejich dva skotské regimenty statečně držely svou pozici. Manchester se pak vrátil, Cromwell zaútočil podruhé a jako obvykle, napadl Goringa zezadu. Také jejich pěchota se vzpamatovala.
Ztratili jsme obě křídla a pak i střed; ztratili jsme prostě celou bitvu. Bitvu, snad největší v té válce, bitvu, kde bojovalo pět armád a která trvala jen dvě hodiny. Byla to první opravdu velká porážka, velká a kompletní. Na naší straně bylo čtyři tisíce zabitých, na jejich jen asi třista. Bitvu jim zcela jasně vyhrál Cromwell. Za dva týdny pak padl náš York a s ním navždy i králova moc v severní Anglii."

A Maurice pokračoval: "Královnina kamarila pochopitelně dávala za vše vinu jen tobě a ani král, který dobře věděl, že to zavinil jeho dopis, v němž ti k bitvě dal přímo rozkaz - ne, ani on se tě nezastal. Za porážku ovšem mohl hlavně King a částečně i Newcastle. Dobře to věděli a proto oba rychle zmizeli."

"Ovšem," přisvědčil Ruprecht, "Byl to King, který poradil po bitvě Newcastlovi, aby s ním utekl do ciziny. Sám se pak usadil ve Švédsku a odtamtud mi tehdy napsal dopis, kde se chtěl očistit z nařčení, že je zrádce. Mladý král Karel II - tehdy ještě v exilu - Kingovi sice svěřil v roce 1650 invazi do Skotska, ale King ze Švédska už ani paty nevytáhl a žil tam až do smrti. Zemřel dva roky potom.

Newcastla nezachránilo ani to, že jeho bělokabátníci bojovali v bitvě statečně skoro do posledního muže - slyšel jsem, že jich zbylo jen třicet. Po bitvě hned dobrovolně rezignoval ze své pozice velitele severních armád. Odešel do Hamburku a později do Paříže, kde se zdržoval u dvora ovdovělé královny Henrietty. V roce 1660 se s mladým králem vrátil do Anglie a z markýze se stal dokonce vévodou. Dostal to hlavně za finanční pomoc, kterou poskytoval Karlovi staršímu i mladšímu, spíše než za jeho vojenské zásluhy. Neměl ostatně talent ani srdce vojáka; o jeho předešlé úspěchy se zasloužili jen jeho oficíři. Peníze, které králi půjčil, už nikdy neuviděl. I tak jich nikdy nebylo dost, protože bitvy sice vyhrávají vojevůdci, ale války zase jen peníze. Zemřel před šesti lety a pochovali ho ve Westminster Abbey. A já proti tomu vlastně ani nebyl, i když se tam možná potkáme," dodal Ruprecht a ušklíbl se.

"Největší ztrátou pro tebe tehdy byl tvůj bílý pudl Boy, co jsi dostal ještě v Linci, byl to tam tehdy tvůj jediný kamarád," připomenul Maurice. "Boy se zúčastnil každé tvé bitvy, takže jsme mu my kavalíři říkali "generál Boy". Puritáni ho nenáviděli a dokonce tvrdili, že je to tvůj "ďábel". V této bitvě byl sice uvázán, ale nějak se vyprostil a běžel tě bránit. Přitom se nějak zamotal pod kopyta koní a jeho statečné srdce dotlouklo přímo tam, na bitevním poli. Bylo to pro některé našince znamení toho, že od toho okamžiku se začíná vše obracet proti nám. Možná i pro tebe?"

Ale to už ho Ruprecht neslyšel - lektvar konečně zabral, bolest poněkud povolila a on usnul.

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - kapitola 6.,CESTOU K BRISTOLU.

Ruprecht otevřel oči a spatřil Maurice, jak se nad ním naklání a utírá mu pot s čela.
"Ty mi teď děláš ošetřovatele?" zeptal se s ironickým úsměvem, ale bylo vidět, že je rád.
"Nu jen v noci," zasmál se Maurice, "ve dne to nechám na Williamovi. Pečuje o tebe opravdu dobře. A co ty, jak se ti vede?"
"Však vidíš - dýchá se mi špatně a nemít ten lektvar, asi bych tu už ani nebyl. Zatracení doktoři!"
"Však ti radili, ale ne, tys je neuposlechl! Byl jsi vždycky tvrdohlavý - ani pouštět žilou jsi si nenechal. Však i Sofie ti psala -"
"- Tys byl u ní?" přerušil ho Ruprecht. "A dřív než u mě? Ale že mi nic o tom nenapsala?
"Co jsi to právě volal ze spánku?" odbočil takticky Maurice.
"Nevím, spal jsem přece."
"Křičel jsi: 'Ještě není konec, ještě lze všechno zachránit!' To jsi pořád ještě u Marston Mooru?"

CESTOU K BRISTOLU.

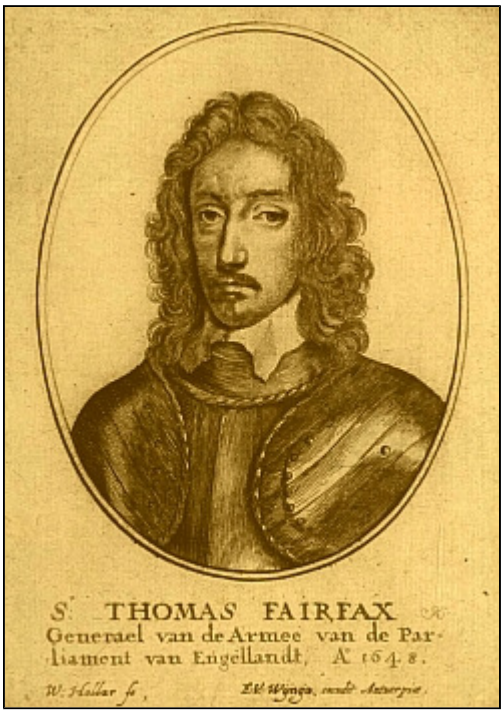

" Ano, a to, co jsem křičel, byla pravda," potvrdil Ruprecht. "Dal jsem se pak znovu do verbování vojáků a shánění zbraní a munice. Král mě dokonce později udělal vrchním velitelem. Pár dní po Marston Mooru jsem se setkal se skotským lordem Grahamem, markýzem z Montrosu - v Richmondu. Byl to výjimečný člověk a bojovník, dobře jsme si rozuměli - on byl také kalvínista a skvělý generál. Ačkoliv většina Skotů byla tehdy pro jejich Kovenant a bojovala pod Argyllem proti králi, Montrose byl na naší straně a vyhrával se svými horaly jednu bitvu po druhé. V květnu 1645 pobil dokonce i Johna Hurryho, tehdy pro změnu bojujícího proti králi," zašklebil se Maurice. "Bylo škoda, že toho král neuměl využít. Ale jedno měli společné všichni tři: nakonec skončili na popravišti. Král v lednu 1649 a oba Skoti, Montrose i Hurry, v květnu 1650."

"Ach ano, náš nešťastný John Hurry," zavzpomínal Maurice. "Starý veterán ještě z bojů na kontinentě. A nakonec tehdy už zase bojoval na králově straně a jeho vlastní Skoti ho v Edinburgu popravili. Ale vraťme se zpět: tehdy, v roce 1644, se králi podařilo Essexe úplně obklíčit. Essex sám pak uprchl jednou v noci ve člunu a v září se jeho armáda vzdala. Západní fronta puritánů byla rozbita. Král se tehdy vyznamenal tím, že všechny zajatce propustil. Výhodu, kterou puritáni získali u Marston Mooru, tak zase brzo ztratili. Pomstili se na Essexovi: byl zbaven velení a v květnu 1645 se s vojákováním rozloučil navždy. Rok na to zemřel na mrtvici ve Windsoru, při lovu na jeleny. Také dobrá smrt pro vojáka."

"Pak ale přišla ta nešťastná bitva u Newbury, ta druhá," namítl Ruprecht, "To bylo - pamatuješ? - ve stejnou dobu, co puritáni vydali ten barbarský rozkaz nebrat Iry do zajetí, ale přímo irské zajatce zabíjet.

Bitvy jsem se sám nezúčastnil a dokonce jsem králi radil, aby ji nevyhledával, dokud se k němu nepřipojím. V květnu jsem totiž dobil Leicester, zatímco Fairfax, Cromwell a jeho zeť Ireton se vrhli na obléhání hlavního města královských, Oxfordu.
Mělo to krále odlákat. Ten se nechal oklamat, opět změnil názor a ze své kampaně na severu se stahoval k Oxfordu. U Newbury se zastavil a koncem října došlo k bitvě. Ač byli puritáni v přesile, bojovalo se celý den a králi se podařilo v noci stáhnout vojsko zpět. Žádné vítězství to ale nebylo, i když měli puritáni těžké ztráty. To jen Cromwell se tehdy už ukázal jako dobrý taktik a jeho hvězda začala stoupat."

"Však se to naučil od tebe," zachechtal se Maurice. "Všechno, až na jedno:- on se vracel zpět do bitvy, když zahnal naši kavalérii. To bylo chytré - naše pěchota pak neměla žádnou oporu a byla lehkým cílem."

Ruprecht se zamračil. "Však jsem to dělal také, ale bohužel to nepracovalo, ty mladé šlechtice nebylo možno ovládat tak, jako to dělal Cromwell se svými jezdci. On je na to driloval ve dne v noci. Byly to pak jen takové vycvičené mašiny."

"Mašiny, které ale vyhrávaly - jen si to přiznej," nutil ho Maurice.
"Kdybych tě tak dobře neznal, řekl bych, že jsi na straně těch hrdlořezů," divil se Ruprecht.

"I my jsme byli hrdlořezové, bratře," namítl Maurice, "alespoň v boji. Válka není žádný čestný souboj. Vím, ty jsi se vždy choval jako kavalír, zajatce jsi šetřil a vojákům nedovolil, aby ubližovali ženám a dětem. I plundrování jsi často zabránil. Ale v boji jsi byl nemilosrdný, jako každý jiný."

"Měl jsem snad nepřítele pobíjet slovy?" namítl princ. "Ostatně celá ta válka byla nesmyslná - nepřítelem byli Angličané sami sobě a král sháněl pomoc navíc i v cizině. také my jsme vlastně byli cizinci, alespoň nás tak Angličané pořád brali. Měli jsme si to asi vše předem rozmyslet."

"To mi říkáš až teď?" zasmál se Maurice. "Tys byl můj vzor, já tě poslouchal ve všem."
"Tys bojovat nemusel," namítl Ruprecht. "Neměl jsi morální povinnost, ale já ano - dlužil jsem to strýci za to, že mě dostal z lineckého zajetí. Ale přiznej, že jsi se do války také těšil."

"Ano, těšil a ještě u Naseby jsem věřil, že nakonec vyhrajeme," přiznal se Maurice.
"Ovšem, ty jsi byl vždycky optimista," přitakal Ruprecht, " já už ne. Ke konci to už bylo všechno beznadějné, hlavně díky králi. Ten dokázat zahodit každou výhodu, kterou jsme mu vybojovali a jeho největší nepřítel byla právě ta jeho nerozhodnost. Ta mu prohrála další bitvy, které jinak mohl vyhrát. Ve válce je někdy špatné rozhodnutí lepší než žádné. A jeho rádci ho štvali proti mně. Hlavně státní sekretář Digby, civilista a ve vojenských věcech diletant. A Goring. který chtěl moje místo a jehož šance se vylepšily díky Marston Mooru, kterýžto debakl dával za vinu mně. Dosáhl svého povýšení - to bylo tehdy, když byl generál Wilmot přistižen, jak si psal zrádně s Essexem. Goring se tehdy stal velitelem západní kavalérie a jeho nedbalost - a možná i zrada - pak tam zničila naše naděje."

"Pak v lednu 1645 zřídili puritáni armádu tak zvaného *Nového modelu*, tak jak si to Cromwell přal a hned ji také začal cepovat," přidal se Maurice. "Zároveň se začalo vyjednávat o mírové smlouvě v Uxbridge. Už od začátku ale bylo jasné, že se nedohodnou: puritáni dali králi požadavky. o kterých věděli, že je nepřijme a navíc chtěli smrt nás dvou. Když to před králem veřejně četli, oba jsme se tomu hlasitě zasmáli, pamatuješ?"

"Ano, a král nás okřikoval, že to není k smíchu," šklebil se Ruprecht. "On nikdy nerozuměl vojenskému vtipu. Já jsem pro mír byl, ale už v únoru skončilo to jednání fiaskem. Moje poslední kampaň pak začala

v květnu. V létě se mi podařilo zvětšit naši armádu z jedenácti tisíc na dvacet tisíc mužů. Tu zase král hloupě rozdělil s vytáhl s námi a s osmi tisíci na sever a dobyli jsme Leicesteru. Předpokládal jsem, že potáhneme dále. Ale strýc naslouchal hlavně Digbymu a stáhl se k Oxfordu, který zatím obklíčil Fairfax - tehdy už vrchní velitel puritánského vojska - to aby ho odlákal. Král na to opět naletěl a jak se to Fairfax dozvěděl, vytáhl mu naproti. Král otočil, ale už bylo pozdě, bitvě jsme se nevyhnuli. K té došlo u Naseby v červnu 1645. "

"Jak ty si to všechno pamatuješ, ta data," žertoval Maurice. "Ale vlastně ano, ty jsi míval vždy dobrou paměť, já ne. Anebo sis psal nějaký válečný deník, ne? Víš, jako píší kapitáni lodí - tam je vždycky každý detail."

"Puritáni měli 14 tisíc mužů, ale my zase měli výhodnou pozici k bitvě," vzal si slovo Ruprecht. "Pak ale naše nedočkavá pěchota začala sestupovat do údolí. Já jsem pak honem na pravém křídle rozbil Iretonovu jízdu, zničil jeho zálohy a ukořistil jeho kanony. Zatím se naše pěchota jen stačila dobelhat do protějšího kopce, kde už na ně čekal Fairfax se Skipponem, však víš, s tím, co vedl jejich pěchotu.
Boj byl urputný, Fairfax dokonce ztratil přílbu, ale bojoval dál. Ireton byl dvakrát zraněn a nakonec padl do zajetí. Jeho jízda se totiž při stáčení, kdy jela na pomoc pěchotě, dostala do rány královským mušketýrům. Na levém křídle ale Cromwell rozprášil naši kavalérii - měl tři tisíce jezdců, naši jen polovinu a pak se vrhl se na náš střed.
Byly to zlé okamžiky pro naši pěchotu. Bránili se, i král chtěl osobně vyrazit do boje, ale jakýsi skotský oficír ho zastavil, s varováním, že jde na jistou smrt. Králova nejistota opět převládla. Stáhl se a když když to viděli naši pěšáci, začali couvat a později i utíkat. Dovedeš si to představit? Král si nechá radit nějakým neznámým vojákem?"

"Když jsi se vrátil, byla už bitva ztracena. Později ti vyčítali, že jsi měl zůstat u krále a nechat útočit jen mě," podotkl Maurice.

"Možná," souhlasil Ruprecht. "kdybych ovšem uměl číst budoucnost. Nemohl jsem přece být všude. Král měl navíc osobní gardu a kromě toho se neměl osobně pouštět do boje. Ne, nebyl zbabělec, ale on nebyl typ, který osobně vyhrává bitvy. Byl prostě nezkušený a navíc neměl srdce vojáka. Vždycky váhal a když se konečně rozhodl, tak špatně. Bitva totiž končí tehdy, když začne utíkat pěchota, s ní pak běží všichni. A když utíká král, utíkají všichni.

Tahle bitva trvala jen tři hodiny a podařilo se mi alespoň zachránit krále. Puritáni nás pronásledovali, přes deset mil a ve vzteku pak povraždili přes sto žen našich vojáků, pod lživou záminkou, že to byly Irčanky. Byl to největší zločin té války, ti hnusní puritáni opravdu nepovažovali Iry za lidi. Dodnes nedovedu pochopit takové barbarství.
Ztratili jsme pět tisíc vojáků, všechna děla i munici. Digby zase dával vinu mně a já jsem byl tím tak znechucen, že jsem raději odešel do Bristolu. Hlavní chyba byla, že král už předtím rozdělil své vojsko vojsko a poslal Goringa na západ. Tím se dokonale oslabil a navíc navíc neposlechl moji radu, abychom se na severu spojili se Skotem Montrosem. V červenci pak byl Goring u Langportu poražen Cromvellovou kavalérií a západ byl pro nás ztracen. Naseby byla vlastně také poslední velká bitva, které jsem se zúčastnil."

"Zapomínáš na Bristol," namítl Maurice. "Ani se ti nedivím - ta vzpomínka je bolestivá ještě dnes. Tam jsi nakonec boj přerušil a vyjednával s nepřítelem podmínky pro vzdání se. Situace byla totiž zcela beznadějná, však jsme tam byl také. Možná jsi to udělal také proto, že jsi chtěl ušetřit civilisty, ne? U Naseby jsme viděli, jak s nimi dokáží puritánští řezníci zacházet. A jistě by pak vyvraždili celý Bristol."

"Máš pravdu,"souhlasil Ruprecht, "země byla unavená, lidé ztráceli životy jen kvůli tvrdohlavosti několika pitomců. Na venkově se tvořily bandy, které zabíjely malé vojenské oddíly, bez rozdílu, ke které straně náležely. Potřebovali jsme mír. Navrhoval jsem to králi už dávno předtím, mleli jsme z posledního. Poslal jsem mu několik dopisů, kde jsem ho přímo prosil, aby to udělal. Byla to jediná čestná cesta ven, jediná cesta, jak si ještě zachránit království. Puritáni totiž ještě pořád věřili, že on za nic nemůže, že to všechno jen jeho špatní rádci. V posledním dopise mi napsal stroze, ať už mu takovou věc nenavrhuji. Pochopitelně se ani moc nenamáhal vysvětlováním."
" V tom ho poznávám," zachechtal se Maurice.

V Bristolu to byla obzvláště zoufalá situace," pokračoval Ruprecht, "a všichni ti vojáci i civilisté by tam zemřeli úplně zbytečně. Já jsem sice tehdy slíbil králi, že budu město hájit po čtyři měsíce, ale *jen* když se nepříteli nepodaří prorazit hradby. A že mi během té doby mi také musí někdo přijít na pomoc. Sám jsem Bristol dva roky předtím dobyl, takže jsme znal dobře jeho slabiny. Měl jsem jen jeden a půl tisíce mužů a hradby města se táhly dlouhých pět mil.
Město začali obléhat Fairfax s Cromwellem koncem srpna 1645 a měli s sebou 12 tisíc mužů a mnoho děl. A hlavně velká obléhací děla, kterými hned první den prorazili dvě mista v hrazení. Nepřátelé se hrnuli od města a jen tak tak jsme je stačili zastavit a začít vyjednávat. Při přesile, kterou měli, nám zbývaly jen pár možnosti: buď prorazit jen s kavalérií a dát se na útěk anebo se naopak stáhnout do zámku. V obou případech to znamenalo ponechat město jeho krutému osudu. Třetí možnost byla bojovat až do jisté a zbytečné smrti. Poslední možností bylo čestně se vzdát, zachránit vojáky a uchránit město osudu Magneburku. Jistě jsi slyšel o tom, jak tehdy císařští vyvraždili celé město, muže, ženy i děti? Dávali to za vinu Tillymu, ale i když k tomu nedal rozkaz, rozvášněné vojáky už nemohl zastavit. A mně tam puritáni nabídli dobré a hlavně čestné podmínky."

"Vzpomínám," přidal se Maurice. "Fairfax ti tehdy poslal dopis, kde se odvolával na tvou zoufalou pozici a na tvé lidské city. Neměl jsi tehdy žádné spojení s králem a věděl si, že ti na pomoc stejně nemůže přijít. V městě byla špatná voda a řádil tam mor. Ty ses tehdy zachoval čestně, jako pravý rytíř - "

"- ne, spíše jen jako hráč šachu," přerušil ho Ruprecht, "to byla nakonec vždy moje oblíbená hra. Tam nikdy nehraješ do potupného konce, ale vzdáš to, když je další obrana marná. Bylo přece zbytečné vylévat krev tam, kde se nic nedalo získat. Obzvláště vylévat krev civilistů. V městě už stejně nikdo nechtěl tu nesmyslnou válku."

"Ale Bristol bylo tehdy nejdůležitější město pro krále," namítl Maurice. "Byl to poslední přístav, který jsme měli, s velkými manufakturami na výrobu zbraní. Král se tehdy hodně naštval - tvrdil, že jsi porušil svůj slib. Zbavil tě velení a vykázal tě ze země. Teta královna z tebe dokonce udělal zrádce, patrně na radu od Digbyho. A přitom rozhodnutí vydat Bristol nebylo jen rozhodnutí tvé, ale celé tvé válečné rady. I Fairfax viděl zoufalost naší situace a vyšel nám vstříc: všichni vojáci mohli opustit město, zranění pak mohli zůstat a po uzdravení též odejít. Tvoje osobní garda si dokonce mohla nechat ruční zbraně a město bylo ušetřeno drancování. Patrně jim imponovala vaše odvaha bránit město, které prostě bránit nešlo."

"Ano, co víc jsem si mohl přát - zachránil jsem králi vojáky, zkušené veterány z války. Když jsme odcházeli, sám Fairfax i Cromwell mi tehdy dělali čestnou štafáž. Thomas Fairfax byl mladý a hodně povahou jako já. Byl to dobrý válečník, statečný - ale nenáviděl násilí. A byl férový, však to měl i ve jméně," usmál se Ruprecht. "Škoda, že jsme se museli potkat na opačných stranách bojiště. A ukázal i osobní odvahu, že se později ostentativně nezúčastnil odsouzení a popravy krále. To se tehdy mohlo kvalifikovat jako zrada na Cromwellovi. To on nám dvěma tehdy zařídil, aby nám parlament dal svobodný průchod ze země, když nás král vyhnal."

"Nu to bylo také proto, že pokud jsi byl v Anglii, byl jsi nebezpečný. Nic lepšího než tvůj odchod si ani nemohli přát," zachechtal se Maurice. "Ale vážně: mohli tě sice pak jednoduše zajmout a popravit, ale měli k tobě větší úctu než sám král, který tě zradil. Tím, že tě vyhnal ze země, tě totiž zbavil jakékoliv osobní ochrany - vydal jim tě prostě na stříbrném tácu. A to nebylo jen díky Digbymu, který sám podepsal ten vyhnanecký rozkaz! Víme totiž , že strýc tehdy osobně napsal svému synu Karlovi, že by tě raději viděl mrtvého než se dožít toho, že jsi vzdal Bristol. Ubohý šašek! A to vše za to, že za něj mnohokrát nasazoval život a u Naseby jsi ho dokonce zachránil před zajetím!
Jemu pak stejnou mírou za dva roky odplatili Skotové, když se jim vzdal a ti jej zrádně vydali puritánům. Jestlipak si na to vzpomněl tu noc před svou popravou? Digby sám utekl ze strachu za hranice a v roce 1647 jsi ho u v Paříži dokonce veřejně vyzval na souboj. Jjen královna tomu zabránila - už dávno asi tušila, jak špatné rady jí a královi dával. Anebo se jen bála, že bys jí ho v souboji prošpikoval, ne?"

"Nevím, špatný šermíř asi nebyl. Wilmot se s ním tehdy bil a byl od něho zraněn. Ostatně královna se se mnou po strýcově smrti ještě ráda smířila. Jak ty říkáš, měla pro mě tajné sympatie, ne?" zašklebil se Ruprecht.

Zase ho chytil záchvat kašle a tentokrát to trvalo mnohem déle, než se uklidnil. Maurice, který už věděl o jeho lektvaru, mu podal lahvičku. Ruprecht mu poděkoval a najednou mu s jakýmsi divným leskem v očích povídá: "Víš, čeho jsem si ale tehdy vážil nejvíc? Toho, že jsi mě v té těžké době stál za mnou a odešel jsi za se mnou za hranice ."

"Odejít jsem stejně musel - král vypověděl i mě, ale zase jen ze vzteku, že jsem byl solidární s tebou. To jsem teda byl a nejen proto, že jsi můj bratr, ale proto, že jsi byl v právu a že ti bylo ukřivděno. Král tím totiž urazil i mě," vysvětloval Maurice. "Dal ti sice dal průjezdný pas, ale ten musel být potvrzen parlamentem. kdyby to neudělali, stal by ses psancem a hned v prvním městě zatkli a popravili. Byli jsme přece na samém vrcholku seznamu jejich nepřátel. Bylo to od něj sprosté.
Ale tys byl navíc ještě blázen: i o to svolení parlamentu jsi nechtěl žádat bez králova svolení. Možná. že jsi věřil, že to vyhnanství odvolá. Vyjel jsi do Oxfordu, ale král s tebou nechtěl mluvit. Tak jsi alespoň zažádal o vojenský soud. Ten tě sice zprostil viny, ale král své rozhodnutí nezměnil. Jen ti milostivě dovolil, aby ses dohodl s parlamentem. Asi pochopil, že bez toho svolení parlamentu by nás vlastně vydal na smrt. To ještě netušil, že ho čekají už jen další porážky, vězení a smrt. A nám naopak začala nová životní éra, krásné dobrodružství na moři, že?"

Odpověď nepřicházela. Otočil hlavu a zadíval se na Ruprechta, který těžce dýchal. Bylo vidět, že konečně spí. "To je dobře," pomyslel si Maurice, " tehdy to pro tebe asi byla ta nejtěžší chvíle tvého života. Ne, nikdy jsem tě neviděl naříkat, ale ten pocit křivdy, ta zrada od krále, to muselo být zlé." Zvedl se a tiše odcházel do tmy.

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - Část 7., KRÁLŮV PIRÁT.

Uviděl Williama, jak přináší večeři. Odmítavě mávl rukou - měl sice hlad. ale neměl na nic chuť.
"Musíte něco jíst, Výsosti, jinak nebudete mít dost síly. A tohle je kuřecí polévka, nejlepší, co může na plíce být," přesvědčoval ho stařec.
Ruprecht ho nechtěl urazit, tak pár lžic spolkl. "A co je nového, Williame?" zeptal se, spíše jen aby něco řekl.
"Byl tu váš tajemník, Výsosti, že prý byste měl sepsat závěť. Na kdy ho mám pozvat?"
"Nikoho nezvi, ta stará závěť je dost dobrá," odmítl ho Ruprecht. "Na všechny, co mi jsou drazí, jsem už pamatoval."
"Ale ta závěť je prý stará několik let! A pan tajemník -"
"Ať jde k čertu," přerušil ho Ruprecht, "Řekl jsem ti přece, že nechci nikoho vidět!"
"Ano, vaše Výsosti," odvětil poplašeně William a odšoural se pryč, jen mu ještě stačil popřál dobré noci. Už neviděl, jak se princ zase napil svého lektvaru proti bolesti, elixíru vyrobeného z bůhví čeho . . .

KRÁLŮV PIRÁT.

Ruprecht se přehazoval na posteli, ale Maurice nepřicházel. Musí přijít - říkal si - teď mě tu nemůže nechat samotného . . .

Když se konečně jeho bratr objevil, začal mu Ruprecht hned vyčítat, že na něj musel dlouho čekat. Nebyla to tak úplně pravda, na tom však nezáleželo.
"Ale bratře," namítal Maurice, "nikdy předtím jsi mi nic nevyčítal, ani mé chyby a přisám Bůh, udělal jsem jich dost. Naopak jsi mě vždy hájil, když jsem něco provedl. Teď je ovšem pozdě na výčitky - a bylo by jich dost - ještě ani nevíš, co jsem dělal potom , když nás osud navždy rozdělil."
"To je pravda," přiznal Ruprecht. "Tak povídej. Poslouchám. Co jsi celou tu dobu dělal?"

"K tomu jsme se ještě nedostali," namítl jeho bratr. "Zrovna teď se plavíš do Francie, to bylo v roce 1645, ne počkej, 1646. Já jsem vyplul o tři dny později a protože jsem byl trochu nemocný, tak jsem jel navštívit naši matku v Haagu. Ty jsi zase nejprve zajel do St. Germain, kde měla dvůr Henrietta Maria, naše teta a prozatím ještě i anglická královna. U ní byl i mladý princ Charles, bylo mu tehdy 16 let. Nejprve byla k tobě chladná - prohlásila předtím přece, že jsi zrádce."

"Ano," přitakal princ. "Ale dva lidé se za mě přimluvili: francouzská královna Anna Rakouská, která mi přála a pak sám strýc, který, poučen situací, asi pochopil, jak mi hrozně ublížil. Ne, že by to veřejně přiznal, ale napsal jí o mě dopis, tuším už ze skotského vězení. Vydal se jim totiž na milost v květnu 1646, ale bylo to vlastně už i jakési zajetí. V dopise prohlásil, že jsem sice náladový, ale jinak čestný a statečný. Já se ho o to ovšem neprosil, mám svou hrdost."

"S tou náladovostí asi myslel to, jak jsi sebral asi dvěstě přátel, pádili jsme do Oxfordu a když nás král odmítl, vrazili jsme dovnitř a nedali jsme mu pokoj ani při jídle. Mluvil tehdy jenom se mnou, jako kdybys tam nebyl," zachechtal se Maurice. "A neodpustil ti tehdy nic, jen nám nechal vydat pasy k opuštění Anglie. A Willa Leggeho, guvernéra Oxfordu, zavřel jen proto, že byl tvým přítelem. Brzo ho však ale propustil."

"Vlastně mě to asi zachránilo," připustil Ruprecht, "vytratili jme se právě včas. Parlament nám kupodivu též dal svolení odejít do ciziny, asi proto, že jsme zabránil krveprolití v Bristolu a nakonec i životy jejich vojáků. Druzí z královské strany dopadli hůře. Zachránil se například Goring. Když bylo jeho sedm tisíc vojáků poraženo Fairfaxem v červenci 1645 u Langportu, zanikla naše západní armáda a on sám v listopadu utekl do Francie. Když jsem tam později sbíral dobrovolníky, přišel za mnou. Já ho ale nevzal: to už byl víc opilý než střízlivý. Dal se teda najmout Španěly, ale často pak byl bez zaměstnání a v roce 1657 umřel ve Španělsku. Bylo mu jen 49 let. To už byl konvertovaný katolík, ale chudý jako kostelní myš," zavzpomínal Ruprecht.

"Ano, a také Digby ušel zajetí," doplnil Maurice. "Když byl poražen u Dumfries při svém pokusu spojit se na severu s markýzem Montrosem, utekl na ostrov Isle of the Man. Později byl nějakou dobu v Irsku, ale když viděl, že ani tam žádné povstání neuspěje, odešel ke dvoru naší tety v Paříži. On to byl, který ještě pořád krále před bitvou u Naseby přemlouval, že je možno válku vyhrát - ovšem on nebyl voják, jen politik. Ty jsi ale už tehdy viděl, že Cromwella a jeho Ironsides není možno porazit. Bylo ti jasné, že je konec a navrhoval jsi králi, aby uzavřel mír. Ten ale zvolil bitvu, která mu zničila většinu vojska a po ní už nebylo možno nějaký mír úspěšně vyjednávat, rozhodně ne z pozice síly.
V Paříži jsi pak Digbyho vyzval na souboj, ale náš bratranec, princ Karel, vás nechal oba uvěznit, a držel vás tak dlouho, než jste dostali rozum a smířili se. V roce 1659 přešel i Digby ke katolíkům a byl proto propuštěn ode dvora mladého krále, který se snažil od papeženců politicky distancovat. Po restauraci krále v Anglii byl v roce 1663 obviněn ze zrady. Byl sice očištěn, ale už se na nic politicky nezmohl - zemřel před pěti lety, tuším. Přesně to nevím, dál jsem se o něj nezajímal.
Pro souboj se svým druhým osočovatelem - lordem Henry Percym, navíc také tetiným miláčkem - jsi se už poučil: vyzval ho k souboji raději jednou na lovu. Seskočili jste s koní a stačil jsi mu ještě probodnout bok, než vás odtrhli od sebe."

"Nu byly to hlouposti, ale umřít jsem nechtěl," zasmál se Ruprecht. "Já měl ještě život před sebou, bylo mi teprve dvacet šest. Se strýcem to zatím šlo velmi špatně. V lednu 1647 ho Skoti předali anglickému Parlamentu, protože nechtěl splnit jejich podmínky. Byl vězněn v Hampton Courtu, odkud v listopadu uprchl na ostrov Isle of Wight, kde jej měl ochránit guvernér Hammond, který ale nadržoval puritánům a držel ho jako zajatce. Královo vyjednávání se Skoty, v prosinci téhož roku, pak přivedlo druhou občanskou válku, ale Skoti byli poraženi Cromwellem u Prestonu.
Ani angličtí royalisté si nevedli dobře. Například město Colchester se po dvou měsících obléhání a hladovění vzdalo. A tehdy, navzdory dohodě, podle níž se parlamentu vzdali na milost, nechal generál Fairfax - patrně na naléhání Cromwellova zetě Iretona - popravit dva ze zajatých generálů, sira Charlesa Lucase a George Lisleho, v srpnu 1648.
Oba byli veteráni z evropských bojišť a bojovali předtím jako velitelé v mé kavalérii. Lucas, kterého už v roce 1645 udělali na mé doporučení generálem, tehdy při své popravě dokonce dal sám popravčí četě povel ke střelbě a Lisle, vida svého přítele padnout k zemi, vyzval popravčí četu, ať přistoupí blíže, aby

se lépe do něj strefili. Když mu odporovali, řekl: "Byl jsem vám v bitvách daleko blíže, hoši, a přece jste se nestrefili." Bylo to od puritánů barbarské porušování válečných zásad. Podobně v březnu 1649 puritáni popravili jiné své zajatce: vévodu z Hamiltonu, Earla z Hollandu a lorda Capela, tentokrát dokonce sekerou."

"Ano, také náš strýc dopadl špatně," přitakal Maurice. "Nejen proto, že pořád vymýšlel nějaká spiknutí - jako jeho babička Mary Skotská, ostatně i on skončil pod mečem - ale hlavně, že armáda a strana Independentů ho nenáviděla. Cromwell toho využil a násilně vyhnal presbyteriány z parlamentu. Samotný soud nad králem pak trval jen týden a poprava byla 30. ledna 1649. Jen Fairfax se k soudu nedostavil. Zato jeho manželka Anna pak z galerie vykřikovala, že je jediný, kdo má dost rozumu, aby u toho nebyl, načež ji násilím odvedli."

"Strýcova smrt nás zase vlastně smířila," řekl Ruprecht. "Měl své chyby, ale zemřel jako hrdina. A navíc, byl to přece král, měl svoje práva, o která ho chtěli připravit."
"Ale, přesto si ale myslím, že se zachoval tak, jak se na krále nesluší, " odporoval Maurice. "Nejen že tě ponížil, ale navíc tě zbavil i jakékoliv obživy. Z těch několika let války ti nakonec zbylo sotva padesát liber. Já ho nelitoval - nebyl to ostatně ani první ani poslední král, který byl popraven, tak co. Neobvyklé bylo jen to, že ho odsoudili sami jeho poddaní - a to bylo proti všem dosavadním zákonům. Vsadím se, že se právě tohle stane v Evropě populární: doba králů je pryč, už dávno přežili svoji účelnost a sami asi dobrovolně neodejdou. A nejen to, je to i konec šlechty, tak jak ji známe."

"Mluvíš už jako ti rebelové," řekl Ruprecht, ale nemohl se na bratra zlobit. Je možné, že se ani moc nemýlí. Navíc byl příliš unaven, aby se s ním hádal.
"Snad jsem se stal rebelem," zachechtal se Maurice, "ale to až mezi piráty. Tam jsem poznal, že si lidé mohou být opravdu všichni rovni - takové to bratrstvo, však víš jak to myslím. Šlechta přece původně vznikla jen proto, aby ochraňovala své poddané, bojovala s nepřítelem a zvelebovala území jí svěřené. Za posledních několik století se to ovšem vše změnilo, ten pravý účel zmizel a místo toho se jen vesele bojovalo: šlechta mezi sebou nebo šlechta s městy či s králem. kdo nejvíc trpěl byli právě ti poddaní."
"Ale šlechta přece také slibovala, že bude králi věrná," namítl Ruprecht. "I Magna Charta uznávala vedoucí úlohu krále. Čtyři sta let to vydrželo, i když semtam byly nějaké vzpoury, které ovšem, máš pravdu, většinou vedla šlechta. Tady ale povstali měšťané, obchodníci a místní baroni. Šlechtici sloužili většinou jen jako vojáci, politiku začal dělal sám parlament. Tahle rebelie se patrně do Anglie dostala z Evropy, protože ve třicetileté válce měl život jen malou cenu. Také zde se část anglická šlechty postavila na stranu rebelů, proti králi. Ve svém odporu platit daně došli až tak daleko, že ozbrojili lid a byli ochotni zabíjet všechny, kteří k nim nepřidali. Ano, strýc byl despota, ale nebyl to žádný tyran, neodsuzoval lidi k mučení či dokonce k popravám. Nemohl vyhrát: rebelové měli peníze, on ne. Navíc nebyl realista - do poslední chvíle mohl podepsat nějakou tu dohodu a zachránit si život, ale on paličatě odmítal."

"V době, kdy se konal nad ním soud, to už zase vládla v Anglii vítězná armáda, soldateska. Snad k té rebelii pomohlo i to, že se ti naši vojenští veteráni naučili v Evropě tu válku tak dobře, že v ní pak ochotně pokračovali i doma. Rytířské zásady už tehdy dávno padly, to jen ty jsi ještě ten poslední princ - rytíř, který marně hledal kulatý stůl krále Artuše," zachechtal se Maurice.
"Nebudu se s tebou hádat," odpověděl rozmrzele Ruprecht, "radši si zavzpomínejme, co bylo dál."

"Ano, nemohl jsi ani tehdy zůstat nečinný," pokračoval Maurice. "Jenže třicetiletá válka už skomírala, a proti císaři jsi bojovat nemohl - dal jsi mu v Linci přece ten slib. Tak jsi sháněl zaměstnání u Francouzů a kardinál Mazarin tě brzy udělal polním maršálem. Bojoval jsi teda proti Španělům. Byli to sice spojenci císaře, ale ne přímo jeho armáda, takže sis ten slib vysvětlil po svém. Bylo to někde na hranicích Flander,

v létě 1647. Ovšem francouzské vojsko bylo velikostí asi jen třetina vojska španělského, to se nedalo vyhrát. Přesto jsi dobyl pevnost La Bassée a bylo to po dlouhé době zase jedno francouzské vítězství. Tam proti tobě bojovali i nějací Angličané - asi 400 jich bylo - a to pod naším známým Goringem. Porazil jsi je a většina z nich se pak připojila k tobě. Druhým maršálem byl jakýsi de Gassion, Gaskoněc a nesnášenlivý chlapík. A také dost křivák. Jednou tě pozval na vyjížďku, prý na obhlédnutí nepřátelských pozic, ale pak tě zrádně opustil a ujel z nepřátelského obklíčení. Než jsi se probil, získal jsi onu střelnou ránu do hlavy, která se nikdy nevyléčila."

"Ano, je to legrační," usmál se princ, "uvážíme-li, že jsem za celou dobu války v Anglii měl jen jedno zranění a navíc ještě lehké. Musel jsem ovšem francouzskou službu opustit a léčit se. Gassion se dlouho neradoval z toho, jak se mě zbavil: brzy na to byl zabit při obléhání Lens. Bylo to jako Boží trest: byl střelen kulí z muškety, také do hlavy. Musel jsem pak hledat další zaměstnání a kde jinde, než u našich royalistů. Já byl vždy oblíbencem prince Karla a protože se zrovna puritánům vzbouřila část loďstva a dala se na královu stranu, jmenoval mě v červenci 1648 admirálem."

"Velmi ironické," zachechtal se Maurice, "uvážíme-li, že jsi vždy trpěl mořskou nemocí. Ale rozhodně ti to nevadilo při výkonu služby. To vím, hned jsem se totiž k tobě přidal. Loďstvo ovšem bylo v zoufalém stavu a nebyly peníze. Hrozily ti vzpoury a i když jednu dokonce zažehnal svou osobní přítomností sám mladý král, ty ostatní jsi musel potlačit ty. Měl jsi na to skvělou metodu. Vzpomínám, jek jsi jednou vyzvedl vedoucího vzpoury na lodní brlení a hrozil jsi, že ho hodíš přes palubu. Už to samotné stačilo, aby se vzbouřenci uklidnili. Při těch dalších případech jsi to opakoval, jen s tím rozdílem, že jsi ty vzpurníky skutečně do té vody naházel."

"Druhý problém, ještě větší, ovšem byly peníze," přidal se Ruprecht. "Naše matka, aby nám pomohla, dokonce zastavila onen nádherný náhrdelník, který jí dali Češi v Praze ke korunovaci. Musela, jiný majetek neměla. Od roku 1632 byla vdovou a protože byla sestrou popraveného anglického krále, zarazili jí puritáni v Anglii celou její penzi. I její platonický přítel, bohatý lord Craven - který dlouhodobě podporoval celou naši rodinu - nám pomáhal vyzbrojit naše lodi. Jenže ani to nestačilo, na zbytek nám muselo vydělat přepadávání nepřátelských lodí. Stal jsem se prostě privatýrem - "
"Ale ne, Ruprechte: Drake, Frobisher a ostatní kapitáni královny Alžběty - to byli privatýři, oni nejen loupili, ale navíc chránili Anglii proti nepříteli," skočil mu do řeči Maurice. "My jsme byli jen královi piráti, však to víš. nebylo koho bránit, Anglie patřila celá puritánům. Nejprve jsme sice napadali jen lodi parlamentu, ale později i španělské a nakonec všechny lodi, které nesly vlajky států, co uznávaly anglický parlament. Obchod s Anglií byl totiž pro ně výnosný a kdo tam vládne, to je ani moc nezajímalo. A tak jsme zabírali ve jménu krále vše na palubě i v podpalubí, prodávali jsme to a tím jsem živili mladého krále a jeho dvůr."

"Tak především, s tím pirátem, to nesouhlasím," ohradil se Ruprecht. "Měl jsem přímý rozkaz od prince Karla - už v únoru 1649 prohlášeného Skoty skotským králem - který pokračoval ve válce s parlamentem. A já sám jsem přísahal, že strýce pomstím. Byla to námořní válka a já byl velitelem flotily královského loďstva, ne nějakých pirátů. A i když byla ta flotila malá, udržet ji stálo moc peněz. Dokonce většina peněz, co jsme získali z kořistí, šla na platy námořníků a mariňáků. Naši nepřátelé sice rabovali cizí lodi též, ale mě, prosím, mě nazývali pirátem," zašklebil se.
"Začínali jsme se třemi válečnými loděmi a se čtyřmi menšími plachetnicemi. Na útok proti flotile puritánů to ovšem nestačilo. Museli jsme prodat kanóny z válečné lodi "Antelopy", abychom mohli ty druhé lodi vybavit. Nejprve jsem chtěl jet na Isle of Wight, osvobodit krále, ale byli jsme nuceni nejprve získat nějaké peníze na vyzbrojení a tak jsme lapali lodě u ústí Temže. V září jsme se vraceli do Holandska, kam nás pronásledoval admirál parlamentu Lord Warwick. Stihli jsme ještě zajet do přístavu Helvoetsluys jako první, on už musel zůstat venku. Měsíc nás tam hlídali, ale pak se mi přesto podařilo s loděmi upláchnout na moře."

"Princ Karel II byl ovšem korunován osobně až ve Skotsku, teprve v lednu 1651," namítl Maurice. "Téhož roku byl poražen puritány u Worchesteru a musel se schovávat - podle legendy i ve větvích dubu - než uprchl za hranice. A příští rok bylo Skotsko připojeno k tehdy už zřízenému anglickému Commonwealthu.
Ale máš pravdu, už dávno předtím vyjednával princ Karel se Skoty. Nejprve s Montrosem, ale později s Kovenantery, kteří sice nebyli royalisté v tom starém slova smyslu, ale kteří mu přesto nabídli korunu. V květnu 1650 s nimi podepsal smlouvu v Bredě . Škotští presbyteriáni totiž neměli rádi Cromwella ani anglické puritány a báli se o osud Skotska. Jenže Montrose o dohodě nevěděl a zatím se svou malou armádou, najatou v Norsku, přistál ve Skotsku. Nepodařilo se mu vzbouřit skotské klany a bitvu u Carbisdale prohrál. Byl zajat a druhý den po bitvě hned pověšen, v Edinbugku.
Ty ses rozhodl už v roce 1649 odjet se svou malou flotilou do Irska, na pomoc markýzovi Ormondovi, který stál na straně krále. Objeli jsme bez potíží Dover a zamířili k irskému přístavu Kinsale. Měli jsme jen tři velké, vlajkové lodi. Tys byl na *Constatnt Reformation*, já na *Convertine* a Sir Mennes na *Swallow*. K tomu jsme měli pět fregat a dohromady skoro 230 kanónů. S "Antelopy" jsme stáhli, co se dalo a nechali jsme ji v Holandsku.

Jenže James Butler, teda markýz Ormond, chtěl, abychom blokovali dublinský přístav, což nešlo. A tak jsme kroužili kolem a lapali anglické lodi. Šlo to dobře, jen "Swallow" samotná jich ukořistila pět. Jenže někteří Irové se přidávali na stranu nepřítele a sám guvernér Cork se pokusil tě zrádně zajmout. Situace se zhoršovala, bylo třeba zachránit lodi. Jen tak tak jsme unikli flotile deseti lodí parlamentu, se kterou připlul admirál Blake v květnu. V srpnu pak přistál u Irska se svou armádou Cromwell a masakroval obyvatelstvo vpravo vlevo. V září 1649 nechal například všechny tři tisíce obránců města Drogheda pozabíjet - dal rozkaz nebrat nikoho do zajetí, ani civilisty, dokonce ani ne katolické kněze. Přitom cynicky prohlásil, že jen potoky krve zastaví další potoky krve. V městě Wexfordu zmasakrovali 2000 vojáků a přes tisíc civilistů; město pak spálili, jako kdysi Tilly spálil německý Magdeburg. V listopadu jsme tedy vyrazili na jih - ale jen se sedmi loděmi, tři jsme museli zanechat na místě."

"Zamířili jsme tehdy s naší flotilou, já admirál, ty jako viceadmirál, ke Španělům," navázal Ruprecht, "ale ti se báli, že připluje admirál Blake a nařídili nám opustit jejich pobřeží. Pluli jsme tedy dál, k Portugalsku, kde vládl král John IV, sympatizující s námi. Vyhodili jsme kotvy u Tagusu, kde pak od nás král zakoupil zboží, prodal nám zásoby a povolil nám přístup do všech přístavů Portugalska.
V březnu přijel Blake s 15 loděmi,osazenými celkem 450 kanóny a žádal naše vydání, což král odepřel učinit. Zároveň i odmítl uzavřít nám jeho přístavy. Blake se pak pokusil nás dva unést na pevnině, na jednom z lovů, na které nás pozval král, ale nepřechytračil nás. Poslal jsem pak proti němu jako odplatu v noci jednu fireship, teda zápalnou loď, kterou řídil jeden náš námořník. Ten se ale prozradil svou angličtinou a z pokusu sešlo, " zasmál se hlasitě princ. Opět se rozkašlal a nechal raději pokračovat Maurice.

A ten se hned chopil slova. "V květnu připlulo dalších sedm lodí parlamentu. A nespokojený Blake začal přepadávat i portugalské lodi a dokonce jednu velikou, která přivážela bohatý náklad zboží z portugalské Brazílie. Sám portugalský král přišel osobně požádat, abychom raději odjeli a nám samotným už se tam také moc nezamlouvalo. Měli jsme už jen šest lodí a přes tisíc mužů, takže když v říjnu 1650 najednou osm anglických lodí odtáhlo zpět domů, využili jsme příležitosti a proklouzli jsme v noci kolem nepřítele.

Ty pak jsi zvolil jako náš další cíl Středozemní moře. To už nás Anglie prohlásila za nebezpečné piráty. Propluli jsme Gibraltarem a dál podle pobřeží Andalusie, Blake pořád za námi. U Estepony jsme zničili jednu anglickou obchodní loď, ale u Malagy nám to španělský guvernér výslovně zakázal. Tys mu odpověděl, že na lodi je jeden z těch, co podepsali ortel k popravě našeho strýce, kapitán jménem Morley

a že nemůžeš propásnout příležitost k pomstě. A tak jsme z našich lodí "Second Charles" a "Swallow" poslali na něj pár fireships a jeho loď jsme zapálili a potopili. U Montrilu jsme pak zničili tři anglické lodi a u Cape Palos ještě několik. Moc jsme toho ale neukořistili, teda co by se dalo prodat a navíc jsme si jen naštvali Španěly. Blake na oplátku ukořistil naši loď "Henry".
My dva jsme pak pronásledovali obchodní loď Marmaduke a zabrali ji. S ostatními loděmi jsme se měli potkat u Formentery, jednoho z Balearských ostrovů, ale někteří naší kapitáni odbočili ke Kartageně, očekávajíce velkou kořist. Tam je, v listopadu 1650, s požehnáním Španělů, napadl admirál Blake s trojnásobným počtem lodí a brzo bylo po bitvě. V zoufalství museli zajet s jejich loděmi na břeh a spálit je."

"Nechal jsem jim v Tunisu dopis," zavzpomínal Ruprecht, "a sami jsme vyrazili k francouzskému přístavu Toulonu. Bouře nás ale oddělila od sebe a ty jsi tam dorazil se "Swalow" i s "Marmadukem" dříve. Později jsem připlul i já, neboť jsme se zdržel doplňováním zásob v Messině. Francie byla tehdy také v občanské válce, bylo tam povstání princů proti kardinálovi Mazarinovi, zvané *Fronda*. Pomáhali jim Španělé, i Toulon byl pro hlavního povstalce, prince z Condé, zatímco francouzské námořnictvo bylo pro krále. Louis de Bourbon, druhý Duc de Vendóme, který si později vzal Mazarinovu neteř, nám v Toulonu dovolil nakoupit zásoby a jejich admirál nás pak ze solidarity skvěle pohostil.
Tehdy už jsme měli jen tři lodi. Ztratili jsme totiž "Constant Reformation" - potopila se se 300 muži na palubě - a "Loyal Subject" se sama rozpadla v bouři. Tys měl svou "Swallow" a ještě jsem musel přikoupit ještě jednu loď, kterou jsem přejmenoval na "Honest Seaman". Nakonec se k nám přidal ještě anglický kapitán Craven se svou lodí "Speedwell", takže nás bylo pět.

"Ano," přidal se Maurice. "Tehdy už také přikulhali naši kapitáni, ale bez lodí. Utekli ze španělského zajetí a všechnu tu ztrátu lodí svedli na jednoho zrádce, který zmizel, takže z toho vyvázli dost mírně. Dá se říci, že jsme tehdy Angličanům pěkně zatápěli - ani ne tak pirátstvím, ale hlavně potápěním jejich lodí: jen díky nám vzrostlo lodní pojištění na pětinásobek. Na Madeiře jsme ještě prodali kořist Portugalcům a zamířili ke Kanárským ostrovům a pak i dál ke Karibiku, kde ještě řada ostrovů patřila royalistům."

Maurice pohlédl na nemocného, kterým zmítala horečka, ale jinak už propadl do neklidného spánku. "Jen spi, bratře," řekl a otřel mu zpocené čelo. "Však se ještě uvidíme."

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - Část 8., V KARIBSKÉM MOŘI.

Vešel William, po nesmělém klepání. V ruce držel nějaký papír a hned oznamoval, že přišel dopis od krále.
"Co píše?" zeptal se Ruprecht, ale na loži se nezvedl. Komorník rozlomil pečeť a četl: "Milý příteli, slyšel jsem, že jste onemocněl. Rád bych vás navštívil, ale jsem právě zaneprázdněn - "
" - s některou z mých milenek," doplnil ho Ruprecht a smutně se zasmál. Když mu pominul návrat kašle, ještě dodal: "Já vím, jak je to dál: 'Přijdu hned, jak jen budu moci, atakdále, atakdále'. To už ale bude pozdě. Nu nevadí, nemůžeme čekat od králů vděčnost. A teď jdi, jsem hrozně unaven," dodal princ a zavřel oči v očekávání. Tentokrát ani dlouho čekat nemusel . . .

V KARIBSKÉM MOŘI.

Maurice se oznámil lehkým dotekem na čelo. "Zdá se, že horečka ustupuje," řekl, ale jen aby bratra potěšil. "Vždycky jsi byl špatný lhář," řekl Ruprecht, "ale to se mi právě na tobě líbilo. Lhal jsi vždy jen proto, žes nechtěl někomu ublížit. Hlavně ne sobě, to když jsi jako dítě něco provedl a nechtěl jsi se přiznat. Musel jsem to udělat za tebe a hned se za tebe i přimluvit - jinak by ses do toho zamotal ještě víc."

"Vím, a často jsi to svedl na sebe, abys mě chránil," přiznal Maurice.

"Protože ty jsi byl jako kluk takový poseroutka, bál jsi se k něčemu přiznat," zasmál se jeho bratr, ale než se mohl Maurice ohradit, dodal: "Bál jsi se naší matky. V bitvě ne, tam jsi byl stejně odvážný jako já. Možná ještě víc, soudě podle počtu zranění. Ale kde jsme to přestali?"

"Ne přestali, začali, " opravil ho Maurice. "Když jsme v květnu 1651 propluli Gibraltarem, začali jsme být opravdovými piráty. Blake nás nepronásledoval, přestože jsme v Toulonu rozšířili falešné zprávy, že míříme na Korziku. Koncem června jsme ukořistili loď z Janova, pod záminkou, že janovští nám zabrali jednu karavelu. Vyvěsili jsme vlajku parlamentu a oni na to skočili. Tady už nešlo o nějakou válku proti puritánům, to byla opravdová pirátská lest."

"Jinak to nešlo," obhajoval se jeho bratr. "Bylo třeba zachránit to naše malé královské loďstvo, za každou cenu a navzdory všem překážkám. Rozhodl jsem se jet do Západní Indie, kde ještě řada ostrovů držela s králem, respektive teď s jeho synem. Věděl jsem ale, že by tam kapitáni našich lodí asi nechtěli a vyrazili

jsme tedy nejprve na *Madeiru*. Navzdory našim předešlým úspěchům jsme teď byli zdecimováni: zbylo nám jen šest lodí: admirálská "Constant Reformation", tvůj "Honest Seaman" a pak ještě "Swallow" a další tři lodě.

"A ve značně mizerném stavu - to bylo také příčinou našich dalších neštěstí," nadhodil Maurice. "Snad ještě víc než to, že jsme sami neměli žádné námořní zkušenosti a museli jsme se spoléhnout na kapitány, kteří zase tak moc spolehliví nebyli. Madeira patřila Portugalcům a sám tamější guvernér přátelsky navštívil naše lodi. Tam se také proslechlo, že chceš do Karibiku a všichni v naší flotile najednou chtěli na *Azory*, protože prý tvoje loď nabírala vodu, což se ukázalo být pravdou. Na azorském *St. Michaeli* jsme byli též dobře přijati a lodě jsme tam opravili, zatímco na *Terceiře* k nám byl guvernér otevřeně nepřátelský a tak jsme se vrátili na St. Michaela. Jenže to už zase tvoje admirálská loď znova nabírala vodu a nemohli jsme na ní nalézt místo, kde by to bylo možno opravit.

"Pak koncem září vypukla bouře," vzal si slovo Ruprecht, "a zahnala nás od pobřeží. Moje "Constant Reformation" začala opět silně nabírat a nakonec se i odštíplo jedno prkno, bohužel bylo pod hladinou. To bylo 30ho září, 1651, dodnes si to datum pamatuji. To už jsme shodili do moře i kanony a bylo jasné, že je vše ztraceno. Chtěl jsi se se ke mně svou lodí "Honest Seaman" přiblížit, ale její zbabělý kapitán odmítl poslechnout - nechtěl nic riskovat."

"A tehdy chtěla tvoje posádka spustit člun," doplnil ho jeho bratr, " aby zachránili alespoň tebe. Ty jsi však odmítal - chtěl jsi s nimi zůstat až do konce. Teprve až když ti řekli, že bys je pak mohl třeba zachránit s jinou lodí, dal jsi si říci a stal se zázrak, Ty jsi to dokázal a hned jsi nařídil, aby kapitán mé lodi, jmenoval se Chester , spustil náš člun a poslal jej zpět. Tobě si netroufal odporovat a tak se zachránil z potápějící se lodi ještě kapitán Fearnes, ostatní pomoc odmítli. Pak jsi alespoň chtěl, aby se naše loď víc přiblížila k tvé "Constant Reformation", ale ta už neměla žádné plachty a jak byla těžká nabranou vodou, nešla ovládat. Po několika hodinách napětí šla nakonec ke dnu, i se svou 330 člennou posádkou. Ještě jsme zahlédli kněze a námořníky, klečící na palubě . . ."

"Byla to pro mě velká rána," přiznal Ruprecht, "znal jsem je skoro všechny osobně. A navíc se s lodí potopila i většina zboží, které jsme za ten rok ulovili. Pluli jsme dál na ostrov *Fayal*, kde nechal portugalský guvernér zatknout některé naše důstojníky. I vyslal jsem za ním varovné poselství, které ho zastrašilo a nejenže propustil všechny zajatce, ale ještě nás nechal zakoupit zásoby. Navíc jsme se tam dozvěděli, že také naše loď "Loyal Subject", se kterou jsme v bouři ztratili kontakt, narazila na skaliska a potopila se. Zůstaly nám teda už jen "Swallow", kterou jsem převzal, tvůj "Honest Seaman", "Revenge of Whitehall" a pár menších, dohromady jsme měli asi jen 120 kanónů.
Tehdy už jsem se netajil s tím, že chci do Karibiku, ale rozhodnutí jsem nechtěl nechat na shromáždění kapitánů. Rafinovaně jsem se tedy dotázal každého jednotlivě. Jen dva byli proti, z toho jeden byl ten tvůj Chester. Nechal jsem je oba odejít - vrátili se ovšem do Anglie, jak jinak."

"Ano, a my se vydali začátkem prosince ke *Kanárským ostrovům* , Azorům jsme už nevěřili. Kanárské ale patřily Španělům," pokračoval Maurice. "A tak jsme odtamtud díky špatnému počasí a malé příležitosti k další kořisti zamířili k západní Africe, kde jsme na *Capo Blanco* našli vhodný přístav k opravám. A odtamtud jsme pluli na ostrovy *Cape Verde* a jak nám doporučil sám jejich guvernér, zase zpět k Africe na řeku *Gambii* , kde podle něho kotvilo pár anglických lodí. Ty se nám koncem roku podařilo ukořistit. V Africe - na *Pobřeží Barbary* - jsme pak zůstali delší dobu. Dostali jsme se tam ale do problémů s naším překladatelem a s domorodci, kteří byli muslimští Mauři. Několikrát porušili své slovo, zabili nám několik našich lidí a v jedné bitce jsi byl dokonce střelen do hrudi šípem, který ti ale náš felčar obratně vyřízl. A tak jsme nakonec byli rádi, když jsme vše opravili a mohli vyrazit k ostrovům Cape Verde a

jejich největší ostrov *Santiago*, kde nás opět dobře uvítali."

"Ano," zašklebil se Ruprecht," odvezl jsem si odtamtud i malárii."
Maurice ještě dodal: "Tam jsme také ulovili tři anglické a jednu španělskou loď. A tak zatímco jsme přijeli se třemi loděmi, odjížděli jsme se šesti. Tu největší jsem pak převzal jako vice-admirálskou a pojmenoval ji "Defiance". Námořníci na lodích "Revenge of Whitehall" a ""Marmaduke" se totiž vzbouřili a odpluli s nimi zpět do Anglie."

Slovo si vzal zase Ruprecht: "A pak jsme konečně začátkem května 1652 vyrazili na cestu přes oceán, do *Karibského moře*. Cesta byla poměrně klidná, ale *Barbados*, kde jsme původně chtěli přistát, jsme tu noc omylem minuli. Jak se ukázalo, tento omyl byl dokonce šťastný: Barbados totiž zatím zabrala anglická puritánská flotila, která tam vyjela, aby dobyla Karibik pro parlament. Tam také některé naše lodi opět začaly nabírat vodu a tak jsme nezastavili ani na *Grenadě* nebo *St. Vincentu* , ale koncem května až na *Santa Lucii*, která patřila Francouzům. Po několika dnech oprav jsme pokračovali dál na *Martinique*, kde nás guvernér varoval, že se právě celá anglická Západní Indie se vzdala Cromwellovi. To bylo pro nás špatné, neměli jsme kam jít: Anglii už tehdy patřily souostroví St Kitts, Barbados, St. Croix, Nevis, Antigua and Montserrat.

"Ano," přidal se Maurice, "pokračovali jsme tedy na *Dominique*, kde jsme od domorodců dostali nějaké ovoce, zastavili jsme na krátko na *Guadeloupe* a pluli jsme dál, až k *Montserratu*. Zde jsme sice ulovili dvě lodě, ale nebylo na nich nic, co by se dalo prodat. Na *St. Kitts* už vlála puritánská vlajka a tak jsme pokračovali dál a přistáli jsme v červnu u *Panenských Ostrovů*, nazvaných podle jedenácti tisíc panen svaté Uršuly, kterým prý všem usekli Hunové hlavy. To vysvětluje, proč je v Evropě tak málo panen," zachechtal se Maurice.
"Tam jsme hledali nějaký úkryt, ale to už nás začal hodně trápit hlad a báli jsme se přepadení od Španělů z *Porto Rica*. Někteří námořníci využili příležitosti a utekli právě k nim. Byli jsme na tom tak špatně, že jsme museli tři z našich lodí spálit a dokonce zakoupit zásoby od jedné dánské lodi."

Ruprecht si vzal slovo: "V srpnu, po dvou měsících oprav, jsem se rozhodl, že poplujeme dále, protože bylo opravdu jen otázkou času, kdy se o nás doví puritáni. Nabrali jsme směr na ostrov *Anguillu*, ale cestou nás chytl hrozný hurikán. Bylo to 13. září 1652, nikdy na to nezapomenu. Dva dny kolem řádila tropická bouře, která připravila moji "Swallow" o všechny plachty a když se utišila, byli jsme až u pobřeží neobydleného ostrova Sv. Anny. Kapitán Craven na "Honest Seamanu" přistál bezpečně do písku až u Porto Rica, ale tvoje "Defiance" ani ty ses už nikdy neukázal. To byla v mém životě ta největší rána, bratře. Až do teď jsem se z ní nemohl vzpamatovat."

"Byl to vlastně hurikán a opravdu to byl zázrak, že jste se zachránili," odbočil Maurice - to téma mu zřejmě nebylo nijak příjemné. "Slyšel jsem pak, že jsi mě hledal všude: na Montserratu, Dominique, na Porto Ricu, holandském St. Eustachu a i na Guadeloupe. Tam jste se prý snažili ulovit ještě jednoho Španěla, ale byl na vás moc rychlý."

"Ano," přitakal jeho bratr, "a tam jsem se dozvěděl tu dobrou zprávu, že Cromwell je ve válce s Holanďany. Ti s námi teď sympatizovali a v jednom holandském přístavu jsem se dozvěděl o dvou anglických lodích, které jsem pak ulovil, a později ještě jednu. Ta byla plně vybavená zásobami, které jsme tak nutně potřebovali. Od jedné francouzské lodi jsem se dozvěděl, že jsi se zachránil a že jsi na ostrově *Tortuga*. Byl to ale omyl, na Tortugu právě dojel Craven s "Honest Seamanem", když tě hledal. Nenašel tě a jeho loď se pak rozbila na pobřeží *Hispanioly* - naštěstí se všichni zachránili.
Zaslechl jsem i jiné historky: prý jsi byl jediný, kdo přežil ztroskotání "Defiance" na pobřeží *Panenských*

*ostrov*ů a hned prý tě tam zajali Španělé. Jindy prý tě zase ulovili alžírští piráti, kteří tě prodali do otroctví. To bylo dva roky po tom, co jsi se ztratil a naše matka napsala našemu bratrovi Karlovi Ludvíkovi, že jsi naživu, ale aby zatím nic nezveřejňoval,, jinak se to ti piráti doví a zvýší výkupné, které bude i tak hrozně těžké shánět. A bylo by prý i možné, že by si tě vykoupil třeba Cromwell, jen proto, aby tě mohl dát popravit.
Jiní říkali, že jsi ztroskotal u *Porto Rica*, tam že tě zajali Španělé a drželi tě prý na hradě zvaném Moore. V roce 1663 mi dokonce napsal jakýsi člověk, že něco podobného slyšel od jednoho francouzSkého zajatce v *San Domingu*, že totiž jakási loď ztroskotala na Porto Ricu, ale ti, co se zachránili prý byli všichni pobiti Španěly."

"To víš, něco na tom všem pravdy bylo," připustil Maurice, "opravdu jsme tehdy ztroskotali a skoro všichni zahynuli. Zachránil jsem se jen já se dvěma muži z mé posádky na malém ostrůvku *Panenských Ostrovů*. Dva týdny jsme se živili želvím masem, až tam přistáli bukanýři a vzali nás s sebou domů - do *Tortugy*, sídla francouzských bukanýrů, kteří tam stále ještě udili maso, zvané *boucan* a prodávali je posádkám lodí.
V té době ale už tam žili i Angličané a Holanďané. Společně pak přešli do ofenzívy proti Španělům, kteří je odtamtud chtěli vyhnat. Bukanýři byli dobře organizování a brzo se stali postrachem Karibiku. A to jejich pirátství bylo tak úspěšné, že když jsem je poznal, to už se převážně živili jen přepadáváním španělských a později i jiných lodí.
Oba mí trosečníci později umřeli: jeden byl těžce zraněn, když se zachraňoval z moře, které jím pohazovalo po útesech a druhý se později pohádal s jedním bukanýrem a ten ho probodl nožem. Nechtěl jsem se ovšem prozradit: určitě by chtěli vysoké výkupné, které by za mě nikdo nezaplatil a po nějaké době by mě prostě prodali do otroctví. Předstíral jsem tedy, že jsem Bask: to vysvětlovalo nejen mou dobrou francouzštinu, ale i ten podivný přízvuk, který jsem měl. Dal jsem si jméno Michel Maudit - napadlo mě totiž, jak ti naše malá sestra Sofie říkala "Robert Le Diable". Hned se také se mnou vydali na moře - proto jste se o mně nedozvěděli a ani mě nemohli najít."

"Tomu otroctví jsi ale stejně neunikl, jak jsi mi sám předtím řekl," podotkl Ruprecht.

"Ne, Španělé naši loď přepadli a protože mířili do Evropy, prodali nás tam všechny Arabům do otroctví. Jaké to tam bylo, to ti vyprávět nebudu, o tom jsme si kdysi spolu četli v knihách Miguela Cervantese. Byla to nejhorší doba mého života."

"Ano, a když už jsem i já byl zpět v Evropě," vysvětloval Ruprecht, " naše matka dostala zprávu, že jsi otrokem na galéře. Hned hledala hned pomoc u různých potentátů, aby tě vykoupili - já jsem později dokonce vyslal jednu loď, která se tě snažila najít, ale všechno hledání bylo marné."

"To už zase bylo pozdě," zachechtal se Maurice. "Tu arabskou galéru totiž přepadli korzáři ve Středozemním moři - však jsi o nich slyšel, říkali si *Pobřežní Bratrstvo* - a dali nám všem svobodu - ovšem jen pod podmínkou, že se k nim přidáme. Souhlasil jsem, ale dlouho jsem u nich nevydrže. Utekl jsem na jinou loď, abych se s ní dostal zpět do Karibského moře."

"Ale proč, Maurici? Proč jsi se ani pak nevrátil nebo alespoň neozval? Proč jsi nechal matku, aby se dál trápila ?" zeptal se nechápavě Ruprecht.

"Podívej se na mě dobře. Po tom, jak se mnou zacházeli Španělé a Arabové, by mě ani vlastní matka nepoznala, jak se říká. Vidíš, jaké mám jizvy na obličeji, i na zádech na sto jizev od karabáče. Devítiocasá kočka jí říkali. Byl jsem tehdy už předčasně zestárlý a hlavně jsem se změnil nejen na těle,

ale i na duchu. Už nejsem ten poslušný, obdivující bratr a i mé názory - ty bys řekl filozofie - jsou dnes jiné. Nejsem už šlechtic, jsem jen jeden z obyčejných lidí. Šlechtictví je totiž především šlechetnost ducha - a tu už nemám. Zažil jsem - ai prováděl - pěkně hrozné věci. "

"Ale šlechticem se člověk rodí, to nemůže ztratit či zahodit. Pořád máš také určité závazky ke svému stavu!" vykřikl Ruprecht. "Šlechtictví je přece nesmazatelné, to je v krvi, toho se nemůžeš jen tak vzdát."

"Pokud tomu bratře věříš, pak jsi zůstal stále ještě ten naivní Don Kichot de la Mancha. Podívej se kolem: který šlechtic se ještě chová jako opravdový šlechtic? Který z nich nelže, nepodvádí, nezabíjí nebo alespoň nenajímá vrahy? Který je lepší než ti, kterým sám říká "chátra"? Ano, chátra lže, krade a zabíjí, ale neschovává se za nějaký šlechtický erb. Ty už si asi ten jediný, co ještě zachovává onen šlechtický kód chování a jednání. Ti ostatní si dokonce myslí, že šlechtictví je jakási omluva za ty špatnosti, co provádějí, že oni jako šlechta si mohou dovolit vše. Obyčejní lidé jsou jiní - ti si nic nenamlouvají. Ti vědí, co je špatné a co ne, ať už se člověk narodí v té či oné kolébce. A vědí, že někdy to prostě jinak nejde. Ale dělají to z hladu či pro záchranu své rodiny, ne ze záliby či pokřiveného charakteru. "

"Také jsem o tom přemýšlel, ale myslím, že právě dnes se rodí ta nová, pravá aristokracie, aristokracie ducha. Chápeš: vědci, umělci, filozofové. Ale pokračuj," vybídl ho princ.

"Sloužil jsem po návratu pod pirátem Williamem Jacksonem. I tomu jsem se vydával za Francouze a jak víš, málo Angličanů mluví francouzsky. Tehdy se mi opravdu hodilo, že nás rodiče dali učit francouzštinu - ty jsi v tom jazyce dokonce mluvil tak dobře, jako by ses mezi Francouzy narodil. A šla o mně pověst, měl jsem se k světu. Snad jsi také o mně slyšel, o krvavém pirátovi *Michel Mauditovi*? Ne? Nu to nevadí, jiní to slyšeli. Poznal jsem tehdy *Maracaibo* i *Jamaiku*, lapali jsme lodi od *Panamy* až k *Hispaniole* . . .

"Počkej, jmenoval jsi Williama Jacksona," namítl Ruprecht. "ale to byl přece ten, co kdysi dělal privatýra samotným puritánům. Dostal povolení od obchodní společnosti *Providence Island*, malého ostrova poblíž Nicaraguy. Tu založil v roce 1630 John Pym, parlamentní vůdce puritánů, který pak od londýnských finančníků získával peníze na válku proti králi. Druhý zakladatel byl Earl Warwick, kterého dokonce parlament udělal na truc tehdy ještě vládnoucímu našemu strýci admirálem. Za tři roky Warwick odstoupil, ale v roce 1648, když se vzbouřila část puritánského loďstva a přešla k nám, už byl zase puritánským admirálem. To on nás blokoval několik měsíců v holandském přístavě *Helvoetsluys*, než po několika měsících odtáhl a my jsme vyklouzli ven."

"Oni ti Jacksonové byli totiž dva," vysvětloval Maurice. "Ano, ten jeden byl privatýr, najatý tou soukromou Providence Company. Přijel tam roku 1639 a hned zplundroval pobřeží řeky *San Juan* a přepadal pak lodi i daleko na severu, v Nové Anglii. Vrátil se s kořistí do té staré Anglie a odtamtud přijel zpět už s privatýrskou licencí od samotného Earla Warwicka. Dobyl město *Maracaibo* ve Venezuele, na Jamaice pak s 500 muži dobyl *St. Jago de la Vega*. Tam mu ale hodně námořníků dezertovalo - tolik se jim tam líbilo.

Ten druhý byl ale opravdový pirát, který s tisícem bukanýrů dobyl ostrovy *St. Kitts* a také *Barbados*. Je ale možné, že to byl ten samý, však i kapitán Morgan se stal později z guvernéra pirátem.

Prostě se osamostatnil, to se v biznysu stává. Je ovšem možné, že si ten můj to slavné jméno jen přivlastnil, tam totiž málokdo používal svoje pravé jméno. O své minulosti nemluvil a já se neptal. On sám se sice v navigaci moc nevyznal, ale kapitána tehdy piráti volili hlavně podle toho, kolik uměl získat kořisti, ne jak uměl navigovat. Toho jsem využil, naučil jsem se totiž časem něco od jiných navigátorů a zatímco on ještě pracoval se zastaralou Jakubovou holí, já mu sehnal kvadrant. Jak s ním pracovat, to

jsem ho ale nenaučil - chtěl jsem, aby mě na to pořád potřeboval."

"To bylo chytré," zasmál se Ruprecht, " já bych to také tak udělal.
"A když jsem mu daroval jedno přibližovací kukátko - víš, jak tomu teď říkají dalekohled - hned jsem byl jeho člověk. Postupně jsem se v jeho přízni dostal až na pozici "Sailing Mastera", navigačního oficíra. Byla to třetí nedůležitější pozice u pirátů, hned po kapitánovi a kvartýrmajstrovi. Mapy ale tehdy ještě byly hodně nepřesné a nebyla to vůbec legrace - piráti by nebrali na lehkou váhu, kdybychom zabloudili. A navíc jsem se jako každý musel vždy zúčastnit útoku na naši kořist.

A tak se to právě jednou stalo: při útoku na španělskou loď mě jeden jejich mariňák sekl do ruky tak, že mi ji felčar musel amputovat. Dostal jsem sice za ni podle pravidla devět set španělských tolarů - každý měl cenu osmi reálů, ale to by mi ovšem vůbec nestačilo. Měl jsem ovšem něco za těch pár let našetřeno, protože jsem neutrácel jako ti druzí, za chlast a za ženské. Ty jsem ostatně měl zadarmo, byl jsem pořád ještě mladý a silný." .

"Můj cíl byla ovšem *Jamaika*, kde jsem si koupil plantáž. Mám tisíc akrů a pár desítek námezdníků, ale nemysli si, nejsou to žádní otroci. Já sám jsem je vykoupil - jsou to ti angličtí oficíři, které tam kdysi poslal do otroctví sám Cromwell.

"Jsem spravedlivý a mají mě rádi, " vysvětloval Maurice. "Kdo chce, může odejít, ale za ty roky mi odešli jen dva. Ani oni ovšem nevědí kdo opravdu jsem, ti, co mě snad mohli ve válce potkat, mě už po těch letech stejně nemohli poznat. Myslí si ostatně, že jsem asi nějaký vysloužilý francouzský oficír a já sám tu legendu rozšířil. Mluvím na ně lámanou angličtinou a pro ně jsem prostě jeden bohatý frantík, prostě Frenchie. Na ostrově se jim líbí - jsme tam daleko od válek a piráti nás nechají na pokoji: vědí o tom, že jsme býval jedním z nich. Jen občas přijde nějaký ten hurikán, leccos nám zbourá a musíme to budovat znova. Má žena je kreolka z Hispanioly a mám s ní řadu dětí, moje prince a princezny - a ani oni neví, kdo vlastně jsem!" zachechtal se Maurice.

"Říkáš, že sis 'našetřil'? Já tě nepoznávám, bratře," děsil se naoko Ruprecht. "Tolik ses změnil? Vím, rád jsi se už v Anglii bavil víc s prostými vojáky než s oficíry, popíjel s nimi v putykách i hampejzech - ale tohle! Bratřit se s obyčejnými prosťáky! A ještě se vzdát svého šlechtictví. Ale proč, proboha?"

"Protože mi šlechtictví nebylo vůbec k ničemu právě tehdy, když jsem to potřeboval a naopak jsem to musel skrývat, abych přežil. *Noblesse oblige*, ano, původ zavazuje, ale někdy je spíš na obtíž. A navíc jsem zjistil, že se dá dobře žít i bez něho."

"A co tvoje děti? Na těch ti nezáleží?" zeptal se ještě princ.

"Nu co, jsou nemanželské, zrovna jako ty tvoje, bratře, však o nich vím též," zachechtal se Maurice. " "Já mám ty moje rád, i můj podvazkový řád bych jim dal na hraní, kdybych ho tehdy s sebou měl. Stejně na nic jiného ty řády a medajle nejsou, jen pro děti a dětiny. Dnes už je to jedno: být šlechtic je spíš na závadu, zvláště když nemáš peníze. A já peníze mám, tak co mi chybí."

"To je bohužel pravda," přitakal Ruprecht. "teda myslím tu závadu, ne to, že peníze jsou vše."

"Uvidíš," přesvědčoval ho Maurice. "Tohle století samého válčení skončí a to další už bude hlavně ve znamení práce a obchodu. Ano, povládnou obchodníci a měšťáci, plantážníci, jako jsem teď já, ale už ne šlechta. Tak je to ostatně teď v Anglii, i když máte krále. Bude také více rovnosti mezi lidmi, ale

královské i šlechtické hlavy budou ještě dlouho padat na popravišti. A šlechtické tituly se budou kupovat za babku - už teď bych si jich mohl koupit třeba pět - "

" - ale ne titul prince," namítl Ruprecht, "ten se získá jen po otci či matce."

"Ale ten už já mám, stejně jako ty a je nám oběma na nic. "
"Ale nemáš, vzdal jsi se ho přece," namítl Ruprecht. "Ale máš pravdu, je to asi opravdu jen taková vrozená vada. Jak už jsem řekl, já věřím na jinou aristokracii, na aristokracii ducha."

"Vím, slyšel jsem, že teď pěstuješ vědu a umění. Musíš mi o tom někdy vyprávět. A já ti zase budu vykládat, jak tam na západě vzniká nová lidská generace, že se tam mezi piráty a vyvrhely lidstva rodí nová demokracie. Jako byla třeba ta v Řecku."

"Ale i Řekové přeci měli otroky!" ozval se Ruprecht.

"Ano, a my je nemáme? Tahle demokracie totiž není jen tak pro každého. Jistě, i piráti obchodují s otroky a je to dobrý obchod. Otroci byli a budou, a i když je zruší, budou lidé otročit dál, jen se tomu bude říkat jinak. A svoboda se dál bude prodávat a kupovat.
Víš, u pirátů jsme si alespoň naše kapitány volili sami, jinde se ta pozice musí kupovat, jako v té vaší Anglii. A měli jsme tam takovou malou pirátskou republiku - kam se hrabe ta Cromwellova, to byla jen přestrojená diktatura. I když nechtěl být králem, ale jen "protektorem", stejně jako každý král chtěl aby po něm vládnul jeho neschopný syn. To my jsme měli alespoň náš *Code of Honor*, naše pravidla poctivého chování počestného cechu pirátského."

"Nu ten váš ctnostný kód mi připadá spíš jako pravidlo, že zloděj nesmí okrást zloděje," usmál se Ruprecht. "Ještě si o tom povíme, ale teď už jdi, musím se trochu vyspat."

"Jistě, bratře," odpověděl mu téměř se smutkem Maurice, který se zatím rozpovídal. Zvedl se a tiše odcházel. To už ale princ neslyšel: propadl se do hlubokého spánku, spánku beze snů.

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - Část 9., RESTAURACE KRÁLOVSTVÍ

"Výsosti," odporoval návštěvník, "tak špatně na tom nejste. Pošlu vám lepší lékaře - slíbil jsem přece vaší paní matce, ještě u její smrtelné postele - už je to dvacet let - že se budu o vás starat."

"Lorde Williame, poslyšte, jak dlouho se známe?" zeptal se princ. "Od té doby, kdy jsme spolu vytáhli osvobodit Falc. Tehdy nás zajali oba - vám dovolili, abyste se vykoupil, ale mě si nechali, měl jsem pro ně politickou cenu. A vím, že jste tehdy staral o to, aby mě propustili. Nepovolili; nedovolili vám ani, abyste se mnou sdílel vězení v Linci. Pak jste se celou tu dobu, co jsme žili v Holandsku, staral o naši nešťastnou rodinu. Vím, že to myslíte dobře, ale nemusíme se přece utěšovat planými nadějemi: z téhle bitvy už živý nevyjdu".

"Ale proto tu jsem, abych udělal vše, co potřebujete," namítl ten druhý. "Nezapomeňte, Výsosti, na své příslovečné štěstí."
"Ano, štěstí, ale i to má své meze. Jenom mi slibte, že půjdete za mou rakví, jinak bych se cítil hrozně opuštěný," zaprosil princ.
"To vám Výsosti slibuji - i když věřím, že vás ani teď štěstěna neopustí," uklonil se návštěvník a odešel,

---

RESTAURACE KRÁLOVSTVÍ.

"Kdo to byl?" zeptal se Maurice, který se právě objevil.
"Tys ho nepoznal? To byl přece *Earl Craven* - udělal jsem ho vykonavatelem mé poslední vůle. Byl a zůstal pořád oddaným obdivovatelem naší matky. Však víš: byl to on, který ji i naši rodinu pořád dostával z nějakých finančních problémů," vysvětloval Ruprecht.
"Ano, obdivovatel - ale myslíš, že jen platonický?" usmál se jeho bratr. "No do toho nám vlastně nic není a já se jí na to nikdy neptal."

"To bych ti ani nedoporučoval," zamračil se Ruprecht. "Ona byla přísná kalvinistka a jako královna měla obavu o své dobré jméno. Také se po ovdovění už nikdy nevdala."
"Však hlavně proto, že by pak byla už jen 'bývalá' královna," zaryl si Maurice.
"Snad," připustil princ,"byla na ten titul hrozně pyšná. Ovšem dobře víš, že o vdovách se vždycky říkají jenom pomluvy. Když otec zemřel, byla pořád ještě mladá a krásná. Ale pokračujme v naší disputaci: ty jsi mluvil něco o nějakém pirátském kódu . . .

"Ano, je to takový soupis práv a povinností. Tak například už jsem ti říkal, jak ti, co byli v bitvě ochromeni, dostali zaplacenou náhradu, něco jako malou penzi. Kolikpak asi dával náš král svým mrzákům? A navíc se o všem, co nebylo přímo zapsáno v kódu, společně hlasovalo a každý hlas platil stejně. I kapitána jsme si volili, ale v boji ho pak musel každý poslouchat. Při rozdělování kořisti dostal každý stejný díl, jen kapitán dva díly. Ani trest bičováním se u nás neužíval, místo toho se přivazovalo na několik dní ke stožáru. Přísné tresty ale byly za zradu, za tu se platilo oprátkou nebo "procházkou po prkně", o té jsi snad slyšel, ne? Smrt byla i za používání ohně v podpalubí nebo za hrubé porušení kódu, který musel při najmutí každý dobrovolně podepsat. Oblíbeným trestem pro velké přečiny bylo i *marooning* - vysazení na opuštěném ostrově s jednodenní zásobou střeliva a vody. To málokdo přežil."

"Nu trestů jste měli dost," zachechtal se Ruprecht. "Vidím, že ta vaše rovnoprávnost byla dobrá zase jen asi pro piráty. Co jiného by si asi takoví darebáci mohli odhlasovat? Zatím jsi mě moc nepřesvědčil, k čemu je takovéto bratrství vůbec dobré."

"Dobrá, o tom si ještě povíme, Ale teď povídej ty: co jsi celých těch 30 let dělal?" zeptal se Maurice.

"Když jsem se vrátil z Karibiku do Francie, byl jsem už těžce nemocný. Zbyla mi jediná loď, "Swallow" a i ta po přistání brzo podlehla ohni. Ještě že jsme stačili prodat kanóny. Když jsem se trochu pozdravil, pozval mě tam k sobě osobně sám král Ludvík - vůbec mě tam brali jako nějakého hrdinu. Co jsem ale nezískal bylo nějaké zaměstnání, něco, čím bych se vůbec mohl živit. Přivezl jsem ovšem daleko méně kořisti, než jsme my dva kdysi prodali v Lisabonu a na to vše si dělal zuby náš bratranec, anglický princ Karel. Chtěl jsem předem oddělit peníze na platy námořníkům a zaplatit dluh v Toulonu, kde nás vybavili jen na dobré slovo. To se mu nelíbilo, byl tehdy chudý jako kostelní myš. A já tehdy ztratil v moři ostatní lodě, i s kořistí, ale nasazovali jsme pro něj i životy. Pohádali jsme se kvůli tomu.

Také jeho šedá eminence, lord Clarendon, mě u něj pomlouval. Na mě vlastně po rozdělení kořisti nezbylo skoro nic, ale to jim všem nevadilo, aby bájili o pokladech, které jsem si prý kdesi uschoval. A princ Karel mi na oplátku dal něco, co ho nic nestálo: dal mi titul vrchního velitele královské jízdy, i když jsme tehdy neměli ani jednoho koně," zachechtal se Ruprecht.

"Hodil jsem mu to pod nohy. Bylo mi 33 let a musel jsem si znova shánět zaměstnání. Stuartovský dvůr se svými intrikami mě nic nenabídl a tak jsem se vypravil do Heidelberku, za naším bratrem, teď už elektorem Dolní Falce. Horní Falc jsme ztratili nadobro - v témže roce, 1653, totiž zajel náš Karel Ludvík do Prahy, kde se vyjednávaly následky Vestfálského míru. Horní Falc, druhou polovinu, už nám ale nevrátili.

Nejprve to vypadalo, že se s ním dá mluvit, že bude spravedlivý a dá mi, co mi právem náleží; ale jak došlo na peníze, byl to zase ten starý škudlil. Na místě jsme si to vyříkali: nikdy jsem mu nemohl prominout, že se podbízel Cromwellovi. Ani žádné hrabství mi nedal - i když jsem měl na to právo, byl jsem vlastně v pořadí jeho následník. Tak jsem raději za pár dní odejel a do jeho smrti jsem se tam už neukázal.

Vypravil jsem se za další možností: do Vídně, k novému císaři *Ferdinandovi III*, se kterým jsem se znal z doby, kdy mě navštívil jako vězně v Linci. Byli jsme si už tehdy dost sympatičtí - byl jen o deset let starší než já a tehdy byl teprve jen následník trůnu. I teď byl velmi přátelský, dokonce mi vyplatil i část válečných náhrad, jak mu to ostatně nařídil vestfálský mír. Také mě tam chtěli oženit, ale která by si vzala chudého, byť by to byl princ?

Přimlouval jsem se u císaře i za bratrance Karla, kterého už v roce 1649 prohlásili Skoti za svého krále.

Chtěl jsem, aby císař uznal, že má nárok na anglický trůn, ale kardinál Mazarin opět zaintrikoval. Karel byl totiž v roce 1651 poražen od Cromwella, když se s malou armádou vylodil ve Skotsku. Podařilo se mu utéct a po několika letech ve Francii mu Francouzi, kteří si chtěli udržet mír s Anglií, doporučili, aby se přesídlil do Holandska a pak do Německa.
Z Paříže tehdy musel odejít, protože to byla podmínka dohody mezi Francií a Cromwellem aten, jak známo, nás pronásledoval kde mohl. Když Cromwell v roce 1658 umřel, předal své protektorské žezlo synovi Richardovi, i když u králů takové dědění moci sám odsuzoval . Anglická republika už totiž dávno přestala být republikou, ale stala se surovou diktaturou Cromwella, tyrana, který si nechal říkat "protektor". Jeho syn Richard byl ovšem jinak zcela neschopný a tak netrvalo dlouho a Angličané sami požádali našeho bratrance Karla, aby se vrátil do Anglie a provedl znovuzřízení království. To se také v roce 1660 stalo. Vrátil se na den svých narozenin, bylo mu přesně 30 let ."

"Cromwell ale mohl umřít dříve," přerušil ho Maurice, "slyšel jsem, že jsi v roce 1654 plánoval jeho zavraždění. Spiklenci, které v Anglii chytili, se prý o tobě zmiňovali. "

"Nu a co? I kdyby to byla pravda, zabít tyrana, to není vražda - to už ostatně napsal ve stejnojmenném pamfletu bývalý Cromwellův oficír *Edward Sexby*, který když viděl Cromwella masakrovat Irské obyvatelstvo, se stal jeho zarputilým nepřítelem."

"Ten v tom byl také s vámi?" divil se Maurice.
"Ale ne, vždyť on byl i pro popravu krále. On byl prostě, jak ty říkáš, republikán. Cromwell ho předtím udělal plukovníkem, aby utišil Levellery, tedy tu frakci armády, která se němu postavila. A v roce 1653, kdy se Cromwell udělal Lordem Protektorem, Sexby to považoval za zradu republiky. Tajně po Anglii rozšiřoval pamflety a v roce 1655 utekl do Francie, kde nabízel royalistům v exilu dohodu. Ti mu ale nevěřili a tak se vrátil a se svou skupinou připravoval Cromwellovu vraždu. Několikrát se jim to málem podařilo, ale pak byl chycen. Na mučení se přiznal, že on to byl, kdo napsal pamflet nazvaný "Zabít tyrana není vražda", věnovaný - ironicky - právě Cromwellovi. Svoje společníky ale nevyzradil a ještě než došlo k soudu, umřel ve vězení. To bylo v roce 1658. Co se nepodařilo jim, podařilo se přírodě: v září téhož roku diktátor zemřel, na jakousi neznámou horečku."

"Četl jsem ten pamflet," prohodil Maurice, "dostal se i k nám do kolonií. Jeho příklady z bible a z historie opravdu dokazují, že zabít tyrana není zločin. V tom se asi shodujete, ne?"

"Já se na to dívám jen jako na vojenskou akci," poznamenal Ruprecht. "Vždyť i Cromwell se nás snažil v Lisabonu zajmout nebo, když to nešlo, tak alespoň zabít. Ostatně on sám na něco podobného stále čekal - bál se spiknutí jako čert kříže. Jednou prý prohlásil svému zeťovi, Iretonovi: 'Vidíš, dens nás oslavují a zítra by nás se stejným nadšením klidně pověsili.' To se mu ostatně splnilo: Karel II ho dal po svém návratu, spolu s ostatními, co podepsali ortel k popravě jeho otce, rozčtvrtit. V jeho případě už jen posmrtně, protože to už byl Cromwell i Ireton dávno mrtví. Bylo to na výroční den popravy Karla I. Vytáhli jeho mrtvolu z Westmisterské katedrály - nejprve mu sťali hlavu a hnáty pověsili v kleci na Tyburnu. kde je také později zahrabali. Jeho lebka byla dlouho vystavena před katedrálou. Teda než ji někdo ukradl, patrně aby se s ní tajně mohl pochlubit. "

"Mladý král je tedy stejně nemilosrdný jako Cromwell?" zeptal se Maurice.

"Ale není, o té popravě rozhodl soud, ne král - ten popravy rád nemá. Povolil ostatně jen tuto, protože to byl běžný trest za vlastizradu. Jinak parlamentu doporučil vyhlásit všeobecnou amnestii a všem odpustit. Tím si ovšem Angličany nadobro získal. Republikáni ostatně často skončí ve spárech vlastních lidí.

Bratry *de Wittovy*, Jana, co byl regent a Corneliuse, velkého admirála, oba předtím oslavovali a pak je v roce 1672 dav zmasakroval na ulici. Mrtvé je ještě vyvrhli jako dravou zvěř a pověsili nahé na rynku. Je to otřesné. A to vše se dělo v zemi takového humanisty, jako byl Erasmus Rotterdamský! A ta lůza byli bývalí republikáni, takže mi tu svou republiku moc nechval."

"Nechválím bratře, jen se snažím dopátrat pravdy. Tohle naše století je opravdu doba kontrastů: jen si vzpomeň na mučící stroje inkvizice a hrůzostrašný masakr obyvatel Magdeburku od císařského vojska generála Tillyho . Vybíjeli tam muže, ženy i děti - a protestanti nebyli lepší, třeba právě to vybíjení obyvatel v Irsku ! To my piráti jsme byli proti tomu ještě úplní holoubci," zasmál se Maurice. "Ale pokračuj, co bylo dál?"

"V roce 1660 jsem se s králem vrátil do Anglie, ale brzy jsem poznal, že mě tam stále ještě nemají rádi. Ostatní z exilu si brzo rozebrali různé pozice a odměny, ale na mě už jaksi nezbylo. Pravda, dostal jsem od krále dobrou penzi a moje finanční starosti skončily, to bylo hlavní. Ale snad jen to, že jsem byl po králově bratru hned druhý na řadě jako následník trůnu, jim zabraňovalo vyjádřit mi otevřeně nepřátelství. Nu teď už mě nebudou muset závidět," usmál se Ruprecht ironicky.
"Víš, měl jsem tuhle jejich zemi rád. Narodil jsem se sice v Čechách, ale ještě mi nebylo ani rok, když jsme museli celá rodina uprchnout. Holandsko se nás ujalo, ale pořád jsem nějak cítil, že to bylo hlavně ze soucitu a také proto, že jsme byli příbuzní a kalvinisté. Anglie mi naopak učarovala, už jako klukovi."

"Jenže ty jsi byl pro ně příliš moc přímočarý, tak nějak málo anglický.Prostě jsi nebyl dost rafinovaný a také jsi nerozuměl jejich humoru," podotkl Maurice.

"A oni zase tomu mému," odsekl princ.
"To se jim nedivím," zachechtal se Maurice, "já často také ne."

"Povím ti raději, jak jsem dělal admirála, " odbočil Ruprecht. "To bylo v druhé holandsko-anglické válce. Tu první už začal Cromwell. Dověděl jsem se o tom ještě v Karibiku. V roce 1651 vydal navigační zákon, podle kterého směly dovážet zboží do Anglie jen anglické lodi. Později to rozšířili a přidali nařízení, že cizí lodi musí při setkání s anglickou sklonit své vlajky, To už tehdy bylo Holandsko republikou, říkali si *Spojené Provincie*. A když jednou holandský admirál Tromp vlajku nesklonil, došlo k bitvě.

Válka trvala až do roku 1954, Angličanům tehdy velel už nám nechvalně známý admirál *Blake* - pamatuješ na Lisabon? Westminsterský mír brzo potvrdil anglické vítězství, ale Holanďané odmítli Cromwellův plán o spojení obou zemí a dokonce i skromnější návrh o vojenském spojenectví obou států. Na druhé straně ale souhlasili s tajnou doložkou, že se mladý *William Oranžský*, toho času třetí, nesmí stát holanským Stadtholderem po svém otci. Cromwell z toho všeho moc politicky nezískal - ani neměl čas, začal totiž válku se Španělskem a tak Holanďané porušovali jeho navigační zákon vesele dál.

Po nástupu Karla II ale Holanďané tajnou dohodu, to jest nepřijmout Williama Oranžského jako svého Stadtholedera zrušili. Jeho příznivci, Oranžisté - nabývali na síle. I anglický král se je snažil k tomu přitlačit - William byl koneckonců jeho příbuzný a Oranžisté podporovali náš anglický dvůr v exilu i finančně. Ale Holandsko pořád byla ještě republika - a tak v roce 1665 vypukla druhá válka, která trvala dva roky.

Rok předtím přestal být Clarendon královým favoritem a stal se jím Lord *Arlington*. který měl sympatie králova bratra *Jamese*, tedy vévody z Yorku, a ten byl vrchním admirálem. Měl zkušenosti z válčení ve Francii, i když ne zrovna ty námořní. Bylo ale třeba provokaci a tu právě poskytl James, když napadl holandské kolonie v Africe.

Ty totiž konkurovaly v obchodu anglické firmě *Royal African Company*, které byl guvernérem právě James. Angličané také narušovali holandský obchod v Severní Americe a dokonce přepadli v roce 1663 i Nový Amsterodam, dobyli ho a přejmenovali ho na *Nový York*. Holanský admirál *De Ruyter*, který byl honem povolán zpět do aktivní služby, smělým zásahem získal jejich bývalou část Afriky zpět. Zatím ale Angličané na pobřeží španělské Ameriky vesele přepadali jejich obchodní lodě a Karel II ještě utužil navigační zákon.

Bohužel proti Anglii pracoval osud: nejprve vypukl velký mor, který zabil pětinu Londýna a za rok na to ohromný požár v městě, který sice ukončil epidemii moru, ale osmdesát procent obyvatel Londýna ztratilo střechu nad hlavou. K poctě krále je třeba říci, že sám osobně pomáhal s vykasanými rukávy při hašení ohně - i to mu u národa prospělo. Začal být oblíbeným, nazývali ho "good king Charlie". Na rozdíl od něho se mnozí, jako třeba můj osobní nepřítel z admirality, jakýsi *Samuel Pepys*, starali jen o sebe. Ten odstranil tehdy z Londýna jen svou ženu a hlavně svoje zlato.

Pravdou ovšem je, že Holanďané se z první války poučili: byli dobře vyzbrojeni a na rozdíl od Angličanů platili své námořníky včas a dobře. Jiný problém byl, že přívrženci puritánů si přinesli svou nenávist k royalistům, ještě z občanské války, i do restaurovaného království a tak se stále hádali. Moje návrhy na vylepšení vedení námořní války - udělali mě tehdy admirálem - narazily na odpor prince Jamese. A když mi řekl, že každý kapitán, který bude ožralý, musí být propuštěn, rozčílil jsem se. 'Zatraceně,' povídám mu, 'to byste musel propustit i všechny námořníky'. A na konci války už neměl král žádné peníze a navíc se k Holandsku připojila i Francie a Dánsko.

Pak se rozpoutala se známá čtyřdenní bitva, to když vrchní admirál Monck, jinak též vévoda z Albemarle, který byl admirálem už za Cromwella, vyrazil s našimi 80 loděmi k Holandsku. Měl jsem s ním rozdělené velení a byl jsem s 20 loděmi poslán dolů na jih, abych tam zastavil Francouze. Ti ovšem zatím spokojeně kotvili ve Středozemním moři, což se ale ještě v té době nevědělo. Albemarle narazil na De Ruytera, který se svými osmdesát pěti loďmi už zatím byl na cestě proti němu. Druhý holandský admirál, *Tromp*, zaujal pozici u Vlámska a hrozil Angličanům obchvatem. Albermalovo loďstvo se muselo stočit a bitva začala.

"Škoda, že jsem tam nemohl být," vzdychl Maurice.

"Máš pravdu," přisvědčil Ruprecht, "přišel jsi o hodně: tohle jsme totiž dříve vůbec nezažili. My jsme si předtím na větší skupinu lodí ani netroufali a na ty malé stačilo pár výstřelů a vzdali se, nebo jsme se k nim zahákovali a rychle vyčistili palubu od nepřátel. Bitvy nám trvaly jen pár hodin, ne dní. Tady byly lodě jako ohromné pevnosti, ale obklopené vodou. Nebylo možno nijak moc manévrovat, ani kam utéct a tohle zatím byla nejdelší námořní bitva vůbec. Kanony bouchaly, lodě hořely, voda vřela a lidé umírali v tuctech, na palubách i ve vodě. Za den už měl Albermarle jen polovinu bojeschopných lodí, za další den už jen 28. Dal se na ústup a čekal na mou posilu.

Přijel jsem ještě dříve, než čekal, hned den na to - tušil jsem totiž, že k něčemu takovému dojde a vyrazil jsem zpět sám o sobě. V nastalé bitvě ale loď našeho viceadmirála Ayscue, jmenovala se "Royal Prince", narazila na dno a on se hanebně vzdal. Měli jsme sice více lodí než de Ruyter, ale ten ještě čtvrtý den několikrát prorazil naši linii. Nakonec se sice dal na ústup, ale počet našich zničených lodí byl vyšší než jeho.

Na den apoštola Jakuba došlo k další bitvě. Chybou holandského admirála se ale jejich loďstvo rozdělilo a my jsme je celkem lehce porazili, i když de Ruyterovi se podařilo na své lodi ujet. Ztratil hlavní stožár, ale naše "Royal Charles", která ho pronásledovala, také. Navíc vítr ustal a domů se musel courat. Já jsem ho pak z legrace pronásledoval v jednom z našich člunů a soustavně jsme stříleli malými kanóny do toho

jeho obra. To ponížení si asi za klobouk nedal," zasmál se Ruprecht.

"Později se podařilo Siru *Robertu Holmesovi,* mému příteli, zapálit blízko holandského pobřeží 150 jejich obchodních lodí. To se nám ale vymstilo. Varoval jsem sice Jamese, že nemáme dost lodí vybavených k obraně. Z nedostatku dobrovolníků jsme museli používat *presmeny* - znáš to: vrazíš opilému námořníkovi do ruky zlaťák a ráno se probudí už na moři a doví se, že se dobrovolně zapsal. Z nedostatku peněz zůstaly naše lodi v přístavech a Anglie byla bezbranná. James na nic nedbal - nepostavil totiž ani potřebné množství kanonů na pobřeží. V roce 1667 pak uspořádali Holanďani útok na *Medway*, v ústí řeky Temže. Byla to velká ostuda, že jsme nebyli připraveni.

Zapálili nám tři z největších osmi - "Royal Oak", "Royal London" a "Royal James". A navíc tu největší, "Royal Charles", zajali dokonce bez jediného výstřelu a odtáhli si ji se slávou do Holandska. Když jsme se s Albermarlem dozvěděli o tom útoku, spěchali jsme k pobřežním bateriím a pár lodí jsme jim rozstříleli, než se stačily otočit. Ale co to bylo platné: zbyla nám jen jediná velká válečná loď - "Royal Sovereign". Není divu, že brzo na to byl podepsán mír v Bredě. Přesto jsme si udrželi v Americe Nový Amsterdam, vlastně teď už Nový York. To byla jediná - a navíc pochybná - sláva, kterou v této válce princ James, vévoda z Yorku, získal . . ."

"Holandský regent Jan De Witt sice triumfoval, ale ne dlouho: třetí válka byla v nedohlednu. I naše sestra Sofie, vědoma si toho, že nám kdysi Holandsko poskytlo útočiště, považovala vzájemné nepřátelství Holandska a Anglie za šílenství. Vyčítala mi, že jsem se toho zúčastnil. "

"A měla pravdu. K jakému dobru ty války vůbec sloužily?" zeptal se Maurice.

"To se mě neptej," zasmál se Ruprecht. "V roce 1672 napadli Francouzi Holandsko z pevniny a podle tajné smlouvy se k nim musela přidat i Anglie, která mu také hned druhý den vyhlásila válku. Vojska jsme ale měli málo a naše síla byla jen v námořnictvu. Tehdy mě udělal král vrchním velitelem válečného námořnictva - svého bratra Jamese už pro jistotu nechal na souši, to když byl James předtím málem zabit.

Karel si chtěl tím mým jmenováním polepšit na své pověsti a to se mu podařilo. Lidé si vzpomněli na moje nečekané útoky v době občanské války i zkušeností jako privatýr a měl jsem najednou jejich sympatie. Albemarle ovšem brzo po minulé válce zemřel a na ostatní oficíry jsem se nemohl spolehnout. A když parlament vyhlásil, že všichni oficíři musí být protestanti, situace se zhoršila ještě víc, Měl jsem najednou mnoho nepřátel, hlavně doma. Bohužel ani spolupráce s Francouzy nebyla dobrá a ani můj admirál Spragge nedodržoval moje rozkazy.

Holandsko bylo na souši poraženo a podepsalo o tom dohodu s Francií. Král Karel rychle poslal Lorda Arlingtona, svého nového favorita, aby Williamovi Oranžskému nabídl mír a jako odměnu slíbil, že ho udělá Stadtholderem, suverénním vládcem Holandska. Chtěl ale za to značnou sumu peněz. To Williama rozčílilo a nabídku odmítl. Situace v Holandsku byla pro republikány špatná a Oranžisté přinutili regenta de Witt odstoupit a jeho bratra Corneliuse dokonce zavřeli pro vražedný pokus na Williama. Když Corneliuse posílali do vyhnanství, dav se srotil a oba bratry zmasakroval, ale o tom jsme už tu mluvili. A to byl konec jejich republiky.

V květnu 1673 jsem vyplul s mou velkou flotilou 92 lodí proti Holandsku, s původním plánem zahnat je do přístavu *Hellevoetsluis* - kde nás kdysi tak úspěšně obklíčil a dlouho držel v pasti admirál Blake. Francouzi se k nám nepřipojili a když De Ruyter prorazil naši linii, stáhli se pryč. Později se zjistilo, že předem dostali rozkaz nebojovat. Také náš admirál Spragge se utrhl, prý aby pronásledoval admirála Trompa - to se mu nepodařilo a navíc se přitom utopil.
A já nevěděl, jak dál. Holanďané měli převahu a navíc příznivý vítr a když nás znovu napadli, byli jsme

navíc napadeni z obou stran. Nově postavený "Royal Charles" ale nebyla dobrá loď a De Ruytera stejně nebylo možno porazit, byl to dobrý admirál. Kupodivu mi tu porážku nikdo v Anglii nedával za vinu, ale zato všichni nadávali na zrádné Francouze. Celkem jsme tedy tu válku prohráli, ale obě strany byly už vyčerpány a ještě rády podepsaly v roce 1674 mír. Ten mimo jiné zase potvrdil, že New York zůstane nám. "

"Ano, to si ještě pamatuji, lodě odtamtud nám ty zprávy přivezli. Ale kdo to byl ten *Pepys*, jak jsi se zmínil?" zeptal se Maurice.

"Byl? Ještě žije, darebák! Je to takový nádiva, hrozně důležitý, alespoň podle něho. Původ měl prostý: otec krejčí, matka dcera řezníka. Studoval v Cambridgi, kde byl jeho strýc v univerzitní radě. Později se vyhříval v přízni bratrance jeho otce, *Lorda Montagu*, neboli Earla Sandwiče, mého osobního nepřítele. Earl nejprve sloužil na moři u puritánů, ale po restauraci ho udělal král admirálem. Titul mu ale zase vzal, když Sandwich se svými bitevními loďmi prohrál jednu bitvu - a to proti flotile obyčejných holandských obchodních lodí - představ si to! Měl to napravit ve třetí válce, ale jeho loď chytila od kanonády a shořela. Jeho ohořelé tělo pak po vylovení poznali jen podle jeho šatů.

Tenhle Pepys očividně nesouhlasil s mými taktickými pravidly, která na můj návrh prosadil už v roce 1666 princ James. Pepys měl totiž ve druhé anglo-holandské válce důležitou administrační úlohu a když jsem ho po prohrané válce kritizoval, stal se mým úhlavním nepřítelem. Zdá se, že byl zodpovědný za úplatky a nakonec i za tu katastrofu v Medway, ale podařilo se mu to svést na jiné. Snad mu to prošlo i proto, že se Lord Sandwich se za něj přimluvil u krále - asi jich v tom rozkrádání jelo víc.

Díky protekci pak získal vysokou pozici na admiralitě, i když na moři nikdy nebyl a jeho organizační zásahy byly spíše k smíchu. Chtěl například, by všichni důstojníci dělali zkoušky z námořnických uzlů. Prostě typický byrokrat a navíc kariérista. Tehdy jsem podal další návrhy, jak vylepšit anglickou námořní strategii a navzdory tomu, že Pepys byl otevřeně proti, mnohé byly - naštěstí, tedy naštěstí pro námořnictvo - přijaty."

" Vsadím se, že jsi to prosadil hlavně svou svéhlavostí," zachechtal se Maurice.

"Bylo to potřeba, jinak by zase ti všiví byrokrati vyhráli. V té třetí válce jsem dal vyzbrojit tři lodě mými kanóny. které jsem dal vyrobit podle mého patentu. Měly přesné vrtání pomocí soustruhu a byly odlity z mé nově vynalezené slitiny. Byly ovšem třikrát dražší než ty staré, proto jsem mohl za své osadit jen ty tři lodi. Později, když jsem chtěl patent prodat námořnictvu, Angličané ho nechtěli. Koupil ho pak - ta ironie - Ludvík XIV pro Francouze.

Po třetí námořní válce jsem si ještě nechal jakousi figurativní pozici v admiralitě, ale byl jsem s tou jejich křivou politikou dokonale otráven. A když mě v roce 1677 parlament navrhl na místo nejvyššího admirála, odmítl jsem to s výmluvou, že to může navrhnout jen král. Ten tušil, že se mi do toho nechce a až do roku 1679 jsem se tedy spokojil jen určováním celkové organizace a výběrem námořních oficírů. A opět to byl Pepys, který tvrdil, že protože z nedostatku jiných najímáme oficíry se zkušenostmi jen z bojů na suchu, musí všichni projít celým námořnickým výcvikem, div ne od plavčíků. Prostě prosazoval obyčejný dril a zase jen dril - sám by byl jistě dobrým bocmanem, ale rozhodně už ne dobrým kapitánem.

Pepys mi chtěl dělat potíže i v Královské společnosti věd, kde byl dva roky prezidentem, ale tam už nemohl: jako nevědec neměl příliš tušení, o čem se tam vlastně mluvilo," zasmál se Ruprecht. "Ale o tom

si snad promluvíme později."

"Zrovna jsem ti chtěl navrhnout totéž. A nezapomeň si ještě vzít ten tvůj elixír," dodal Maurice.
"Myslíš ten můj elixír života?" zasmál se Ruprecht. "Obávám se, že zrovna tím bohužel není . . ".

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - Část 10., PALATINOVÉ

Opět noc beze spánku. Ruprecht neví, jak dlouho byl v tom polospánku, jen to, že když se naplno probudil, cítil se najednou lépe. Nejen, že bolesti trochu přešly, ale cítil i jakýsi duševní klid. Bylo to smíření s osudem či obrat k lepšímu? Chtěl to vědět a tak k sobě zavolal lékaře.
Když se dostavili, lékaři nejprve kroutili hlavami a pak jako v chóru, začínají vychvalovat situaci. Ty jejich nadějné zpěvy už ale znal. Pěli mu je celý život, ale nakonec to byla jen příroda, která ho ze všeho dostala. I tu první trepanaci zpackali. Citují jen autority, protože sami od sebe nic neznají. A ta jejich ubohá astrologie, ta přece do medicíny vůbec nepatří! S předstíraným úsměvem je poslal zpět, s jejich zaprášenými mozky, k jejich zaprášeným knihám.
Přesto se cítil lépe. Že by to byly ty návštěvy bratra Maurice? Nebo mu snad bratr tajně namíchal do jeho lektvaru něco silnějšího nebo nějakou dobrou medicínu?

PALATINOVÉ.

"Vítej a díky," oslovuje Maurice, když se ten zase objeví.
"Za co?" táže se bratr naoko nechápavě.
"Však ty víš. za ty tvé návštěvy nebo za to druhé."
"Za co druhé?" ptá se bratr.
Ruprecht to ale nechce rozvádět: "Tak či tak, jsem ti prostě vděčen."

Maurice pochopí, na co naráží a sáhne mu na čelo: "Horečka je skoro pryč," konstatuje. "ale dnes už mi konečně řekni něco o naší rodině - od té doby, co jsem zmizel."

"Matka se s tvou ztrátou nikdy nesmířila. Dokonce se tehdy zapomněla a ta jindy tak hrdá královna se před lidmi nestyděla plakat. Navštívil jsem ji v létě 1654 v Haagu, to když jsme se dozvěděli, že bys mohl být v tureckém zajetí. Obracela se tehdy na své přátele, prosila, žadonila, i francouzské ministry žádala, aby interpelovali u sultána - ale ten jen potvrdil, že o tobě neví. Tehdy jsme neměli peníze, sama žila jen z milosti holandského dvora, ale později jsem už poslal menší loď do Středozemního moře. Vše marno. Dělal jsem si výčitky, že kdybych tě nebral do Karibiku, tak by se nic takového nestalo. To otroctví muselo být hrozné."

"Nic si nevyčítej, to já jsem tě žádal, abys mě nechal jet s tebou. A i kdybys odporoval, stejně bys mi zabránit nemohl. Chtěl jsem prostě u tebe. Ostatně ty jsi mě přece do otroctví neprodal, tak jako prodali

Josefa jeho bratří. Pamatuješ, tahle pasáž z bible mě vždy přiváděla k smíchu. Pak jsem to sám prožíval, jale už jsme se nesmál. Já neměl Putifarku, abych s ní spal a ona mě pak doporučila faraónovi - teda v mém případě vezírovi," zachechtal se Maurice.

"Ale tak to nebylo,“ ohradil se princ. "On s ni naopak odmítl spát a proto ho dala zavřít do žaláře. Teprve když faraonovi vysvětlil jeho sny a poradil mu, jak ochránit Egypt před hladomorem, udělal ho ten správcem celého Egypta."
"No když tomu chceš věřit . . . Ostatně v bibli je takových pohádek víc," odtušil Maurice.

"Proboha bratře, nerouhej se," otřásl se princ. "snad si se ještě nestal neznabohem?"
"Inu Bůh možná existuje, možná ne. Ale rozhodně není všemohoucí a už vůbec ne spravedlivý. Byl jsem snad horší než ty, že potrestal mě a tebe ne? "
"Nu asi jsem měl víc štěstí - ostatně potrestal dost i mě: ta střela do hlavy mě trápí ještě dnes."
. "To je právě ono, všechno je jenom štěstí a náhoda. Kde by na to vzal Bůh čas, aby bez jeho vůle nespadl nikomu ani vlas s hlavy?"

"Vím, tys byl vždy uličník a cynik."
"Nezlob se bratře. Neřekl bych ti to, kdybych nevěděl, že jsi sice kalvinista, ale jinak jsi tolerantní k ostatním náboženstvím. Irské katolíky jsi přece hájil proti Cromwellovi . . ."
"Kdo by se neotřásl, když slyšel o tom Cromwellově vraždění obyvatel u Droghedy? Ježíš Kristus přece neříkal, abychom zabíjeli lidi a už vůbec ne kvůli jejich víře!“ rozčílil se princ.

"Pravdu máš. Mě k mé nevíře přivedlo právě to otroctví. Dlouho jsem se ptal Boha, proč trestá zrovna mě, prosil jsem ho za osvobození. Pak jsem pochopil, že to nebyl Bůh, ale právě to riziko, které jsem na sebe bral. Nemohl jsmm mu dávat vinu za to, za co nemohl. Byl jsem voják, nebezpečí jsem se přece nevyhýbal. Jenže to jsi dělal i ty, ale měl jsi prostě větší štěstí, jak sám říkáš. Takže ne Bůh, ale jen náhoda, fortuna."

"Ale Bůh přece vyslyšel tvoje modlitby a zachránil tě," namítl Ruprecht.
"Ledaže by byl velitelem pirátů, kteří mě osvobodili," zachechtal se jeho bratr. "Ale vážně, ty moje modlitby byly jen z mého strachu, ne z opravdové víry v Boha - takové modlitby by ani nemohl vyslyšet."

"Nu tak tě prostě zachránil jen tak, z dobroty," nedal se princ.
"Dobrá, ale to už mohl udělat dřív, totiž zabránit, aby mě ti Španělé vůbec prodali do otroctví - má přece být všemocný,ne? Ale ne, nebudeme se hádat, radši mi řekni něco o matce. Zůstala až do smrti věrnou kalvinistkou?“

"Ano, zůstala, i když ji Bůh tvrdě zkoušel, " začal Ruprecht. "V roce 1652 už byla v Haagu sama, jen s Louisou Holandinou. V roce 1651 zemřela Henrietta, ale ještě větší ránu jí zasadila samotná Louisa, když jednoho dne o vánocích zmizela - tuším že v roce 1657 - a v dopise na rozloučenou napsala, že přestoupila na katolickou víru. Naše matka šílela - nechtěla si dát vymluvit, že Louisu asi přemluvil nějaký milenec, tedy katolík. . ."

"To pro ni musela být hrůza!" zasmál se Maurice. "Pamatuji, jak se bála, aby z tebe ta tvoje Zuzana v Linci neudělala konvertitu a dokonce prohlásila, že tě radši uvidí mrtvého než jako katolíka! A co se stalo s Luisou? Učila se přece malovat u van Honthorsta - měla totiž k malování velký talent, zrovna

jako ty. Ta také zemřela?"
"Ale kdepak, pořád ještě maluje. Je teď už osmnáct let abatyší v cisterciáckém klášteře v Maubuisson; utekla tehdy do Francie. Takže jak vidíš, žádný milenec to nebyl. A je prý docela šťastná, napsala mi to Sofie, když ji v roce 1679 navštívila. Dokonce jí to štěstí záviděla," dodal princ.

"Nu lidé dělají horší věci z lásky než jenom konverzi." zasmál se Maurice. "Jako třeba švédská královna Kristýna, ta se dokonce vzdala i trůnu. A náš bratr Edward, ten si zase z lásky vzal za ženu daleko starší Annu de Gonzague; ta byla nejen hezká, ale i bohatá. Tu konverzi ke katolíkům už ale udělal asi jen proto, že to byla podmínku k sňatku. Osud ho ale potrestal: Anna byla totiž až příliš veselá, jak se říká . . ."

"Já s ním byl hodně v písemném stylu," přiznal princ. "Zemřel v roce 1663. Naše sestra Alžběta zase naopak přestoupila na luteránství a teď jsi tu navíc ty, který se stal bezvěrcem! Kde je proboha ta tradice našeho starodávného rodu? Nu co, Bůh je pořád jen jeden," dodal.

"A Mohamed je jeho prorok," řekl s úšklebkem Maurice.

"Museli ti asi hodně ublížit, ti muslimové, co?" zeptal se Ruprecht. "Ale ještě k těm ranám osudu: pak přišel na rodinu ten skandál - "
"Jaký skandál?" zeptal se jeho bratr.

"Ty už si to nepamatuješ?“ zeptal se princ. „Přece náš bratr Filip - to bylo ještě v Haagu, v roce 1646. Jeden francouzský uprchlík - markýz d'Epinay - byl tehdy obdivovatelem naší matky, která ho přijala do kruhu svých známých. Vychloubal se pak před Filipem a svými kumpány, že se s ní pomiloval. To Filipa, kterému bylo tehdy teprve osmnáct, rozčílilo natolik, že se na něj vrhl, ale ten darebák utekl. Druhý den ráno zastavil Filip šlechticův kočár a vrhl se na něj. Markýz byl ozbrojen a bodl ho mečem do boku. Náš bratr, hrdý Palatinec, měl sice jen lovecký nůž a ještě stačil tomu lumpovi probodnout srdce.

Byli jsme na něj všichni tehdy pyšní, až právě na matku, která prohlásila, že už nechce Filipa ani vidět. Sestra Alžběta, která se ho zastávala, se z trucu od ní odstěhovala k tetě do Brandenburska. Dokonce i Karel Ludvík se ho u matky zastával; říkal, že Filip musel hájit čest rodiny. Teprve za dva roky mu odpustila, ale to už bylo skoro pozdě - v roce 1650 padl náš statečný Filip v boji proti Španělům; bojoval tehdy na francouzské straně."

"Já byl tehdy také v Haagu, ale byl jsem těžce nemocný, " řekl jako na omluvu Maurice. Zůstal jsem tam až do roku 1648, kdy jsi mě povolal ke své flotile," "A co matka, dočkala se restaurace království a vrátila se do Anglie?"
"Ano, vrátila se v roce 1661, a to i když ji král výslovně nepozval. Lidé, co si ji pamatovali ještě z doby její svatby s Frederikem, ji vítali s radostí. Tehdy jí pro její krásu říkali "perla Anglie" a "královna srdcí". Král jí navíc neposkytl žádnou finanční pomoc, většinu peněz rozdal různým žadatelům, kteří si to nezasloužili. A penze, co jí určil parlament, stačila jen na zaplacení jejích dlouhodobých dluhů. Přesto zůstala v Anglii - ostatně se z rodné země dlouho neradovala, zemřela rok na to, v domě lorda Cravena. Bylo jí 66 let a je pohřbena ve Westminsterské katedrále. I když musela žít většinu života mimo Anglii, tuto poctu si zasloužila - byla přece dcerou anglického krále. Anglická princezna, která byla českou královnou, tam leží vedle české princezny Anny, která se zase stala anglickou královnou.

„A která to byla?“ zeptal se Maurice.
„Přece Anna Česká, manželka Richarda II a dcera císaře Karla IV. Lucemburkové byli ostatně i naši

vzdálení příbuzní,“ poučil ho Ruprecht. „Také já se nevrátil hned po Restauraci, dosluhoval jsem svých šest let v Německu a v Maďarsku. Nakonec jsem velel od roku 1659 jako polní maršál v armádě císaře Leopolda a nemohl jsem se uvolnit bez jeho povolení. Ještě jsem mu v únoru 1660 vyhrál bitvu u Wiesmaru proti Švédům, ale pak už jsem byl na cestě do Anglie. Cestou jsem ještě navíc onemocněl a léčil jsem se v Haagu u matky. Vrátil jsem se tedy až v září a bez nějaké velké pompy a slávy. A dál už to víš."

"A co naše nejhezčí sestra Henrietta?" zeptal se Maurice.
"Vzala si v roce 1650 za muže maďarského hraběte Rákoczyho, ale umřela brzo po svatbě, předtím, než jsi se ztratil ty. Je pohřbena se svým manželem v Maďarsku - bylo jí teprve 25 let.

"Ale ještě mi pověz něco o naší sestře Alžbětě, ta byla ze všech sestřiček nejvzdělanější a s tebou si asi rozuměla nejvíc," pobízel ho Maurice.
"To ano, naše malá *La Greca* - proč jsme jí vlastně tak říkali?
"Protože uměla řecky, bratře. Nějak zapomínáš, " zasmál se Maurice.

"Ano," pokračoval princ, "byla nejučenější ženou v Evropě: mluvila šesti jazyky a měla i malířské nadání. Dopisovala si s Dekártem, který ji učil filozofii a matematiku a dokonce jí v knize Principia vytiskl své věnování. Byli přáteli až do jeho smrti v roce 1650. Byla to vlastně vina j královny Kristíny - přitáhla ho k sobě do Švédska a musel ji učit. Asi s ním studovala ty knihy, které její vojáci nakradli v Praze. Dojížděl k ní do zámku každý den v pět ráno a to i v tom pověstném arktickém mrazu - to ho také zabilo.

Naše Alžběta byla také velmi zbožná, jenže opustila kalvinismus a skončila jako abatyše luteránského konventu v Hervordenu. Předtím si měla vzít polského prince, ale odmítla ho, protože byl katolík. To byla ostatně jakási výjimka: stejně jako já tolerovala vyznavače jiné víry a dokonce je ochraňovala ve svém klášteře, například anglické quakery. Navštívil jsem jí tam dvakrát a zemřela před dvěma roky, v témže roce jako náš bratr, Karel Ludvík. Vykládala mi, jak se ptala Dekárta na způsob, jak vlastně ty jeho dvě duality - separátní tělo a duše - komunikují, ale odpovědi prý se nikdy nedočkala."

"Měla se zeptat mě, já bych jí to vysvětlil," zachechtal se Maurice. " A ten Karel Ludvík, náš drahý falcký elektor - smířili jste se vůbec někdy?"
"Před devíti lety přilezl s prosíkem. Chtěl, abych se oženil a přivedl na svět zákonného a hlavně protestantského následníka palatinského rodu. Prohlásil totiž - ale jen právem kurfiřta - předtím jednostranně své manželství s Charlottou of Hesse-Kassel za zrušené a v roce 1658 vstoupil do svazku s Marií Louisou von Degenfeld. To ale byla podle církve bigamie, tudíž potomci z tohoto tak zvaného manželství neměli právo na elektorství. Jak tehdy prohlásila naše hubatá Sofie, 'vášeň mu zakalila mozek'.

Už tehdy to vypadalo, že jeho zákonitý syn z prvního manželství nebude dlouho žít, měl křehké zdraví a proto se obrátil na mě. Napsal jsem mu, že jsem v roce 1657 zapřísahal, že už do Heidelberku nevkročím, protože mi předtím sám zakázal vstup do tohoto sídla našich předků. A tu přísahu že dodržím. Alžběta i Sofie mě pobízely též, abych se oženil, ale nic naplat. A když Marie Louisa v roce 1677 zemřela, napsal jsem bratrovi, aby se s mířil s Charlottou - ale to zase nemohl on," usmál se potutelně princ.

"Mám dojem, že ses prostě nechtěl ženit a vymlouval jsi se – jen se přiznej, bratře," zasmál se Maurice.
"Máš pravdu, nechtěl, ale nebylo to sobectví. Trpěl jsem už tehdy od těch dvou zranění a nechtěl jsem

být manželkou obskakován jako nějaký Lazar. Mimochodem, s tou Degenfeldkou se mi stala jedna zábavná historka: měl jsem tehdy o ni sám zájem - to jsem ještě nevěděl, že se tajně schází s bratrem - a napsal jsem jí pár vášnivých dopisů. Byla tehdy u dvora a jeden z nich se dostal Charlottě do rukou . Ta si ovšem myslela, že dopis je určen jí. Později mě potkala a naznačila, že by celkem měla zájem. Rozpačitě jsem něco zakoktal a od té doby byla mou nepřítelkyní na život a na smrt," vysvětlil Ruprecht.

"Horší to měl bratr elektor, když ho chytila s Louisou. Charlotta se na něj vrhla s nožem a musela být držena jako domácí vězeň, než se s ní konečně vlastním majestátem rozvedl. Já mu to nepřál, ale to, že vůbec neplatil apanáž ostatním v rodině, dokonce ani matce ne, to se prostě nedá prominout. A přitom to měl nařízeno westfálským mírem! Před deseti lety mi nabídl jakousi sumu, kterou jsem s opovržením odmítl. Když zemřel, stal se elektorem jeho syn, Karel II, ale ten děti nemá a Falc asi připadne katolickým Neuburgům. Ještě štěstí, že jsou matka i sestra Alžběta obě mrtvé, ty by to asi nepřežily. Nás dva už to ovšem bolet nebude."

"Mě určitě ne," zachechtal se Maurice. "Vidím, že ani já, jako vysloužilý pirát, nedělám rodině zrovna tu největší ostudu. A co naše nejmladší sestřička, Sofie?"
"Ta žila dlouho u bratra elektora a nakonec si vzala Ernesta Augusta, vévodu z Brunšviku - teda nejprve jí slíbili jeho staršímu bratrovi George Williamovi, ale ten se děsil manželství a požádal Ernesta, aby s tím něco udělal. Ten jí nabídl ruku a protože se Sofii líbil víc, tak si vzala jeho. Jenže později se George do ní sám zamiloval a litoval svého původního rozhodnutí. Jak to tehdy vyřešila, to už nevím, ale nerozvedla se. Jejímu nejstaršímu synovi Georgovi je teď už 22 let," dodal Ruprecht."

"Nu to asi nevíš, že se před týdnem oženil - vzal si svou sestřenici Sofii Dorotheu z Brunšviku. Té je ale teprve šestnáct a navíc ji naše Sofie nemá ráda. Ovšem kdyby Stuarti vymřeli - protože Karel II manželské děti nemá, jeho bratr James je už na to starý a tvé děti také nemají právo - měl by náš synovec George nárok na anglický trůn, ne?" zeptal se Maurice.
"Vidím, že už jsi mě také nenápadně pohřbil," zasmál se Ruprecht. "Ale tak jednoduché to není a navíc je to ještě vše v budoucnosti. Ostatně dovedeš si představit hanoverské Němce na anglickém trůnu? Já ne," zasmál se princ.

"Čímž se dostáváme k tobě, milý bratře. Byl jsi vysoký, urostlý a vím, že si ženy pro tebe už předtím hodně trápily svá jinak necitelná srdéčka. Po Zuzaně z Lince jich jistě bylo ještě dost.“

"Ano, ale moje velká láska tehdy byla vévodkyně z Richmondu. Byla to nejkrásnější Angliičanka, ale narodila se v exilu. Po Restauraci byla dvorní dámou u královny a veřejně se vědělo, že odmítla být milenkou krále. A to prosím nechal razit medaile s její podobiznou! Vévodkyně ovšem byla dvojnásobnou vdovou, takový osud jsem si zase tak moc nepřál!" zasmál se Ruprecht. "Naštěstí se v roce 1664 vdala po třetí, prý z opravdové lásky. Vzala si nějakého plukovníka Howarda."

"Několikrát tě pak ještě nutili, aby ses oženil, ale jistě jsi jim skvěle unikal," nahodil Maurice.
"Ano, zvláště sestře Alžbětě vadilo, že jsem byl pořád svobodný. Vybrala mi hned dvě princezny: jednu z Courlandu a druhou z Tremoille, obě protestantky. Měl jsem ale tehdy jiné plány a vymlouval jsem se na nemoc. V roce 1664 jsem se ve Francii seznámil s jednou šlechtičnou - a tehdy jsem měl ke svatbě opravdu blízko, dost na mě naléhala. Když jsme se rozešli, pronásledovala mě pak ještě dlouho svými dopisy. Schoval jsem si je: jsou plné lásky a vášně; ostatně doufám, že je po mé smrti spálíš.
Ne, nebyla to komtesa de Mongiron, jejíž manžel mě napadl s kordem, ačkoliv nebyl dobrý šermíř. Mohl jsem ho tehdy klidně zabít, ale neudělal jsem to. Proč? Protože jsem s ní opravdu nic neměl - zemřel by úplně zbytečně. Pak mě zase vyvdávala Sofie, ale já dával přednost jen krátkodobým láskám .

. ."
"A hlavně své laboratoři, jak jsem slyšel. Kolik máš vlastně nemanželských dětí?" zeptal se Maurice.

"Pokud vím, jen dvě – a obě jsem veřejně přiznal. Syna mám s *Frances Bardovou*, dcerou royalisty a emigranta, kterého kdysi udělal princ Karel vikomtem z Bellarmontu. Poslal jsem ho tehdy z Francie do Indie, shánět peníze, ale on nám tam nešťastník zemřel. Jeho dcera se později stala mou milenkou a v roce 1666 se jí narodil syn. Šuškalo se, že jsme se tajně vzali, ale není to pravda. Dali jsme mu jméno *Dudley Rupert* a poslal jsem ho na studie do Etonu. Později se stal vojákem, jako já - zrovna teď slouží jako kapitán v Maďarsku, v císařově armádě, která tam vytáhla proti Turkům. Říkají, že je velmi statečný . . ."

"To má po tobě bratře. Doufejme, že bude i nezranitelný, jako ty," řekl Maurice.
"Asi trochu jsem," připustil princ, "Utržil jsem v těch válkách jen dvě velmi vážná zranění, ale smrti jsem ušel snad stokrát. Jednomu selhala pistole, když byl ode mne tři metry, jiné střely později zachytil můj krunýř a v soubojích mi pomohla hlavně moje zručnost v šermu.

Mám také s herečkou *Margaret Hughes* devítiletou dceru *Rupertu*. Její matka je pořád velmi populární - hned za tři roky po porodu šla zase hrát. Ta malá si nás zase umí oba ochočit kolem prstu a je jí plný dům, když mě navštíví. A utrácet umí ještě líp než její matka a to už je co říct,“ zasmál se princ. "Musím tě s oběma seznámit, rád se pochlubím. Tehdy mi to celý dvůr škodolibě přál, že mě, starého mládence, ulovila Peg, tak jí totiž říkají. Ovšem ani s ní jsem se neoženil. Dnes mě to mrzí, už kvůli Rupertě."

"Teď už je ostatně pozdě, narodila se jako nemanželská; to změnit nejde. Ostatně vidím, že jsi se snažil napodobit tvého krále, který má také svou herečku a pěknou řádku levobočků. Nemá ale ani jednoho syna, kterému by předal žezlo - královna je zřejmě neplodná. A co se týká té jeho herečky, viděl jsem její obraz a ta tvoje Margaret je rozhodně hezčí, než ta jeho Nell Gwyn," odhadl Maurice.
"Tys už o tom také slyšel? Taková hloupost se tehdy stala, ale povídal si o tom kdekdo.“

"Neslyšel jsem o tom. A co se stalo?"
"William, bratr mojí Peg, se kdysi pohádal s jedním s dvořanů. Tvrdil to, co jsi právě řekl: že jeho sestra je krásnější, než Nell Gwyn. Následoval souboj a protivník Williama zabil. Taková škoda mladého života!“ řekl princ.
"A ty by ses nebil?" zeptal se s úsměvem Maurice.
„Bil, ale já bych naopak zabil svého soupeře," prohodil věcně Ruprecht.

"V tom máš pravdu, byl jsi, pokud se pamatuji, nejlepší šermíř v Anglii. Ale s tím ženěním si to tak neber. Víš přece, že každá velká láska nakonec končí tragicky: buď se rozejdou nebo se vezmou," zachechtal se cynický Maurice.

"Prostě jsem promarnil příležitost. Ale nemusí být každé dítě princem či princeznou. Ani bych mu to nepřál," ušklíbl se princ.
„Máš pravdu. Podívej na mě: já mám těch pár polobarevných capartů a mám z nich stejnou radost, jako kdyby to byla nějaké princátka. Možná, že ještě větší.. Za šlechtickou hrdost si dnes už nic nekoupíš A ani vojákování není zaměstnání, ze kterého se dá spokojeně žít. Navíc to šlechtické ženění mezi příbuznými přivádí na svět jen víc a víc bastardů, původem i chováním. Buď jsou nadmíru krvelační anebo prostě jen přiblblí" dodal Maurice.

"Nu já jsem spokojen s tím, co mám," řekl princ. "A přežil jsem dokonce i moje největší nepřátele. I toho Edwarda Hyda, Earla z Clarendonu, který o mě pak napsal hodně lží. Byl proti mě už když byl ve vojenské radě Karla I, kde byl kancléřem. On, civilista, chtěl posuzovat mou strategii, představ si to! On to byl, který tak špatně králi radil a odrazoval ho od podepsání míru, když byl ještě čas. Po porážce utekl do ciziny a připojil se ke dvoru prince Karla. Stal se jeho hlavním poradcem a pak ještě v Anglii se pletl do věcí armádě a námořnictvu.

Ten starý pletichář ale uměl dobře vyvdat svoji dceru Annu: dal ji Jamesovi, bratrovi krále a tudíž dědici trůnu. A dokonce i její dcery, svoje vnučky, pak dobře vyvdal: Mary dal Williamovi, holandskému stadtholderovi, a Annu zase dánskému princi Georgovi. Oba také mají nárok na anglický trůn, i když až po Jamesovi. A tak se zdá, že si náš synovec georg bude asi muset hodně počkat," zasmál se Ruprecht. Po restauraci to ale šlo s Clarendonem s kopce a porážka ve druhé námořní válce proti Holandsku mu zlomila vaz. Zjistilo se také, že posílal lidi jako vězně do kolonií a to bez nějakého soudu. Musel utéct z Anglie a ve Francii pak dopisoval svoje paměti - historii občanské války, plnou sebechvály a osobních útoků na jiné. Umřel před osmi lety, v cizině - do Anglie si už nikdy netroufal."

"Zato tys měl na konci života opravdové štěstí: našel jsi svůj a klid a věnoval ses svým dvěma talentům, umění a vědě," řekl Maurice.

"Ano, našel jsem si klid, " přitakal princ, ale jeho oči už zase zavřel spánek.

Autor : ©Jan Hurych
Název : POSLEDNÍ PRINC - Část 11,. POSLEDNÍ PRINC (závěr)

Poslední naděje se ovšem ukázala klamnou - je mu zase hůř, bolesti už pomalu nezažene ani ten jeho lektvar. Ostatně už ho moc nemá, musí zavolat Williama a nařídit mu, aby sehnal ještě jednu lahvičku. Anebo dvě. Ruprecht se ušklíbne: ba ne, jedna už bude stačit - i když z ní teď popíjí častěji. Spíš by si měl objednat poslední pomazání, ale k čemu to všecko je? Však to se dá udělat i po smrti.

Nemá to lepší Maurice, když na Boha nevěří? Vždyť je to pro mnohé jen výmluva: ani ta anglická občanská válka neměla s Bohem nic společného, šlo jen a jen o moc. Tolik jich tehdy padlo na obou stranách a zbytečně - nakonec se vše vrátilo zpět. Vlastně ne: tenhle král je natolik moudrý, že ví, co může a co ne. A pak přišel boží mor a bral to hlava nehlava: katolíky, protestanty, chudé i bohaté. A sám život - jaký ten měl vůbec smysl? Přijdeme sem na svět hloupí a nevinní a když se něco naučíme, tak abychom zase šli. Jako by si někdo s námi zahrál jen nějaký hloupý vtip . . .

POSLEDNÍ PRINC.

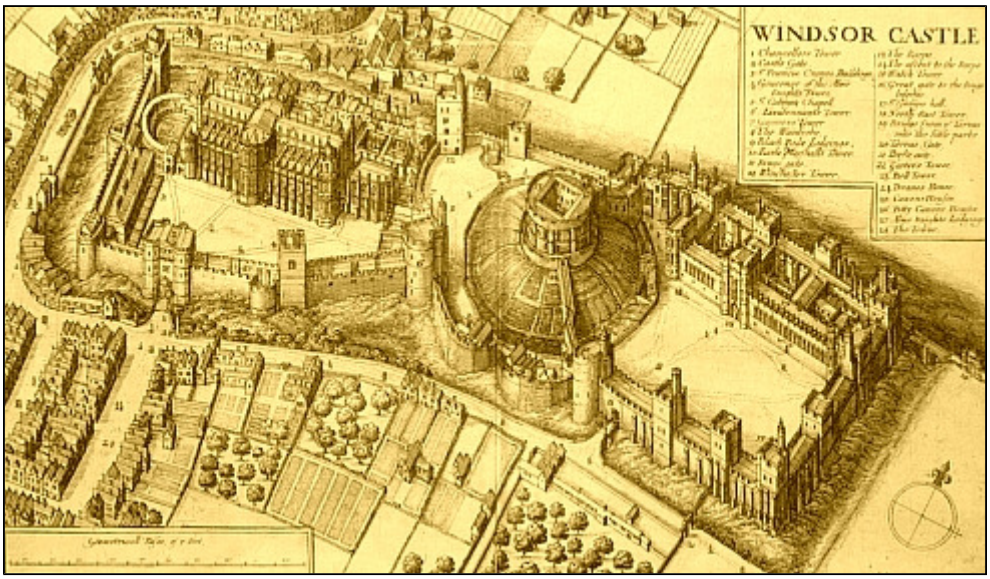

"Posaď se," vítá bratra, "dnes tě asi vidím naposled. Už ani nemohu mluvit a tolik bych ti toho chtěl ještě říci."
"Ale Ruppie -" snaží se ho potěšit Maurice, i když ví, že bratr má vlastně pravdu.
"Mlč, nemáme čas na nějaké malé lži. Raděj mi pověz, jak jsi to myslel s tím zánikem šlechty - to mě zajímá," zašeptal princ.

"Dobře, budu radši mluvit sám. Nejde jen o to, že šlechta zanikne. Vtip je v tom, že to nebude ani po meči ani po přeslici. A dokonce ani ne po příjici," dodává, aby Ruprechta rozesmál. "Horší je, že vymřou ty ideály, které na svět šlechta přinesla a kterým se později sama zpronevěřila. Ty jsi filozof a já jen realista, ale vidíme to jistě oba . Bohužel se tomu nedá zabránit."

"Dobrá, asi ne," přitaká Ruprecht a diví se sám sobě, že najednou tak s bratrem souhlasí. "Dejme tomu. Ale co bude pak? "
"Co by bylo, svět se bude točit dál - přežili jsme přece i to, že země už není centrem Všehomíra. Šlechta zklamala. I náboženství zklamalo a lidé teď hledají nové ideály. K moci se dostávají měšťané, venkovští

baroni, řemeslníci a hlavně obchodníci. Jejich bohem je výroba a prodej zboží. Jejich ideálem je republika, kde jim nikdo neporoučí."
Ruprecht nechápe: "Ale k čemu to povede? Skončí to jako ti bratři de Wittové v Holandsku? Vždyť ti ani nebyli tyrani. Myslím, že lidé tu tvou svobodu nakonec také zabijí, vyvrhnou a pověsí na šibenici. Anebo ji prostě jen zpotvoří tak, že to bude jakž takž snesitelná diktatura a pohodlnost zvítězí?"
"Nejsem věštec, bratře. Lidé jsou unaveni válkami. Třeba to nové, dobré ani nezanikne. Třeba se někdo vzchopí a začne uskutečňovat ty ideály starých filozofů . . ."

Ruprecht se toho chytí: "Ano, bude to ta aristokracie ducha. Už se probouzí - dokonce i církev dnes vidí, že ta jejich dogmata potřebují opravit. Jejich protireformace, čisté zastrašování, zřejmě nikam nevedla a tak se začínají věnovat i vědě. Vatikánští učenci prý věděli už dávno před Koperníkem, že Země obíhá kolem Slunce, ale báli se to zveřejnit - rozšířit to mezi prosté lidi by bylo nebezpečné. Nu a já už se věnuji jen vědě, té čisté, bez náboženství. Na to jsem si zřídil laboratoř -"

"- vím, ve windsorském zámku, kam jsi byl v roce 1668 jmenován jako jeho komandant," doplnil ho bratr. "Zámek byl v občanské válce značně vykraden a poničen. Většinu války sloužil puritánům jen jako obyčejné skladiště. Dřevo, co kde bylo, spálili a pět set královských jelenů pozabíjeli a snědli. Sem také zavezli ještě v noci tělo popraveného krále Karla a tajně je pohřbili v podzemí. Během Cromwellova protektorátu zde pak bydleli jen tuláci, kteří vydrancovali a znečistili většinu místností. Ty jsi se hned dal do opravování a zámek je dnes ten nejlépe restaurovaný v celé Anglii. Obnovil jsi velkou kapli Sv. Jiří i sál rytířů Podvazkového Řádu. A tu velkou věž, zvanou "ďábelskou", tu jsi nejen opravil, ale i vyzdobil různými válečnými dekoracemi. Jsou tam píky, meče, muškety, pistole, bandalíry, krunýře, píšťaly i bubny; vše sestavené do jakýchsi ornamentů. Snad to měla být jakýsi vojenský humor a hlavně se tím ušetřilo na skladišti, ne?" Ta poznámka se Ruprechtovi asi nebila, ale nedal to najevo. A Maurice pokračoval: "Sám jsi dokonce i v té věži bydlel a ve svých pokojích jsi pak soustřeďoval jen pravé umění, staré knihy, tapisérii a obrazy - některé ty obrazy jsi namaloval i sám.

Teprve až ke stáru jsi se přestěhoval sem, do londýnských Spring Gardens, ale ještě dnes tam vzpomínají na osamělého kavalíra s černým psem po boku, jak se prochází zámeckým parkem. K lidem jsi prý tam byl spravedlivý a vlídný - tu spravedlnost jsi v sobě měl vždycky, ale ta vlídnost - to asi přišlo až se stářím, ne?" neodpustil si Maurice ironii.

I to ale jeho bratr ignoroval - byl už na bratrův impertinentní humor zvyklý a raději navázal tam, kde přestal: "V té věži jsem si také zařídil svou chemickou laboratoř a metalurgickou slévárnu, kde prvně spatřilo světlo světa mnoho mých vynálezů. I král tam často přijížděl sledovat mé pokusy. Někdy s sebou přivezl i nějaké šlechtické hejsky od dvora, kteří si vše prohlíželi a předstírali, že tomu rozumí. Zbavil jsem se jich ale zcela lehce: hodil jsem do plamene hrst síry a čumilové vyletěli ven jako vosy z hnízda," zachechtal se Ruprecht, až se rozkašlal.

"S králem jsi ve Windsoru také asi hrával tenis, " podotkl Maurice. "Byl jsi přece jeden z nejlepších hráčů v Anglii, i král to přiznával. A ten výhled s věže musel být úžasný pro rozjímání."

"Byl a nebyl - na těch samých svazích padlo mnoho mých vojenských přátel, když jsme se za války snažili ten zámek dobýt. Ale jinak jsem tam žil v nádherném osamění, v té *splendid isolation*, jak říkají Angličané."

"A mohl jsi také právem říkat 'můj dům, můj hrad'," zasmál se Maurice. "Od dvora jsi stejně odešel z vlastní vůle. Ale vsadím se, že jsi jim moc nechyběl. A hlavně nechyběli oni tobě - měl jsi svou zábavu, vědu. Byl jsi jeden ze zakládajících členů *Královské Společnosti Nauk*, kde jsi také přednášel o svých objevech. Společnost byla a je stále pod ochranou krále, který je také jejím členem."

"Ano," přisvědčil princ, "později jsem byl i jejím kancléřem. Založili jsme ji v tom samém roce, co se král vrátil z exilu, ale ti vědci se scházeli tajně už dříve - říkali si tehdy *Neviditelná Univerzita*. Vedl ji z Gresham College známý astronom a geometr Christopher Wren, ale byla rozpuštěna a puritánští vojáci je rozehnali. To byl ten samý Wren, co po tom velkém požáru dostavěl velkou část Londýna. A to často jen podle Hollarových rytin, protože z budov už nic nezbylo. Ve té společnosti byli i moji dobří známí Robert Boyle a Robert Hook. Pravda, já nebyl genius jako Newton nebo Harvey, ale svůj podíl jsem tam měl.

Už jsem ti například říkal o těch mých námořních kanónech se zvláštním vrtáním - byly daleko přesnější a odolnější. Vynalezl jsem i lepší mosaz - z ní se pak daly dělat lehčí a levnější kanony a pro ně jsem vyrobil i dokonalejší střelný prach. Vylepšil jsem také různé mechanizmy jako čerpadla a podobně, zkonstruoval jsem i potápěcí zařízení a stroj na tahání lodí. Vymýšlel jsem i nové metody, jak psát a řešit šifry, prostě nápadů jsem měl dost a bavilo mě jejich uskutečňování. Skoro bych řekl, že jsem se v tom našel.

Některé moje vynálezy už ale vznikly dříve, ještě když jsem byl ve Francii a Německu. Jedním z nich byly ztuhlé kapky skla, vyrobené ukápnutím roztaveného skla do vody. Mohl jsi do nich bušit kladivem, aniž bys je rozbil, ale stačilo ulomit tu tenkou špičku a rozpadly se na prach. Ještě teď jim říkají "princovy slzy" - i když jsem nikdy netvrdil, že to byl můj vynález. Pro mě to byl jen zábavný žertík do společnosti.
Tam jsem také uvedl můj přístroj na kreslení perspektivy - ten Dürerův, který jsem vylepšil ještě jako vězeň v Linci. I matematikou jsem se zabýval: například jsem vymyslel problém výpočtu strany největší krychle, která by prošla jinou krychlí - ani bys nevěřil, že ta, co projde, je dokonce větší. Mnoha matematikům jsme tím zamotal hlavu!
To byl ale skutečný problém, ne jako ten, co tam přinesl sám král - o tom, že kotlík s vodou, do kterého hodíš živé ryby, váží stejně jako předtím bez ryb. Hoď tam ale ty ryby mrtvé a hned přibude kotlíku na váze. Naši důvěřiví vědci pak dlouho pracovali na řešení, než někoho napadlo ten pokus prostě zopakovat a zjistit, že to byl jen žert!"

"Poslední dobou také vznikla hádka, zda jsi opravdu vynalezl ten "mezzotint", tu novou metodu pro mědirytiny. Prý to objevil nějaký Němec, *Ludwig von Siegen*. Znal jsi ho?" zeptal se Maurice.

"Ale neznal! Ta metoda mi napadla, když jsem uviděl vojáka, jak čistí hlaveň své muškety drátěným kartáčem. Použil jsem to pak tak, že jsem měděnou desku zdrsnil kartáčem, který se podobal kolébce, jakou se vysouší inkoust na papíře. Tím se povrch zmatnil, navíc jen čistě mechanicky - nebylo třeba žádné kyseliny - a dosáhlo se velmi jemných odstínů. Nebyla to už tedy jen pouhá rytina, která má jen dva odstíny a šedá barva se tam musí naznačit stínováním - ne, tady máš plno odstínů jako u vodových barev a proto i ten název.

Já se také o to autorství nehádám - mám ale dojem, že jsem kdysi psal o té metodě bratranci Williamovi, markraběti v Hessensku, a ten von Siegen byl prý jeho vojenský sluha a malíř-amatér. Je možné, že se to od Williama dozvěděl a používal to. Mohl to ovšem vynalézt sám a to skoro ve stejnou dobu jako já - nevím. Rozhodně jsem to byl já, kdo vynalezl onu "kolébku". Tu metodu jsem také neustále vylepšoval, což dokazují dobře moje rytiny, jako třeba "Hlava svatého Jana Křtitele" , "Tizianova hlava",

"Praporečník" či "Popravčí Svatého Jana" . Já na tom ostatně nevydělával, můj rádce, malíř Wallerant Vaillant, ten ano. A dnes už mezzotint vlastně používá každý."

"Také jsi se věnoval i jiným druhům maleb," přidal se Maurice. "Viděl jsem tvé obrazy, měl jsi k tomu vždy nadání. Už jako hoch jsi se učil od van Honthorsta; ten také maloval portréty členů naší rodiny. Ale ty jsi své obrazy asi nikdy neprodal."

"Ne, neprodal, jsou jen moje - vážou mě k nim vzpomínky. Za můj opravdový úspěch ale pokládám založení *Společnosti Dobrodruhů Hudsonského zálivu*. Byl to asi příliš fantastický název, proto tomu teď říkají prostě jen "Hudson Bay Company". Je to podle zálivu v Kanadě, kde kdysi zahynul kapitán *Henry Hudson*, když hledal onu známou cestu na Severozápad, tj. do Číny a Indie , tak jak ji předvídal alžbětinský vědec a mág John Dee. Na jaře 1611, po zimě, kdy jejich loď "Discovery" zamrzla v jižním výběžku toho zálivu, chtěl Hudson pokračovat na západ, ale jeho posádka se vzbouřila. Henryho, jeho syna a pár věrných vysadili do člunu a vydali je na pospas moři. Nikdo už je nikdy nespatřil.

V roce 1668 pak přišli za mnou dva francouzští trapeři z Kanady, byl to *Pierre Radisson* a *Médard des Groseilliers*, kteří mi vyprávěli o bohatých lovištích na západ od Hudsonova zálivu. Byli to vlastně švagři a ten mladší, Radisson, byl jako hoch unesen a vychováván indiánským kmenem Mohawků. Naučil se i jejich jazyk a později se spojil se svým švagrem a cestoval v s ním na západ od Hudsonu, kde se dalo dobře nakupovat kožešiny. Nejprve s tím nápadem přišli do Francie, ale tam je odmítli. Já jsem naopak hned pochopil, jak veliká příležitost se tu naskýtá a už v květnu téhož roku jsem je poslal za své peníze do zpět Kanady. Splnil se mi jiný velký sen: už od mládí jsme chtěl založit něajkou exotickou obchodní společnost.

Měli jsme dvě lodi, "Nonsuch" a ""Eaglet". "Eaglet" se musela už od Irska vrátit, ale "Nonsuch" se dostala až do Jamesova zálivu, jižního výběžku Hudsonského zálivu. Tam založili *Fort Rupert* v ústí stejnojmenné řeky. Tak vznikl i náš první obchodní post a skladiště. Přezimovali tam a příští rok se vrátili s bohatým nákladem kožešin. Tím jsme si hned získali obdiv a souhlas krále a v květnu 1670 už byla založena s jeho povolením i ta naše společnost. Prodej kožešin v Evropě se stal velmi lukrativní, hlavně těch bobřích a naši voyažéři se svými kanoemi pronikali dál a dál na západ Kanady. Nakupovali kožešiny od Indiánů a navíc objevovali nové oblasti na západ a stavěli tam nové posty. Navíc to byla oblast, která ještě nepatřila Francouzům. Ti si teprve teď uvědomují, jakou udělali chybu.
Od krále jsem také získal správu celého území, odkud pramenily řeky vlévající se do Hudsonského zálivu a těch byly snad desítky - zabíralo to plochu půldruhého milionu čtverečních mil. A protože jsem byl i první guvernér té společnosti, začali tomu území říkat *Země Prince Ruperta*.

"Vidím, že se tam s vymýšlením jmen příliš nenamáhali," zasmál se Maurice, "ale proč by ne, byl jsi do té doby pořád jen princ bez království. "

"Ano, je to i finančně výhodné a jsem pořád ještě guvernérem, země, která je větší než třeba padesát království. Navíc jsme vlastně objevili možnost i jiné cesty na Severozápad -ne po moři, ale po řekách. Možná, že jednou pronikneme ještě dál, až k Pacifiku a uskutečníme Hudsonův sen. Zatím nám ale brání Skalisté hory. Někdy bys měl do té mé země zajet, je to víc než třetina Kanady - tedy té. co dosud známe."

"Slyšel jsem ale podivné věci: prý se tvoji faktoři chovají přátelsky i k tamějším Indiánům," divil se naoko Maurice.
"A proč ne, my potřebujeme je a oni zase nás. Platíme jim spravedlivě a mají od nás i různé nářadí a zbraně k lovu. A nejen to, prodáváme jim i různé potraviny, to aby snadněji přežili tu zimu tam nahoře.

Už tam nemají hladomory a tak se nediv, že to oceňují."

"To u nás v Karibiku tak lidumilní nejsme," zasmál se Maurice. "Přivážejí tam otroky z Afriky i odjinud; ti pak pracují na velkých latifundiích, protože místní Indiáni na to nemají dost vytrvalosti."
"Ale hlavně vám otroci pracují téměř zadarmo, co?" popichoval bratra Ruprecht.
"Ne pro mě - už jsem ti řekl, že já je nepoužívám," ohradil se Maurice. "otrok je vždy otrok a nepracuje dobře. Však se říká, že jedinou zbraní otroka je nenávist. Ale ti angličtí důstojníci, které tam poslal v okovech Cromwell a které jsem vykoupil z otroctví, teď dělají u mě normálně za mzdu, jako svobodní lidé a rádi. Dokonce trvali na tom, že mi splatí i to výkupné. Postavili si tam na kopcích domky a oženili se s domorodkami. Já jsem pro ně vlastně jen jejich zaměstnavatel a teď už dokonce i zaměstnavatel jejich dětí. Jinak jsme si ve všem rovni. Tak nějak si představuji pravou republiku - tu v budoucnosti, chápeš?"

"A co když to jednou selže?" zeptal se princ.
"Pak ať si přijdou třeba zase králové a diktátoři. My už tady stejně nebudeme," zachechtal se Maurice.
"Ale proč by jednou nemohla nastoupit ta nová aristokracie, aristokracie ducha, která by vládla spravedlivě a hlavně rozumně? Něco jako císař Marcus Aurelius, král-filozof? "
"Ale jeho syna Commoduse pak zavraždili - však on to taky nebyl žádný dobrák, to se totiž nedědí. A pověstný král Artuš? I ten vzal špatný konec, dokonce od vlastní rodiny," ušklíbl se Maurice.

"Ale proč to tak je? Já to nechápu," přiznal se princ.
"To nevím," přiznal Maurice, "to už je asi prostě jen tak, v lidech. Ani Kristus to nezměnil, jeho církev vznikla a brzo se zvrtla v něco úplně jiného. Pak přišla reformace a vidíš, kde jsme dnes. Ta moje republika by ovšem nebyla ta od Platóna - ostatně byl to také aristokrat, vrchní třída u něj vládla - jinak si to ani nedovedl představit. Nebyla by to ovšem ani nějaká Utopie od Thomase Moora. Prostě bylo by to něco nového, spravedlivécho a schopného života."

"Možná máš pravdu; přál bych ti to. Ale poslyš, tys mě tu nazval "posledním princem". To jsi se zmýlil - jsi tu přece ještě ty," namítl Ruprecht.
"Však já to myslel s tím 'posledním' jinak, však ty víš, jak. Ale i kdybych myslel jen poslední z naši rodiny, nemáš pravdu - já už totiž také nejsem naživu. Zemřel jsem před dvěma roky."

Ruprecht si to nějak neuměl přebrat. "Takže to vše, co jsi mi říkal, je jen lež? To, žes byl otrokem a pirátem, ta useknutá ruka i to že máš někde za mořem plantáž?" rozčílil se.
"Ale ne, to je vše pravda, ale už je to jen minulost. jednou mě kousl jedovatý had a bylo po všem. Tady jsem jen jaksi inkognito," zasmál se Maurice.

"Jen jako duch či co?" podivil se princ.
"Já nevím. Možná, že jsem jenom tvoje představa. Mysli si třeba, že jsem byl zakletý v té lahvičce, kterou jsem Williamovi nenápadně vyměnil. Tam u nás umějí dělat opravdu magické lektvary, ne ty vaše nemožné *elixíry* jako ti vaši alchymisti. Když už to chceš vědět, tak jediné co vím je, že jsem tě prostě nechtěl nechat samotného umírat a hrozně moc jsem tě chtěl ještě jednou vidět. A tak se nějak stalo, že jsem tady."
"Já vím, já bych to pro tebe také udělal, kdyby to šlo," přitakal Ruprecht a už se ani nedivil. "A jsem ti za to vděčný, bratře. Celou tu dobu předtím jsi mi hrozně chyběl. S nikým jsem si tolik nerozuměl. Myslíš, že se pak ještě uvidíme?"
"Myslíš jako až už budeme oba mrtví? Asi ne, Ruppie - ty věříš, že budeš někde nahoře a já, nevěrec,

budu zase někde dole. Ledaže by nás oba dva dali do očistce," zachechtal se Maurice.
"Asi bychom by si to oba zasloužili," rozesmál se Ruprecht, ale opět ho chytil kašel a dusil se.

A pak se najednou chytil za prsa, to jak už vůbec nemohl dýchat. Konečně se mu podařilo nadechnout a sípavě řekl: "Pamatuješ, jak jsme jako děti hrávali pro matku tu Shakespearovu "Tragickou historii Hamleta, prince dánského"? Matka nám vždy připomínala, že naše babička byla vlastně dánská princezna. Tys tehdy byl Horácio, já Hamlet a -

"- ano, naše sestra Bětka to všecko řídila. Sama ovšem hrála Ofélii a tys jí v té hře radil, aby šla do kláštera. A to se jí také splnilo, i když až daleko později," zachechtal se Maurice.

"A pamatuješ, co tehdy říkal Horácio nad mrtvým Hamletem?" zeptal se ještě umírající.

"Ano, to vím docela přesně," řekl Maurice, "řekl: *Dobrou noc, princi, dobrou noc*."
"Nu tak moc přesné to zase není," opravil ho s úsměvem Ruprecht, "ale zní to docela hezky . . ."

(konec)